

**Григорій Гончарук
Лілія Іваніченко**

РЕКТОР ВІД БОГА

Одеса
«Астропринт»
2017

УДК 94.001(477.74-21)-5«1969/1985»
ББК 63.3г(4Ук-4Од-20)6-8
Г657

Надруковано за рахунок пенсійних заощаджень автора.

Гончарук Григорій Іванович народився 9 серпня 1937 року в козацькому селі Новогеоргіївка Ананівського району Одеської області. Доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України. Протягом 35 років обирається завідувачем кафедри історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету. Підготував близько 30 кандидатів наук, чотири з яких стали докторами наук, професорами. Опублікував 31 книгу.

Ініціатор заснування і незмінний головний редактор наукового фахового збірника «Інтелігенція і влада» серії «Історія», який цитується низкою міжнародних наукометричних баз. Починаючи з 2002 р. випущено 35 номерів.

Має двох синів, докторів наук, професорів, дружина — вчитель математики.

Іваніченко Лілія Михайлівна народилася 25 травня 1988 року в місті Первомайську Миколаївської області. У козацькі часи тут існував славетний Орликівський шанець. Навчалася в ОНУ ім. І. І. Мечникова, згодом — в аспірантурі ОНПУ. Кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та етнографії України. Разом з Г. І. Гончаруком опублікувала три монографії.

Гончарук Г., Іваніченко Л.

Г657 Ректор від Бога / Григорій Гончарук, Лілія Іваніченко. — Одеса : Астропринт, 2017. — 176 с.

ISBN 978–966–927–216–4

У книзі йдеться про талановитого ректора Одеського політехнічного інституту (тепер Одеський національний політехнічний університет), відомого вченого і педагога Костянтина Івановича Заблонського. Обіймаючи посаду керівника вишу у 1969–1985 рр., він спромігся більш ніж в два з половиною рази збільшити територію політехнічного новими будівлями (навчальними корпусами, лабораторіями, бібліотекою, гуртожитками та ін.), а також вивести цей навчальний заклад до рівня передових як в УРСР, так і у Союзі. Небачені до того в історії ОПІ успіхи К. І. Заблонський досягав в умовах зацьковування його московською пресою.

УДК 94.001(477.74-21)-5«1969/1985»
ББК 63.3г(4Ук-4Од-20)6-8

ISBN 978–966–927–216–4

© Гончарук Г.,
Іваніченко Л., 2017

ЗМІСТ

Пролог	4
Стежки життя	7
Пафос будівництва	22
В Україні — перші, в Союзі — другі	42
В атмосфері пошуку	86
Керманіч кафедри	94
Атаки московських газет	102
Епілог	159
Список використаних літератури та джерел	165
Фотоілюстрації	170

ПРОЛОГ

Костянтин Іванович Заблонський — талановитий ректор, відомий у світі вчений-механік, результативний організатор наукових досліджень, прекрасний педагог. Про його життя, славні справи писалося в книгах, газетних статтях. Схематично названі основні напрямки його діяльності в «Енциклопедії сучасної України»¹.

12 разів згадується ім'я Заблонського в книзі «История Одесского политехнического в очерках»². Тут опублікований нарис про Костянтина Івановича. На трьох сторінках нарису називаються основні етапи його життя і діяльності. Тільки дату народження персонажа читач не узнає. В «Очерках» зустрічаються неточності стосовно посад його батька, а також відправки на фронт³. Цікаві історико-публіцистичні нариси «Как молоды мы были, или 40 лет спустя» підготували низка авторів⁴. У виданні детальніше, ніж у будь-якій іншій публікації, на шести сторінках йдеться про життєвий шлях та ректорську, наукову і педагогічну діяльність К. І. Заблонського. У книзі знаходимо непростий шлях юнака з вадами зору, який пішов добровольцем в армію. До недоліків цих нарисів слід віднести кругову поруку авторів за написання, що не дає змоги оцінити внесок конкретно того чи іншого автора в написане, і грубе нехтування вимог біографії, яка не дозволяє

¹ Заблонський Костянтин Іванович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України. — Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=17189. — Дата звернення: 15.10.16.

² История Одесского политехнического в очерках / авт.-сост. Ю. С. Денисов, В. И. Бондарь; вступ. ст. В. П. Малахов; под ред. В. П. Малахова. — Одесса : Астропринт, 2000. — 444 с.

³ На с. 141 пишеться, що вже на другий день війни Заблонський пішов у складі однієї з перших груп на фронт, а на с. 315 стверджується, що він пішов на фронт у липні 1941 р.

⁴ Как молоды мы были, или 40 лет спустя. Историко-публицистические очерки / Б. А. Степаненко, Л. Б. Загурская, В. П. Малахов, Г. Н. Скороход, В. И. Бондар. — Одесса: Астропринт, 2000. — 240 с.

порушувати алфавіт і сумбурно розташовувати прізвища авторів-укладачів.

Важко переоцінити інтерв'ю, взяте у К. І. Заблонського доцентом Ольгою Романовою. Оцінка самим же персонажем свого минулого вражає відвертістю, спостережливістю і висновками пережитого. З цієї публікації дізнаємося, що Заблонський «буквально по блату в июле 1941 года, через знакомого друга-писаря военкомата определился в последнюю неэвакуированную из Одессы часть, которая через два дня пешим ходом оправилась в Николаев»¹.

До 100-річчя з дня народження Заблонського побачили світ дві публікації. У газеті «Вечерняя Одесса», зокрема, була опублікована стаття ректора ОНПУ, професора Геннадія Оборського і голови Ради ветеранів, професора Едуарда Кравцова «Научный подвиг профессора К. И. Заблонского»². У ній, наскільки дозволяє газетна стаття, відображені як довоєнні, так, особливо, післявоєнні і наступні роки дослідницькі досягнення Костянтина Івановича. Дані, що наводяться у публікації, важливі та використані у запропонованій книзі.

Публікації щодо інших персонажів, які так чи інакше спілкувались з Костянтином Заблонським, теж названі в тексті цього видання.

Друга публікація, присвячена ювілею, з'явилася у харківському збірнику «Вісник національного технічного університету «ХПІ»³. До речі, саме видання присвячується 100-річчю від дня народження доктора технічних наук, професора Костянтина Івановича Заблонського (1915–2016). Стаття чимала — п'ять повних сторінок. Але авторів немало, теж п'ять. Це С. С. Гутиря, Б. В. Мотулько, В. П. Яглинський, Б. А. Моргун, А. Б. Хихловський. У публікації наводяться раніше відомі факти і події життя персонажу. Але є і нові дані. Наприклад, прізвища п'ятьох докторів наук, науковим консультантом яких був Костянтин Іванович. Низку стверджень цього видання автори також використали у своїй книзі.

Загальним недоліком збірникових матеріалів, у тому числі і «Истории Одесского политехнического в очерках», — відсутність поси-

¹ Романова О. Коэффициент жесткости по Заблонскому // Вечерняя Одесса. — 2000. — 22 июня.

² Оборский Г., Кравцов Э. Научный подвиг профессора К. И. Заблонского. К 100-летию со дня рождения // Вечерняя Одесса. — 2015. — 18 июня, № 65–66.

³ Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: збірник наукових праць. — Харків: НТУ «ХПІ», 2015. — № 35 (1144). — 187 с. — (Тематичний випуск: «Проблеми механічного приводу»).

лань на джерела дослідження. Читач знайде у пропонованій книзі, що за відсутність посилань на джерела у монографії, проректора С. Т. Сергєєва звинуватили у плагіаті. Тим не менш, маємо підстави стверджувати, що К. І. Заблонському була присвячена низка публікацій, у яких знайшли місце основні етапи і події його життя і діяльності. Разом з тим, все прочитане не дає повного уявлення про багатогранну роботу ректора. Сказати, що Заблонський збільшив загальну площу навчальних корпусів, — нічого не сказати про драматизм і пафос будівництва багатьох років. У книзі обходяться стороною нападки на ректора московських газет. Кожна з трьох статей в цих газетах коштувала ректору не тільки часу і здоров'я, а й відволікала його від нагальних завдань керування вищим навчальним закладом.

Джерельну базу книги «Ректор від Бога» складають документи Державного архіву Одеської області, архіву Одеського національного політехнічного університету, газети (московські та одеські), спогади учнів, соратників і сучасників Костянтина Івановича Заблонського.

Автори вдячні колективу Державного архіву Одеської області, особливо директору Володимирі Володимировичу Левчуку та Валентині Петрівні Деречиній за надану допомогу у пошуку джерел.

СТЕЖКИ ЖИТТЯ

Костянтин Іванович Заблонський — вчений зі світовим ім'ям в області зубчатих передач, заслужений діяч науки і техніки України. Він нагороджений багатьма почесними медалями і національними преміями в галузі техніки. Автор близько 515 опублікованих наукових досліджень¹, серед яких 4 підручника і 11 монографій, 25 винаходів². Поряд з активною діяльністю в галузі освіти і наукових досліджень він активно брав участь у національних й міжнародних координуючих органах і комітетах.

Наукове та професійне життя Костянтина Івановича пов'язане з Одеським політехнічним університетом, в якому він пройшов шлях від студента до ректора. При К. Заблонському назви цього вишу неодноразово змінювались, але його відданість справі залишилась незмінною. З 20-річного віку, часу вступу у цей навчальний заклад, і до кінця життя його доля тісно вплетена в історію ОНПУ.

Костянтин Заблонський народився 18 червня 1915 р. у с. Христинівка Черкаської області (в минулому — Київська губернія) в українській сім'ї. Його батько, Заблонський Іван Олексійович (1887 р. н.) та мати, Заблонська (Берендей) Марія Григорівна (1889 р. н.) були родом з с. Тараща Київської області³. Батько працював на залізниці кочегаром, помічником паровозного машиніста, машиністом потягу в депо станції Христинівка, потім машиністом холодильної установки кондитерської фабрики ім. Р. Люксембург в м. Одесі. Мати була домогосподаркою, за-

¹ Заблонський Костянтин Іванович: бібліографічний покажчик / уклад. Т. Ю. Гнатюк; бібліогр. ред. З. Х. Ісламгулова. — О.: Наука і техніка, 2003. — 116 с.

² Архів Одеського національного політехнічного університету (далі — Архів ОНПУ). — Ф. Р-126. — Оп. № 60. — Особова справа № 11: Заблонський Костянтин Іванович. — Арк. 71, 79, 82.

³ Державний архів Одеської області (далі — ДАОО). — Ф. 11. — Оп. 142. — Спр. 98: Личное дело. Заблонский Константин Иванович. — Арк. 5.

ймалася шиттям¹. Дитинство Костянтина Заблонського не було безхмарним. Його сім'я постійно переживала потрясіння під час революції та громадянської війни на Україні (1917–1921 рр.). А одного разу, як згадував потім сам Костянтин Заблонський, коли бої дійшли до їхнього села, осколок снаряда врізався в металеву ручку колодязя. Діти разом з матір'ю та бабусею сховалися від артилерійського обстрілу у хаті під ліжком, надіючись, що перина та подушка їх захистять².

Середню освіту Костянтин Заблонський здобував у декількох школах, бо його сім'я часто переїжджала з місця на місце. Семирічну школу хлопець закінчив у Христинівці. Це була вузлова станція. За спогадами К. Заблонського, він разом з друзями ходив зустрічати пасажирські потяги. Серед них були й діти таких самих машиністів. А у деяких з них існувало неформальне змагання: на великій швидкості під'їжджати до вокзалу, згодом різко загальмувавши, зупинитися у потрібному місці. По вмінню зупинятися хлопці визначали, чий батько як машиніст вправніший³.

У 14 років перед Костянтином Заблонським постав нелегкий вибір — йти працювати чи продовжувати навчання. Були навіть думки пов'язати своє життя зі служінням Богу. Часто хлопець з мамою їздив у гості до київського родича — архімандрита Києво-Печерської Лаври. Але матір бажала, щоб її син отримав більш земну професію агронома, бо турбувалася про його не досить міцне здоров'я. А так, цілими днями на свіжому повітрі пішли б Костянтину на користь. Після поради батька все ж було вирішено поїхати в Одесу до дядька, діяльність якого була пов'язана з виробництвом. Це був 1929 рік.

Спочатку хлопець зробив спробу вступити до хімічної профшколи, але не був прийнятий через обмеження по віку. Він робить другу спробу. Костянтина приймають до металпрофшколи № 2. Через рік всі профшколи отримали статус технікумів. Металпрофшкола переїхала на нове місце і почала називатися машинобудівно-конструкторський технікум. Саме тут, як вважають учні К. Заблонсько-

¹ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Автобіографія. — Арк. 6.

² Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя. Историко-публицистические очерки / Б. О. Степаненко и др. — Одесса: Астропринт, 2000. — С. 47.

³ Там само.

го, відбулася зустріч, що стала поворотною в його професійній долі. Починаючи з другого курсу, «механіку» викладав відомий вчений, практик і досвідчений педагог з Одеського інституту інженерів морського флоту (нині Одеський національний морський університет) кандидат технічних наук Абрам Ассірович Старосельський. З цього часу починається спільна робота, а далі — дружба учня і вчителя, що тривала до останніх днів життя доцента А. А. Старосельського¹. Він заохочує допитливого К. Заблонського, як одного з найкращих студентів, до участі в експериментальних дослідженнях жорсткості суднового валопроводу. А. А. Старосельський також запрошує учня в лабораторію, яку він створив при кафедрі деталей машин ОПМФ^а. В процесі вивчення пристрою судових механізмів і машин різного призначення молодому К. Заблонському сподобалася ця дослідницька робота, в результаті проявилися його наукові здібності та інтереси як механіка-дослідника.

Дипломна робота К. Заблонського — «Проект поперечно-стругального верстата» (під керівництвом А. А. Старосельського) з критичним оглядом літератури з планетарних зубчатих передач була визнана найкращою випускною роботою². Це стало першим кроком в широкий світ механічних передач з зачепленням.

Завершив навчання у технікумі К. Заблонський у 1933 р., отримавши кваліфікацію техника-механіка. Прийшов час розподілення. Досвід, здобутий при навчанні, 18-річний юнак підтвердив на посаді майстра цеху та конструктора на механічному заводі № 5 у м. Раменському Московської області. Через сім місяців роботи у сусідній республіці хлопець повертається до УРСР та цілий рік працює конструктором технічного відділу оснащення для виробництва деталей тракторів Одеської філії Московського державного інституту проектування автотранспортної промисловості. У філії керівниками проектів і контролерами, поряд з радянськими інженерами, працювали за контрактом фахівці з Німеччини, Австрії, США. Так, в співдружності інженерів з різних країн набувався цінний досвід розрахунків і конструювання деталей машин відповідно до світових

¹ Гутыря С. С. Памяти выдающегося украинского ученого и педагога, профессора Заблонского Константина Ивановича / С. С. Гутыря, Б. В. Мотулько, В. П. Яглинский, Б. А. Моргун, А. Б. Хихловский // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Далі — НТУ «ХПУ»). — 2015. — № 35 (1144). — С. 5.

² Оборский Г., Кравцов Э. Научный подвиг профессора К. И. Заблонского. К 100-летию со дня рождения // Вечерняя Одесса. — 2015. — 18 июня, № 65–66.

норм і стандартів¹. Після закриття філії Московського інституту в Одесі механік К. І. Заблонський продовжує працю на держаному ваговому заводі «Точмаш» ім. П. Старостіна в технічному відділі (1934–1935 рр.). Спочатку він майстер, а потім конструктор в бюро раціоналізації та винахідництва.

Найбільш цікавим для К. Заблонського в той час стало проектування та виготовлення оригінальної електромеханічної пилки для різання металу на заготовки².

Точно не відомо, що підштовхнуло молодого Костянтина Заблонського продовжити навчання, але з вересня 1935 р. по лютий 1940 р. він є студентом механічного факультету Одеського індустріального інституту (з 1945 р. — ОПІ).

Продовжуються наукові дослідження К. Заблонського вже в лабораторіях інституту і з кожним роком поглиблюються. Співробітництво з доцентом А. А. Старосельським, що викладав в індустріальному інституті навчальні дисципліни «Деталі машин» і «Допуски і посадки», успішно триває вже у напрямку досліджень зубчатих передач³. Як представнику студентського самоврядування К. Заблонському довелося брати участь майже у всіх засіданнях кафедри деталей машин, якою керував професор В. А. Добровольський. Вони проходили досить цікаво, бо на кафедрі не було такого засідання, щоб вчені не доповідали про свої дослідження. Більш того, при кафедрі, завдяки завідувачу, існувала рада по захисту кандидатських дисертацій. Таких рад в країні було небагато, тому з різних міст приїжджали на кафедру з доповідями, а згодом захищалися у Раді⁴. Тому К. Заблонський дізнавався про нові та старі винаходи у науковому світі, стан розробки низки проблем з різних тем машинознавства.

У 1939 р. К. Заблонський опублікував у співавторстві з А. А. Старосельським свою першу наукову статтю «О прогибах винтов» з проведенням самостійних досліджень⁵. Результати цієї статті й зараз викорис-

¹ Оборский Г., Кравцов Э. Научный подвиг профессора К. И. Заблонского. К 100-летию со дня рождения // Вечерняя Одесса. — 2015. — 18 июня, № 65–66.

² Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя... — С. 48.

³ Гутья С. С. Памяти выдающегося украинского ученого и педагога, профессора Заблонского Константина Ивановича. — С. 6.

⁴ Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя... — С. 49.

⁵ Заблонский К., Старосельский А. О прогибах винтов // Вестник металлопромышленности. — 1939. — № 10–11.

товують при складанні всіх підручників по деталях машин. Ця стаття визначила напрямок подальших наукових досліджень К. Заблонського.

Події 1940 року остаточно визначили долю молодого вченого. Після закінчення інституту він отримує диплом з відзнакою інженера-механіка, технолога з холодної обробки металів¹. Знову постає питання про подальше майбутнє. Та велике захоплення наукою перспективного випускника спонукає керівництво кафедри загального машинобудування (деталей машин) Одеського індустріального інституту залишити інженера К. Заблонського працювати асистентом. Протягом 1940–1941 навчального року він читає курс «Теорія механізмів і машин та вагопідйомні машини». Разом з тим А. А. Старосельський рекомендує його до вступу в аспірантуру при кафедрі. Дисертацію К. Заблонський пише під керівництвом завідувача кафедри, заслуженого діяча науки і техніки РФ, доктора технічних наук, професора В. А. Добровольського, у майбутньому директора політехнічного інституту.

У той час кафедра деталей машин, очолювана професором Добровольським, стала привабливим центром для багатьох спеціалістів, які виконували дисертаційні роботи за новітніми напрямками машинознавства. Так кафедра перетворилася на один із центрів підготовки фахівців вищої кваліфікації поряд з радами в Москві і Ленінграді. На кафедрі працювали фахівці різних вузьких наукових напрямків, тому могли обговорюватися дисертації з різноманітних тем. Дуже часто в якості опонентів запрошували вчених з таких наукових центрів, як Москва, Київ, Ленінград, Харків, що сприяло підвищенню рівня наукових досліджень кафедри, формуванню відомої в науковому світі одеської наукової школи механіки і деталей машин². Не завадить ще раз підкреслити, що початок досліджень на кафедрі деталей машин в області жорсткості деталей, з'єднань і передач було покладено першими публікаціями К. І. Заблонського. Рекомендації щодо визначення жорсткості гвинтів і розрахункові формули, наведені в ранніх роботах К. І. Заблонського, застосовуються на даний час в галузі машинобудування³.

¹ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Диплом с отличием № 344126. — Арк. 7.

² Заблонский К. И. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. — О., 1998. — Вып. 1(5). — С. 168–174.

³ Оборский Г., Кравцов Э. Научный подвиг профессора К. И. Заблонского. К 100-летию со дня рождения...

З подвійним натхненням Костянтин Заблонський проводить наукові дослідження, але несподівано всі його плани зупинила Друга світова війна.

Медкомісія військового комісаріату забороняла К. Заблонському йти на фронт через проблеми із зором, які в нього були ще з дитинства. Його неодноразові намагання потрапити, особливо у танкові війська, не дали бажаного результату. І напевне, з волі випадку, у липні 1941 р. через знайомого друга писаря військкомату Костянтина Заблонського приймають в останню неевакуйовану частину — інтендантські курси, які через два дні повинні були йти пішим ходом до Миколаєва¹. Спочатку він служив курсантом, потім рядовим стрілкового батальйону на Південному фронті в обороні Дніпропетровська.

Після залишення Дніпропетровська К. Заблонського направляють у фронтову частину Південного, згодом Північно-Кавказького фронтів, де на останньому він став завідувачем діловиробництва Головного авіаскладу. А в листопаді 1943 р. був відізваний до м. Москви в розпорядження Головного бронетанкового управління Червоної Армії. Старший лейтенант К. І. Заблонський отримує призначення в науково-технічний відділ Головного управління танків, де займається розробкою і оснащенням ремонтних заводів. На посаді інженера, потім старшого інженера він керує групою прискореного проектування танкоремонтних заводів, що розміщувалися в тилах фронтів у міру їх просування на Захід. Були побудовані заводи під Києвом, Львовом, Харковом, Мінськом, Дарницею. У березні 1945 р. був командирований на 1-й Український фронт. Колона, що слідувала на фронт зі спецзавданням, зіткнулася з групою німців, що виходила з оточення. Останню машину колони, у якій їхав К. Заблонський, німці закидали гранатами та обстріляли з автоматів. Важко поранений, але живий, К. Заблонський зустрів День Перемоги — 9 травня в шпиталі під Берліном. Він лікувався у шпиталях до червня 1945 р. Після одужання повертається до Москви й продовжує працю у Наркоматі оборони. Здавалось, війна наклала на Костянтина Івановича незгладимий відбиток, змусила його забути про «старе» життя.

Повернутися знову до наукової діяльності талановитого дослідника К. Заблонського змусив один випадок. Коли професор

¹ Романова О. Коэффициент жесткости по Заблонскому // Вечерняя Одесса. — 2000. — 22 июня.

В. А. Добровольський їхав через Москву до Одеси, то передав записку, у якій пропонує Костянтину Заблонському продовжувати «путатися» з ним та повернутися в Одеський політехнічний¹. На кінець війни Костянтин Іванович був звільнений у запас в званні старшого техника-лейтенанта. За бойові заслуги Костянтин Заблонський отримав державні нагороди: медалі «За оборону Кавказа» (1944 р.), «За победу над Германией» (1945 р.).

Після демобілізації у березні 1946 р. Костянтин Заблонський таки повернувся до м. Одеси. Його, офіцера-фронтовика, поновили аспірантом третього року навчання в Одеському політехнічному інституті та одночасно, за сумісництвом, асистентом кафедри деталей машин механіко-технологічного факультету.

Відразу після війни викладачів не вистачало, майже нормою стала праця у кількох вишах одночасно. К. Заблонський згадував про цей час так: «Війна — це каторжна праця передусім. Вона зробила мене фізично сильним, витривалим. Інакше як же можна було витримати те післявоєнне навантаження... доводилося працювати, працював у чотирьох інститутах одночасно!»² З політехнічного він прямував до водного інституту, потім до інституту зв'язку, а далі — до технологічного ім. Ломоносова. Згодом, коли почали повертатися штатні викладачі з евакуації та армії, він продовжив працю в Одеському політехнічному та водному інститутах. В ОПІ К. Заблонський самостійно читав курси «Технічна механіка» та «Деталі машин». За характеристикою свого наукового керівника В. А. Добровольського, «курс веде культурно, на високому теоретичному рівні, як педагог і при цьому вихователь — вельми тактичний, добре знає... техніку, та в курсах, що читає, популяризує роль... радянських вчених»³. Незважаючи на величезне навчальне навантаження в кількох інститутах, Костянтин Іванович швидко дописує кандидатську та закінчує аспірантуру у вересні 1947 р. Дисертацію на тему «Вопросы жесткости при расчете зубчатых передач большой мощности» успішно захистив у березні 1948 р.⁴ Після захисту

¹ Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя... — С. 50.

² Романова О. Коэффициент жесткости по Заблонскому...

³ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Характеристика кандидата технических наук, старшого преподавателя... Заблонского Константина Ивановича. — Арк. 22.

⁴ Вопросы жесткости при расчете зубчатых передач большой мощности: дис. ... канд. техн. наук / Заблонский Константин Иванович. — О.: ОПИ, 1947. — 226 с.

кандидат технічних наук К. І. Заблонський стає відомим вченим в області деталей машин. Він першим довів пріоритетність розрахунків передач зачепленням на жорсткість при визначенні їх навантаження¹. З вересня того ж року вчений був зарахований на посаду старшого викладача кафедри деталей машин ОПІ.

1949 рік приніс для К. Заблонського ще більше плодів від його невтомної праці. У вересні талановитому науковцю запропоновано організувати і очолити нову кафедру в ОПІ — кафедру прикладної механіки. Починаючи з цього року Костянтин Іванович беззмінно протягом 39 років керував створеною ним кафедрою, назва якої за цей період неодноразово змінювалося відповідно до оновлення навчальних курсів.

У листопаді 1949 р. йому було присвоєно вчене звання доцента кафедри «Деталі машин та підйомно-транспортні машини». Дослідницькі інтереси К. Заблонського зосередились на вивченні зубчатих передач і свої знання він передає студентам, читаючи з 1950 р. курс «Теорія механізмів і машин». Костянтин Заблонський мимоволі замислюється над докторантурою. І у 1953 р. він стає докторантом при Московському вищому технічному училищі ім. М. Е. Баумана, енергійно проводить дослідження за темою докторської дисертації «Исследование и расчет распределения нагрузки в зацеплении зубчатых передач». Його науковим консультантом стає заслужений діяч науки і техніки РФ, доктор технічних наук, професор Д. М. Решетов.

Свої дослідження Костянтин Іванович втілює у практику, консультуючи одеські підприємства. Протягом двох років з 1951 р. вчений проводив роботу по вдосконаленню конструкцій шахтних лебідок на заводі «Червоної гвардії». Під керівництвом К. Заблонського та при його безпосередній участі розроблялися стенди для випробовування зубчатих коліс, нових конструкторських лебідок, проводилася реконструкція старих лебідок².

Сумлінна праця на посаді завідувача кафедри та досягнуті її колективом значні наукові успіхи стали головним доказом умілого керівництва К. Заблонського, його організаторського хисту. У під-

¹ Гутьра С. С. Памяти выдающегося украинского ученого и педагога, профессора Заблонского Константина Ивановича. — С. 7.

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Характеристика на доцента... Заблонського Константина Ивановича. — Арк. 33.

сумку, з травня 1956 р. його призначають на посаду заступника директора політехнічного інституту з навчальної роботи. А з 1958 р. — заступником директора з наукової роботи. Успішна кар'єра та робота на відповідальних адміністративних посадах мала для К. Заблонського один суттєвий недолік — така діяльність постійно відволікала від наукових досліджень та роботи над докторською, що залишалися для нього завжди на першому плані. Крім того, в цей час його поглинула напружена робота під керівництвом професора В. А. Добровольського над колективним підручником «Деталі машин», де К. Заблонський разом з доцентом Л. Ерліхом та А. Радчиком розробляв окремих розділ. Йому також доручено узгодження окремих розділів за стилем та характером викладу.

Отже, адміністративна робота, викладацька діяльність та праця над підручником практично не залишали вільного часу для дисертації. Навіть тоді, коли в 1957 р. постало питання про вихід на пенсію ректора В. А. Добровольського, йому двічі пропонували цю посаду, але обидва рази він відмовився, бажаючи повністю зайнятися наукою¹. До того ж, у 1959 р. з ініціативи Костянтина Івановича при ОПІ почалася організація науково-дослідної лабораторії зубчатих передач (наказ Міністерства вищої освіти УРСР № 495 від 25.12.58 р.). Для організації вказаної лабораторії міністерство виділило 100 тис. крб. Згідно з наказом заступника міністра Г. Єфименка про призначення керівника лабораторії був обраний Костянтин Заблонський². У зв'язку з цим наприкінці 1960 р. К. Заблонський змушений був подати рапорт директору ОПІ С. М. Ямпольському, що через постійне навантаження адміністративною роботою на посаді він не міг виконати запланований об'єм робіт й не встиг вчасно завершити докторську дисертацію. «Для цього мені необхідно розпоряджатися вільним від адміністративних функцій часом, інакше навіть те, що вже зроблено, застаріє»³. Прохання доцента Заблонського звільнити його з посади заступника директора було задоволено. І з 1961 р. Костянтин Іванович знову завідує кафедрою прикладної механіки в

¹ Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя... — С. 50.

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Наказ по Міністерству вищої освіти Української РСР № 495. — Арк. 46–47.

³ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Рапорт. — Арк. 51.

інституті. У 1962 р. Заблонський затверджений у вченому званні професора та знову віддає всі свої сили науці. Наукові результати не забарилися. Надзвичайно велика працелюбність допомагає професору К. І. Заблонському завершити докторську дисертацію на тему «Исследование и расчет распределения нагрузки в зацеплениях зубчатых передачах», яку він захищає в 1965 році¹. Була розроблена та впроваджена фундаментальна основоположна універсальна теорія оцінки жорсткості і розподілення навантаження в з'єднаннях машин, особливо в складних приводах з зубчатими передачами. Також проаналізовані всі аспекти впливу конструктивних, технологічних та експлуатаційних факторів на розрахункове навантаження.

У 1966 р. йому присуджений вчений ступінь доктора технічних наук.

Про результати його досліджень в цей час дізналися вчені на всесоюзних конференціях в Одесі (1964 р.), Саратові (1967 р.) та за кордоном — ЧРСР у Брно (1966 р.), НДР у Дрездені (1967 р.), Болгарії у Варні (1967 р.)².

Крім того, він долучався до роботи Координаційної ради з надійності та довготривалості Держкомітету з науки і техніки СРСР у якості члена ради, Координаційної ради з наукових досліджень при ОК КПУ (голова комітету з надійності та довготривалості).

Багато уваги приділяв К. Заблонський і педагогічній роботі. Керував курсовим проектуванням з теорії механізмів і машин та аспірантами. Четверо з них на той час вже захистилися. За досягнуті успіхи в підготовці спеціалістів для народного господарства та в зв'язку з 50-річчям заснування Одеського політехнічного інституту Президія ВР УРСР нагородила Костянтина Івановича Почесною грамотою³.

Він не покидає науку навіть тоді, коли у жовтні 1969 р. його обирають ректором ОПІ. Костянтин Іванович потім згадував: «На пропозицію зайнятися великою адміністративною роботою (ректором)

¹ Исследование и расчет распределения нагрузки в зацеплениях зубчатых передач: автореферат дис. ... доктора технических наук / Заблонский Константин Иванович ; Одес. политехн. ин-т. — Одесса: [б. и.], 1965. — 38 с.

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Характеристика заведуючого кафедри... Заблонського Константина Ивановича. — Арк. 59.

³ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). — Арк. 31.

я не відразу дав згоду — не хотів відбирати час, котрий витрачав на науково-викладацьку роботу»¹. Незважаючи на це, Костянтин Заблонський вдало поєднував діяльність вченого, керівника кафедри та керівника університету. На посаді ректора К. Заблонський перебував майже 16 років.

Протягом цих років самовідданої праці він проявив себе, як пишуть його учні, вмілим, вимогливим, далекоглядним і авторитетним керівником. За період з 1969 по 1985 р. інститут отримав потужний імпульс для розвитку. За досягнуті результати в навчальному процесі, науці, спорті, виховній та культурно-масовій роботі зі студентами колегією Мінвузу Одеський політехнічний визнаний провідним вузом на Півдні України. У цей час реалізуються масштабні проекти будівництва нових навчальних корпусів, науково-дослідних лабораторій, культурних, оздоровчих та побутових об'єктів, житла для студентів і співробітників інституту. Це дозволило збільшити інститутські площі у 2,5 рази. А з приводу «періоду застою», за словами самого К. Заблонського «цей термін придумали ті, хто ним, як ширмою, прикривав свою бездіяльність. Застій був для тих, хто не хотів та не вмів рухатися далі»².

Характерна риса К. І. Заблонського як ректора — висока вимогливість до себе і співробітників усіх рівнів в поєднанні з інтелігентністю, скромністю і доброзичливою увагою до проблем кожного з багатотисячного колективу студентів та викладачів інституту³. Ректор направляв зусилля колективу співробітників інституту на пошук і застосування найбільш прогресивного в галузі освіти, дотримання зразкового порядку в навчальному процесі, підвищення рівня наукових досліджень та їх відповідного фінансування. В результаті різко зросла активність вчених ОПІ, виникли нові наукові школи, встановлювалися взаємовигідні договірні відносини з промисловістю, зміцнилися наукові зв'язки із зарубіжними інститутами і дослідниками. У політехнічному створюється спеціалізована лабораторія технічних засобів навчання (ЛТОУП), сучасне оснащення та досвід роботи якої професор Г. Г. Єфименко, на той період міністр вищої та середньої спеці-

¹ Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя... — С. 51.

² Романова О. Коэффициент жесткости по Заблонскому...

³ Гутыря С. С. Памяти выдающегося украинского ученого и педагога, профессора Заблонского Константина Ивановича... — С. 9.

альної освіти України, визнав зразковими і рекомендував для застосування в усіх вузах України¹.

В ОПІ розробляється і впроваджується система прийому і підготовки іноземних студентів з 83 країн світу. За чітку організацію роботи прийнятно-розподільний пункт при інституті (південні ворота), а також Підготовчий факультет іноземних громадян визнані кращими в СРСР.

За Одеським політехнічним інститутом міцно закріпилася позиція провідного вишу Одеси, про що свідчить неодноразове обрання К. І. Заблонського членом бюро міському КПУ. Крім того, ректор був постійним членом пленумів Одеського обкому².

Протягом 16 років ректор ОПІ професор К. І. Заблонський очолював Одеське відділення товариства «СРСР — Італія», діяльність якого сприяла зміцненню прямих культурних зв'язків між містами-побратимами Одесою і Генуєю.

К. І. Заблонський був організатором чотирьох всесоюзних професійних науково-практичних конференцій, всесоюзного з'їзду з теорії механізмів і машин, членом програмних комітетів декількох міжнародних конференцій з зубчатих передач³, активним учасником престижних міжнародних конгресів і конференцій (в Нью-Делі, Будапешті, Варні, Дрездені, Стокгольмі). Професор став науковим керівником спільних наукових проєктів з Дрезденським технічним університетом, неодноразово запрошувався для читання лекцій в технічних університетах Німеччини, Чехії, Болгарії, Польщі, Італії, Куби, Молдови, Китаю.

Одночасно професор К. І. Заблонський активно займався видавництвом республіканських наукових збірників: «Деталі машин» (відповідальний редактор), «Деталі машин та підйомно-транспортні машини», «Теорія машин», «Теорія механізмів і машин» (член редколегії), «Бібліотека конструктора», входив до складу редколегії журналу «Технологія і організація виробництва».

В одному з інтерв'ю К. Заблонський згадував про період керівництва ОПІ: «Я старався, будучи ректором, зоставатися людиною.

¹ Гутья С. С. Там само.

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Характеристика на ректора... Заблонського Константина Івановича. — Арк. 68.

³ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 11: Заблонський Костянтин Іванович. Клопотання про нагородження Почесною грамотою Кабінету Міністрів України Заблонського Костянтина Івановича. — Арк. 68.

Як мені це вдалося, краще нехай про це судять оточуючі», «Як ректор я щоденно працював з 9 до 18, потім на себе: з 18 до 20 у ректорському кабінеті, з 21 до 24 дома. У відпустці (санаторії) я кожного дня працював і вдень і ввечері над книгами, підручниками», «Робота ректором не була для мене важкою «ношею» — це була робота в радість»...¹

У 1985 р. на зміну Костянтину Заблонському прийшов новий ректор — В. В. Ажогін. Напевне, Костянтин Іванович втомився від систематичної критики його діяльності у всесоюзних газетах. Завідувачем названої кафедри (перейменованої на кафедру машинознавства) він пробув більше — до 1988 р. За станом здоров'я Костянтин Іванович переходить на посаду професора рідної кафедри. Й надалі він продовжував відігравати важливу роль у житті університету до кінця свого життя. У доповідній записці про народження Почесною грамотою К. І. Заблонського у зв'язку з 90-літтям вдало підмічено: «Костянтин Іванович є зразком працездатності, наполегливості, енергійності і оптимізму для всього колектива»².

Костянтин Іванович брав безпосередню участь у підготовці ГОСТ 21354—75 «Передачи зубчатые цилиндрические эвольвентные. Расчет на прочность» та участь у складі робочої групи Держстандарту СРСР по підготовці разом з НДР ГОСТ 21354—87 (СТ СЭВ 5744—86) «Передачи зубчатые цилиндрические эвольвентные внешнего зацепления. Расчет на прочность»³. Як науковець та спеціаліст високого рівня К. Заблонський був затребуваний за кордоном. З 1980 р. він входив до складу Міжнародного комітету по передачам і трансмісіям, був членом оргкомітету міжнародних конференцій⁴, а з 1997 р. — Почесним доктором Технічного університету Молдови⁵.

¹ Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя... — С. 52.

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 11: Заблонський Костянтин Іванович. — Арк. 82.

³ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946—22.11.2006). Характеристика заведуючого кафедрою... Заблонского Константина Ивановича. — Арк. 111; Там само. Характеристика профессора кафедры... Заблонского Константина Ивановича. — Арк. 124.

⁴ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 11: Заблонський Костянтин Іванович. — Арк. 79.

⁵ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946—22.11.2006). — Арк. 17.

Як науковий керівник і консультант професор К. І. Заблонський підготував 48 кандидатів і 5 докторів технічних наук, професорів Б. Є. Житомирського, І. П. Горобця, І. М. Білоконева, Б. М. Щокіна, С. С. Гутирю¹.

Помер Костянтин Іванович Заблонський на 92-му році життя, 22 листопада 2006 р. Похований на меморіальному 2-му християнському кладовищі в Одесі.

Серед найвідоміших праць вченого — підручник по деталях машин, що у 1992 р. переведений на китайську мову, а у 1999 — на українську².

За часів існування УРСР він перебував у лавах ВЛКСМ (1936–1940 рр.), був членом КПРС з 1940 р., обирався членом комітету та секретарем комітету ЛКСМУ, членом та заступником секретаря парткому інституту.

За період своєї діяльності Костянтин Іванович отримав від керівників СРСР, а згодом незалежної України низку нагород. Трудова та фронтова діяльність К. І. Заблонського відзначена 20 державними нагородами, в тому числі п'ятьма орденами: «Вітчизняної війни 2-го ступеня», «Знак пошани» (1966 р.), Леніна (1971 р.), Дружби народів (1976 р.), Трудового Червоного Прапора (1981 р.). Професор нагороджений 16 медалями: медаль «За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина» (1970 р.), медаль «Ветеран труда» (1976 р.) та ін. Крім того, за бойові заслуги — медалі «Двадцать лет победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.» (1965 р.), «За боевые заслуги» (1965 р.), «Тридцать лет Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.» (1975 р.), «50 лет вооруженных сил СССР» (1976 р.)³.

Крім того, Костянтин Заблонський мав низку почесних грамот, звань та знаків: Почесну Грамоту Президії Верховної Ради УРСР (1968 р.), почесне звання заслуженого діяча науки Української РСР (1975 р.), знак «Ударник дев'ятої п'ятирічки» (1976 р.), знак «Відмінник освіти України» (2000 р.); пам'ятні знаки та медалі Італії,

¹ Гутиря С. С. Памяти выдающегося украинского ученого и педагога, профессора Заблонского Константина... — С. 8.

² Детали машин: учебник / К. И. Заблонский. — Киев: Вища шк., 1985. — 518 с.: ил.; Детали машин: підручник / К. І. Заблонський. — Одеса: Астропринт, 1999. — 403 с.: ил.

³ Архів ОНПУ. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Личный листок по учету кадров. — Арк. 3 зв.; Там само. Дополнение к личному листку по учету кадров. — Арк. 4 зв.

ГДР, Республіки Куба, Монголії, Польщі, Радянського комітету ветеранів війни, ветеранів Четвертої повітряної армії¹.

За весь час праці в політехнічному університеті К. Заблонський мав 15 подяк від керівництва вишу, 7 разів був занесений на дошку пошани, отримав низку почесних грамот².

Мав дружину — Віру Анатоліївну, уродженку м. Томська та доньку Ірину³. В. Заблонська викладала в Технологічному інституті харчової промисловості ім. М. В. Ломоносова в Одесі.

Отже, життєвий шлях Костянтина Заблонського є типовим для тогочасного покоління радянських науковців, але з однією особливістю: справжня любов до науки ще з молодості, яка потім виховала в ньому талант вченого-дослідника та невтомну працьовитість, спроможність захопити своїми ідеями наукові колективи й створювати усі можливі види умов для підтримки науки та її прогресу в Одеському політехнічному інституті.

¹ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 11: Заблонський Костянтин Іванович. — Арк. 82.

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Дополнение к личному листку по учету кадров. — Арк. 4 зв., арк. 5. :

³ ДАОО. — Ф. 11. — Оп. 142. — Спр. 98 Личное дело. Заблонский Константин Иванович. — Арк. 5.

ПАФОС БУДІВНИЦТВА

1970-ті — перша половина 80-х рр. стали періодом розквіту Одеського політехнічного інституту в сфері будівництва. Нові гуртожитки та навчальні корпуси, побудовані саме при ректорі К. Заблонському, стали візитівкою політеху, приваблюючи до себе все більше студентів, викладачів, гостей з республік СРСР та інших євразійських країн.

В одному з інтерв'ю проректор з АГЧ Б. Зукін наголосив: «У нас дійсно робиться чимало. Вуз, як відомо, отримує перші місця в республіці та Союзі за кращу організацію побуту і дозвілля студентів... Ми розуміємо, що від збереження і зміцнення здоров'я студента, від надання йому повних можливостей до самостійної праці над книгою, культурного відпочинку, багато в чому залежить і його навчання та виховання у вузі і майбутня праця на виробництві»¹.

Будівельні загани неспроможні були забезпечити усі об'єкти потрібною кількістю робітників, тому до цієї роботи залучали студентів політеху. Ще з 1920-х рр. стало незмінним гасло «Хто вчиться в ОПІ — будує ОПІ». На факультетах створювалися спеціальні будівельні загани, які працювали не лише протягом семестрів, але й не припиняли роботи влітку, під час канікул.

Потрібно зауважити, що серйозну роботу проводила група народного контролю, діяльність котрої направлялася на перевірку обліку, збереження і витрат матеріальних цінностей, стану трудової дисципліни в колективі, питань поліпшення водопостачання в гуртожитках, роботи пунктів громадського харчування.

1970 рік став початком безперервної розбудови територій ОПІ. Хоч і незначні, порівняно з наступними роками, але були будівничі досягнення. Вже у січні з'явилась прибудова до лабораторії

¹ Григоренко Г. Ще один подарунок // ОП. — 1971. — 13 березня, № 9 (719).

електроакустики та ультразвуку площею 283 кв. м¹. А в грудні 1970 р. почалося будівництво навчально-лабораторного корпусу першої черги прибудови до правого крила головного навчального корпусу ОП².

Досить успішним у плані введення в експлуатацію нових будівель став 1971 рік. Це й нові корпуси хімічної технології, бібліотеки, їдальні, лабораторія. Багато об'єктів ще будувалося: корпус фізвиховання і спорту, гуртожиток № 5, праве крило головного навчального корпусу, корпус радіоелектроніки, корпус вставки тощо.

Сьогодні важко собі уявити масштаби та постійність такого будівництва. Навіть влітку інститут робив усе можливе для того, щоб форсувати хід будівництва, особливо на пускових об'єктах. На кожному з об'єктів того року працювали студентські будівельні загони загальною кількістю 142 людини. До того ж, щодня для виконання допоміжних робіт відбиралися 98 студентів.

Крім робочої сили, інститутом виділялися механізми для забезпечення робіт, а також дефіцитні будівельні матеріали. Поряд з цими успіхами тодішній голова будівельної комісії нерідко писав у «Одеському політехніку» про постійні труднощі: «будівництво трясе лихоманка: перебої у поставках матеріалів, відсутність необхідної кількості машин і механізмів»³. Попри це, на 1 вересня 1971 р. на будовах ОП вже було освоєно 738 тис. крб. Це приблизно стільки, скільки освоєно за 1970 рік!⁴

Доречно більше сказати про готові будівлі 1971 року. У березні до експлуатації був готовий корпус хімічної технології (№ 7) з корисною площею 5000 кв. м⁵. Будівництво корпусу тягнулося ще з 1965 р.,

¹ Архів експлуатаційно-технічного відділу Одеського національного політехнічного університету (далі — Архів ЕТВ ОНПУ). — Акт технической приемки пристройки к лаборатории электракустики и ультразвука. 10 января 1970 г.

² Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт приемки в эксплуатацию государственной приемочной комиссией законченной строительством (реконструкцией) первой очереди пристройки правого крыла... 28 декабря 1972 г.

³ Гришук М., Сенкевич М. Підводять будівельники // Одеський політехнік: Орган парткому, ректорату, комітету ЛКСМУ, профкому та місцевому Одеському політехнічному інституту (далі — ОП). — 1971. — 12 червня, № 23 (733).

⁴ Гришук В. справа кожного — кровна. Подвоїти темпи будівництва! // ОП. — 1971. — 18 вересня, № 29 (739).

⁵ Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт приемки в эксплуатацию государственной приемочной комиссией законченного строительством (реконструкцией) корпуса химтехнологии... 30 марта 1971 г.

але завдяки ректорату воно пришвидшилось й завершилось фактично за півтора року.

Наприкінці серпня 1971-го завершено зведення електротехнічної лабораторії автоматики і телемеханіки (навчальний корпус № 8) площею 1632 кв. м. Будівництво тягнулося ще з 1966 р. й велось силами інституту (господарським способом) при активній участі студентів¹. На будівництво витрачено 207 тис. крб.

Відкрила двері перед студентами, співробітниками та викладачами того року чотириповерхова науково-технічна бібліотека. Вона, як і всі інші корпуси, зведена при активній допомозі самих політехніків. Її будівництво відбулося внаслідок важливої обставини. Ще в 1970 р. бібліотека містилася в тісному приміщенні, погано пристосованому для великої кількості відвідувачів та книжок. Зокрема, у перші дні занять, щоб обслуговувати першокурсників, тимчасово займали одну з навчальних аудиторій інституту, зазвичай не пристосовану для видачі книжок². Наступного року вже стояло просторе чотириповерхове приміщення майже з трьома тисячами квадратних метрів корисної площі. Сховище бібліотеки за задумом розраховано на зберігання більш ніж півмільйона томів. В два рази більше повинно було знаходитись літератури у читальних залах³.

У науково-технічній бібліотеці збудовано декілька читальних залів. На 1970 р. студенти мали лише один читальний зал на 100 місць, а тепер в новій будівлі нараховувалось шість залів, де одночасно могли навчатися понад 500 студентів, в тому числі зал загальнополітичної літератури, зали для студентів 1—2 курсів та старшокурсників, для дипломників, для викладачів, читальний зал для роботи з рідкісною літературою.

Усі читальні зали мали на той час допоміжний фонд загальною кількістю понад 30 тис. примірників, у тому числі з відкритим доступом. Щоб не гаяти марно час у черзі за книгою, студент міг просто підійти до стелажу і взяти потрібну книгу⁴. З першого року

¹ Бухгалтерія ОНПУ. Матеріальний відділ. — Список основных средств, находящихся в подотчете у МОЛ 1 (без МОЛ здания) по состоянию на 01-03-2015; Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт приемки в эксплуатацию государственной приемочной комиссией законченного строительством (реконструкцией) электротехнического лабораторного корпуса... 25 августа 1971 г.

² Пашковський В. Запрошує бібліотека // ОП. — 1971. — 11 вересня, № 28 (738).

³ Александрова Л. Здрастуй, бібліотеко! // Там само. — 17 січня, № 2 (712).

⁴ Пашковський В. Запрошує бібліотека // Там само. — 11 вересня, № 28 (738).

роботи бібліотека мала 46 співробітників, а її фонд на 1971 р. складав 830 тисяч примірників. Кількість читачів — 13 200. Книговидача з 1969 року перевищувала мільйон примірників. Бібліотека продовжила і видавничу діяльність. Ще досить важлива справа. За 1969—1970 рр. бібліографічним відділом підготовлено і видано 10 бібліографічних і методичних посібників¹.

Тому бачимо, що за ініціативи ректорату та його постійного контролю було створено усі можливі сприятливі умови для самостійної підготовки студентів до занять, що у майбутньому підняло науку на якісно новий рівень. Керівництво ставило завданням перед будівниками-політехніками не просто здати в експлуатацію готовий об'єкт в певний строк, але й зробити його кращим, ніж в інших вишах республіки та неприховано пишатися результатами роботи. Це відносилось і до корпусу бібліотеки. «Без перебільшення можу сказати, — зазначав проректор Б. Зукін, — подібної не має жоден одеський вуз»².

І не дарма бібліотека ОПІ, за показниками всесоюзного конкурсу до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна, визнана кращою в республіці і нагороджена Дипломом першого ступеня³.

У нашому виші велика увага приділялася не тільки побуту, відпочинку, санітарному стану, створенню умов для самостійної навчальної і наукової праці студентів, але й громадському харчуванню.

1971 року в інституті відкрилась нова триповерхова їдальня⁴. Помітно якісний рівень інженерної думки, втілений у будівлю, відмічений й самими політехніками: «...Перше, що приємно вражає, відсутність, так званих, виробничих шумів, їх просто неможливо створити. Зала велика, простора, світла. Кілька вікон роздач. Тому й черги незначні. А столиків вдосталь для всіх»⁵. Костянтин Іванович по праву називав їдальню факультетом № 1.

1971 рік завершився для політехна неабиякими будівничими успіхами. В експлуатацію здано корпус хімічної технології площею 12813 кв. м (навчальний корпус № 7)⁶, безкаркасну частину прибу-

¹ Александрова Л. Здрастуй, бібліотеко! // ОП. — 17 січня, № 2 (712).

² Григоренко Г. Ще один подарунок // Там само. — 13 березня, № 9 (719).

³ Пашковський В. Запрошує бібліотека // Там само. — 11 вересня, № 28 (738).

⁴ Заблонський К. Інженер // Там само. — 15 травня, № 18–19 (728–729).

⁵ Григоренко Г. Ще один подарунок // Там само. — 13 березня, № 9 (719).

⁶ Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт приемки в эксплуатацию государственной приемочной комиссией законченного строительством (реконструкцией)... корпуса химтехнологии... декабрь 1971 г.

дови правого крила до головного навчального корпусу (2539 кв. м), переобладнаний перший корпус (перехід — 300 кв. м). Всього введено 15625 кв. м при плані 9,9 тис. кв. м. Освоєно основних фондів на 2114 тис. крб. при плані 1357 тис. крб.

Партком, аналізуючи успіхи, зробив висновок, що на будівництві сталися неабиякі зрушення. І сталися вони завдяки ще активнішому втручанню ректорату, робітників ВКБ, будівельної комісії, деканів. Фактично вирішені всі проблеми зі своєчасним забезпеченням будівників матеріалами¹.

В свою чергу К. Заблонський неодноразово відзначав, що інститут у своєму розвитку багато в чому завдячує студентам. Це вони допомагають у спорудженні нових аудиторій та гуртожитків². Поліпшення стану у побуті та навчанні студентів політеху, як і прогнозував проректор Б. Зукін, принесли свої перші плоди. У вересні 1971 р. на зборах вченої ради, присвячених підсумкам навчально-виховної роботи у виші за 1970—1971 навчальний рік, ректор К. Заблонський відмітив, що збільшилася кількість встигаючих студентів. Вона сягала 90,5 % (проти 89,7 % у позаминулому році). Зросла кількість вихованців, котрі навчалися на «добре» і «відмінно» (з 21,6 % до 22,7 %). Натомість зменшилася кількість політехників, котрі навчалися лише на трійки (з 7,5 % до 5,8 %)³.

1972 рік став не менш важливим у планах будівництва. Жвава робота будівників та студентів протягом усього року дала непоганий результат. У кінці грудня повністю завершилися будівничі та оздоблювальні роботи корпусу радіоелектроніки (сучасний — № 11), корисною площею 8132 кв. м⁴, а також першої черги прибудови правого крила до головного навчального корпусу інституту з корисною площею 5540 кв. м і затратами у 361 тис. крб.⁵

¹ Виноградов Л. Будівництво вузу — наша спільна справа // ОП. — 1972. — 8 січня, № 1 (755).

² Заблонський К. Інженер // Там само. — 1971. — 15 травня. № 18—19 (728—729).

³ Ярмутьський Г., Зятковський М. Наука вчитись — наука перемагати // Там само. — 18 вересня. № 29 (739).

⁴ Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт приемки в эксплуатацию государственной приемочной комиссией законченного строительством (реконструкцией)... корпуса радиоэлектроники... 29 декабря 1972 г.

⁵ Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт приемки в эксплуатацию государственной приемочной комиссией законченного строительством (реконструкцией) первой очереди пристройки правого крыла... 28 декабря 1972 г.

На результати успішного будівництва в Одеському політехнічному інституті під керівництвом Костянтина Івановича звернуло увагу й Міністерство освіти республіки. У лютому 1973 р. за наказом міністерства освіти УРСР № 79 ректору К. І. Заблонському оголошена подяка за забезпечення введення в дію навчально-лабораторних корпусів та гуртожитків і проявлену при цьому організованість, ініціативу та наполегливість, а також за перевиконання річного плану капітального будівництва¹.

Можливо, це спонукало ректора зі ще більшою завзятістю продовжувати розбудовувати ОПІ. План будівництва на 1973 р. теж став значним.

На вересневій вченій раді інституту ректор виступив з доповіддю, зупиняючись на питанні будівництва. Слід було завершити зведення фізкультурного корпусу, нового, п'ятого гуртожитку, тензометричної лабораторії. Ведучи мову про зведення кооперативного будинку для викладачів та співробітників, ректор наголосив, що тут потрібна більша допомога самих політехніків. Необхідно, щоб працювало до 200 чоловік, щоб поруч зі студентом працював і викладач². А на IX партійній конференції Одеського політехнічного інституту (27 жовтня 1973 р.) в галузі будівництва перед вишом поставлене в першу чергу завдання прискореного будівництва гуртожитків для студентів, тому що забезпеченість потребуючих у гуртожитку дуже низька³.

1973 рік приніс політехнікам ще одне завдання — своїми силами почалося будівництво студентського клубу ОПІ. Для цього було виділено найбільшу кількість студентів — 75 зі 185 представників-будівельників усіх факультетів. Їм належало звести корпус студклубу і поставити дах. Ще 23 студенти продовжували будівництво спорт-комплексу.

Крім праці безпосередньо на будівництві, частина студентів (10 чоловік) — працювала на вишівському дослідно-механічному заводі, забезпечуючи тим самим будови інституту металоконструкціями. Семеро студентів — у гаражі. Вони відповідали за транспорт. Ще

¹ Архів Одеського національного політехнічного університету (далі — Архів ОНПУ). — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 11: Заблонський Костянтин Іванович. — Арк. 42.

² Заблонський К. Не зупинятися на досягнутому // ОП. — 1973. — 22 вересня. — № 30 (917).

³ Нас чекають нові рубежі // Там само. — 3 листопада, № 36 (923).

10 студентів працювали на заводі ЗБВ № 3. Їх завданням було забезпечити інститутські будови товарним бетоном і залізобетонними конструкціями¹.

К. І. Заблонський згадує: «Да, действительно, я активно занимался созданием Дворца культуры. Сначала была идея переоборудовать большую аудиторию под актовый зал. Я посчитал, что это неправильно. Для ведущего в городе института надо было создавать что-то солидное. На том месте, где сейчас находится Дворец культуры, была библиотека, а позже военная кафедра и небольшой узкий зал для проведения собраний, заседаний. Встретился с Б. М. Зукиным и спросил его, сможем ли мы поднять такой объем работ, как Дворец культуры, своими силами. «Да, сможем», — ответил он. «Подумайте, ведь это серьезное дело, нам нужен большой актовый зал на тысячу мест, чтобы он был образцом для других. Это придется долго строить. Кому можно поручить строительство? Можем ли это сделать своими силами?» — «Да», — был ответ»².

Цього року в експлуатацію увійшли й кілька завершених будівель: вставка між корпусом хімічної технології та радіоелектроніки, п'ятий гуртожиток³.

Щодо корпусу «Вставка», його здача відбулася 15 грудня 1973 р.⁴ Він має площу 2 140 кв. м з фактичними затратами у 327,5 тис. крб.

Повторюючись підсумовую, що за 1971–1973 рр. завершено будівництво 10 важливих об'єктів інституту: корпусів хімічної технології, теплоенергетики і радіоелектроніки, будинок їдальні, праве і ліве крила головного навчального корпусу електромеханічного факультету, гуртожиток № 5 і перша черга корпусу фізвиховання⁵.

Щодо гуртожитку № 5, то він був готовий до заселення вже з 21 грудня 1973 р. (акт про прийом в експлуатацію будівлі був затверджений виконкомом Приморської райради). Університетська газета писала, що п'ятим гуртожитком інституту по праву мож-

¹ Гришук М. Справа честі // ОП. — 1973. — 10 лютого, 5 (821).

² Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя. Историко-публицистические очерки / Б. О. Степаненко и др. — Одесса: Астропринт, 2000. — С. 19.

³ Бухгалтерія ОНПУ. Матеріальний відділ. — Список основных средств, находящихся в подотчете у МОЛ 1 (без МОЛ здания) по состоянию на 01–03–2015.

⁴ Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт приемки в эксплуатацию государственной приемочной комиссией законченного строительством (реконструкцией) корпуса «вставки»... 15 декабря 1973 г.

⁵ Нас чекають нові рубежі // ОП. — 1973. — 3 листопада, № 36 (923).

на пишатися. Він став першим побудованим висотним гуртожитком на 675 місць¹. Гуртожиток має 9 поверхів загальною площею 6900 м² та житловою площею 4257 м². В ньому були створені всі умови, щоб студенти могли відпочити після навчання, підготуватися до занять. Загалом, додає газета, п'ятий гуртожиток в чомусь навіть втратив риси гуртожитків: у кімнаті жили по двоє, там же встановлений душ. Вбудовані меблі характеризувалися місткістю та зручністю. В холах можна було подивитися телевізор або провести вільний час у новозбудованому спорткомплексі чи парку, що розташовуються поряд².

Не дивно, що чудові умови гуртожитку № 5 привернули увагу керівництва вишу, коли постало питання про покращення побутових умов для молодих студентських сімей. Це дозволило зміцнити молоду сім'ю, а матерям — продовжувати навчання в інституті, не йдучи в академвідпустку. До того ж, дітям студентських сімей виділялися місця у дитячому садку № 248, неподалік від гуртожитку³. Згодом, голова житлово-побутової комісії профкому відмітить важливі наслідки розумної політики керівництва ОПІ: «Якщо проаналізувати результати організації сімейного гуртожитку, то можна зробити наступні висновки: підвищилася успішність і суспільна активність сімейних студентів, значно покращилося їх матеріальне становище...»⁴. Загалом, піклуючись про умови побуту сімейних студентів, ректор виділив в гуртожитках інституту місця 144 сім'ям⁵.

У лютому 1974 р. повним ходом йшло будівництво наступного, шостого гуртожитку за таким же плануванням. Якщо порівняти темпи будівництва п'ятого та шостого гуртожитків, то вони були на користь останнього: будівництво «коробки» п'ятого тривало біля двох років, а на шостому за сім місяців виросло 7 поверхів та ще плюс підвальні приміщення, де було витрачено роботи стільки, скільки потрібно на 2 поверхи⁶.

Крім будівництва нових гуртожитків, керівництво вишу турбувалося про налагодження сприятливих житлових умов у збудованих раніше, їх реконструкцію. З кожним роком гуртожитки покращу-

¹ Улучшились условия быта // ОП. — 1975. — 14 червня, № 23 (925).

² Улучшились условия быта // Там само.

³ Савич С. Л. Общежитие — твой дом // Там само. — 1982. — 4 червня, № 20–21 (1212–1213).

⁴ Файнблат Л. Студенческая семья // Там само. — 1981. — 6 марта, № 8 (1160).

⁵ Цифры и факты // Там само.

⁶ Ильчев И. Растут этажи шестого // Там само. — 1975. — 25 января, № 4 (906).

валися як в матеріальному відношенні, так і в естетичному оформленні. В них розміщувалися численні служби побуту: перукарня, майстерні з шиття і ремонту одягу та взуття, ремонту і заправки авторучок, кімнати з кіно- і фотоапаратурою тощо. Було чимало кімнат для самостійних занять¹. На прикладі гуртожитку № 4 можна було переконатися в тому, що студентам надали всі умови для нормального життя. Це і відмінний пральний комплекс, їдальня на 200 місць, клуб-кафе, кабінет психологічного розвантаження, філія наукової інститутської бібліотеки, кілька навчальних класів та багато іншого². Забігаючи наперед, доречно згадати, що 1984 р. в гуртожитку відкрилася й спортивна кімната, де студенти тренувалися після занять³.

Щодо клубу-кафе четвертого гуртожитку, то він відкрився у 1978 р. під назвою «Гаудеамус», мав 64 місця. В ньому було все створено для відпочинку студентів — гарно оформлений зал, чудова музична апаратура⁴. Таким чином вирішена ще одна проблема відпочинку студентів за прикладом ряду тогочасних крупних вишів Вільнюса, Львова, Мінська, Ленінграда, Києва. У цій справі посприяв ректорат. Сам клуб-кафе будували студенти під контролем госпчастини інституту. Відвідувачі не тільки могли відпочити, але й влаштувати «звані вечори» в Дні енергетика, машинобудівника, хіміка⁵. Клуб швидко завоював популярність не тільки в інституті, а й серед інших вишів. Однак через деякий час виявилося, що одного клубу-кафе недостатньо, так як в студмістечку, наприклад, у 1981 р. проживали 3687 студентів. Було вирішено побудувати подібні клуби-кафе в при гуртожитках № 5 і 6⁶ та згодом № 3⁷.

Що стосується реконструкції будівель, то, наприклад, у вересні 1985 р. завершено переобладнання корпусу № 1 будівлі харчоблоку (праве крило) з затратами у 338 тис. руб.⁸ На 1981 р. проведено ре-

¹ Григоренко Г. Ше один подарунок // ОП. — 1971. — 13 березня, № 9 (719).

² Савич С. Л. Общежитие — твой дом // Там само. — 4 червня, № 20–21 (1212–1213).

³ Там само. — 1985. — 4 січня, № 1 (1314).

⁴ Клуб-кафе // Там само. — 1978. — 22 грудня, № 41 (1070).

⁵ Колтунов В. Кафе-бар будет! // Там само. — 1977. — 7 січня, № 1 (988).

⁶ Подарок студентам // Там само. — 1981. — 25 грудня, № 40 (1192).

⁷ Григорьян Г. Д., Маковеев П. С. Шаги пятилеки // Там само. — 1982. — 22 січня, № 3 (1195).

⁸ Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт приемки в эксплуатацию государственной приемочной комиссией законченного строительством объекта 30 сентября 1985 г.

монт гуртожитку № 3¹. Також реконструйовано найстаріший гуртожиток інституту № 1².

Щорічно проводився огляд-конкурс на кращий гуртожиток, поверх, кімнати. Мешканці кімнат, які посіли призові місця, поселялися на наступний рік поза конкурсом, крім того, їм в якості заохочення видавався холодильник, пільгові путівки в оздоровчо-спортивний табір «Чайка»³.

У 1974 р. вирішилися житлові питання не тільки студентів-політехників. У новозбудованому 9-поверховому будинку по вул. Сонячній 144 сім'ї викладачів та співробітників ОПІ отримали нові квартири. Це стало значним досягненням керівництва інституту. Покращення побутових умов сприяло зміцненню постійного складу наукових кадрів інституту і, в якійсь мірі, це зумовило підняття рівня наукових досліджень у виші⁴.

10 вересня 1975 р. на черговому засіданні партійний комітет інституту заслухав звіт проректора ОПІ з адміністративно-господарської роботи Б. М. Зукіна. Партійний комітет схвалив дії ректорату з укрупнення та розвитку матеріальної бази вишу. Збільшилась кількість навчально-лабораторних площ, введений у дію гуртожиток на 670 місць⁵.

1975 р. повністю завершилося будівництво спортивного комплексу (друга черга). Його площа становить 7035 кв. метрів. Добре оснащені зали для гімнастики та спортивних ігор вже з першого року існування комплексу не раз ставали ареною для проведення змагань різного масштабу — від першості факультетів до Спартакіади вишів Одеси. До послуг студентів стали доступні повністю облаштовані зали для боксу, підняття ваги та боротьби, фехтування, бадмінтону, 50-метровий пневматичний тир. Окрасою спорткомплексу став 25-метровий шестидоріжковий басейн. Говорячи про достоїнства корпусу фізвиховання, потрібно згадати й кімнати для викладачів, теоретичних занять, наукової лабораторії. Спеціальне приміщення виділене медикам. Кожний спортзал був облаштований роздягальнями, душовими, санвузлами⁶.

¹ Балан С. А. Работать активной, целенаправленной // ОП. — 1981. — 13 листопада, № 34 (1186).

² Гололобов В. В. От выборов до выборов // Там само. — 1984. — 2 березня, № 7 (1280).

³ Савич С. Л. Общежитие — твой дом // Там само. — 1982. — 4 червня, № 20–21 (1212–1213).

⁴ Улучшились условия быта // Там само. — 1975. — 14 червня, № 23 (925).

⁵ В парткоме института // Там само. — 13 вересня, № 28 (930).

⁶ Спортивный комплекс политехников // Там само. — 14 червня, № 23 (925).

Крім цього, 22 грудня 1975 р. виконавчий комітет Приморської райради затвердив Акт держкомісії на прийомку в експлуатацію гуртожитку № 6, побудованого на 675 чоловік (блок «В»)¹. Житлова площа будівлі складає 4923 кв. м.

У 1975 р. відбулося також і відкриття Пам'ятного знаку студентам, викладачам та співробітникам інституту, що загинули під час Другої світової війни 1941–1945 рр. Пам'ятник був споруджений на кошти та силами студентів, викладачів тодішнього покоління політехніків та ветеранів війни і праці².

У 1976 р. закінчилися основні роботи з будівництва підземного переходу біля політеху з боку проспекту Шевченка, який теж будувався руками студентів інституту³.

Наприкінці 1976 р. в Одеському політехнічному інституті вперше в місті було створено раду студентського містечка. Це відбулося 20 грудня на зборах членів студради з метою кращої організації виховної та культурно-масової роботи серед студентів, для поліпшення побуту більш ніж 3,5 тисячі політехніків, які проживали тоді в гуртожитках⁴.

А 1977 р. увійшов в історію ОПІ тим, що, як писала університетська газета, «комсомольці механіко-технологічного факультету прийняли рішення: оголосити будівництво стадіону у студентському містечку ударною комсомольською «стройкою» МТФом⁵.

Того самого року 30 грудня прийнята в експлуатацію КБО № 1 (комбінат культурно-побутового обслуговування). Факультет машинобудування та робототехніки проводив тут студентські вечори. Не раз запрошували до себе цікавих співрозмовників і представників інших факультетів⁶. Зараз у приміщенні розміщується військова кафедра університету.

18 вересня 1978 р. в день 58-річчя інститут прикрасився новим актовим залом в будинку культури студентів. Перед початком святкових зборів біля входу в актовий зал відбувся мітинг з виступами ректора К. Заблонського, секретаря парткому інституту Ю. Тодорцева та ін. Серед запрошених до залу піднялися гості — директор

¹ Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт Государственной приемочной комиссии 22.12.1975.

² ОП. — 1975. — 30 серпня, № 26 (928).

³ Кто учится в ОПИ, тот строит ОПИ // Там само. — 1976. — 31 грудня.

⁴ Жолнерчик Н. В Одесском политехническом институте впервые в городе создан совет студенческого городка // Там само. — 1977. — 7 січня, № 1 (988).

⁵ Иванов В. Собрание принимает решение // Там само. — 4 листопада, № 34 (1021).

⁶ Федоров В. Интересно было всем // Там само. — 1984. — 12 жовтня, № 30 (1303).

інституту передвоєнних років М. Ф. Волохович та ректор інституту попереднього періоду 1956–1965 рр. С. М. Ямпольський¹.

У будинок культури перейшов студентський клуб. Напевне, чудово обладнане приміщення сприяло гарній підготовці художніх колективів ОПІ, які ставали лауреатами, дипломантами республіканських і всесоюзних фестивалів. А у 1979 р. у згаданому комбінаті побуту і відпочинку студентів відкрилася філія студклубу. Художній керівник студклубу інституту Й. Ю. Гольдштейн охарактеризував напрямки його діяльності в інститутській газеті: «Наша філія буде своєрідним центром культмасової роботи в студентському містечку ОПІ. Тут будуть демонструватися кінофільми, проводитися дискотеки, зустрічі, читатися лекції. Подібна робота вже ведеться. Згодом вона стане ще різноманітніше, цікавіше»².

У 1978 р. почалося будівництво гуртожитку № 7 на 940 місць, яке начальник комсомольського штабу С. Сагач назвав «ударною комсомольською будовою інституту»³. Про стан будівництва сьомого гуртожитку, успіхи та проблеми, постійно рапортували через газету «Одеський політехнік». Навіть, коли у 1982 р. до здачі в експлуатацію залишалися лічені дні, співробітники та студенти політеху мали змогу дізнатися про обсяг виконаних робіт⁴. Будівництво гуртожитку № 7 тривало п'ять років, але, як писав С. Сагач, з неймовірними труднощами. За кілька місяців перших двох років освоєння капітальних вкладень вимірювалося не десятками тисяч, а сотнями рублів. Знову перебої з постачанням будматеріалів. Виправдовуючи затримку темпів будівництва, жартували, що у перший же рік будівля почала давати осадку й довелося заливати під фундамент тисячі тон рідкого скла. Ця інформація потрапила навіть до університетської газети, але без помітки, що це просто жарт. За останній рік будівництва довелося освоїти понад 1 млн карбованців капіталовкладень, з чим політехніки успішно впоралися⁵.

В тому ж 1978 р. Зукіним і Котляревським відпрацьовані всі плани, що стосувалися спорудження корпусів ФАВТ і атомного факультету, який вирішено будувати своїми силами⁶.

¹ С Днем рождения, политехнический! // ОП. — 1976. — 24 вересня, № 29 (973).

² Гольдштейн И. Ф. Начало диалога // Там само. — 1979. — 26 жовтня, № 32 (1103).

³ Сагач С. Комсомольские заботы стройки // Там само. — 1982. — 26 березня, № 11 (1203).

⁴ Сагач С. Заботы стройки // Там само. — 1 жовтня, № 29 (1221).

⁵ Сагач В. Учимся в ОПИ — строим ОПИ // Там само. — 21 травня, № 19 (1211).

⁶ Подняться до уровня передовых // Там само. — 1978. — 5 травня, № 18 (1047).

1979 рік став більш ніж результативним — на 24 грудня повністю збудований 9-поверховий корпус ФАВТ (зараз — Інститут комп'ютерних систем, корпус № 3) та завершені всі оздоблювальні роботи.

Свідченням уваги Костянтина Заблонського до питань будівництва є витримки з листа від 05.10.79 в. о. ректора А. М. Коритіна до ректора, який тоді був на відпочинку: «На нулевой цикл нам недостает 13 диафрагм, 8 лестничных маршей (о них забыли) и 62 панели. Получили письмо от нашего друга: обещает с 15.10 начать монтаж нулевого цикла. Говорил с бригадиром. Он думает за две недели окончат монтаж (это 35 тыс. руб.) и о панелях. Не особенно беспокоится. Сейчас сварены каркасы трехэтажных колонн и двух десятков диафрагм, но нет цемента (кирпич есть, раствор застыл). Облагаю каждый факультет «одной штатной единицей для решения проблемы сборного железобетона и навесных панелей (они из Белгорода-Днестровского, так как на жилье идут более толстые)». Под пунктом 6: «ФАВТ строится. Был случай ухода штукатуров, но Каркашадзе их вернул. Обещают добавить еще одну бригаду на наружную штукатурку. За вестибюль взялась бригада Ярового. Если не к 1.11, то ко второй половине ноября в корпус можно будет вселяться»¹.

У 1980 році до ладу увійшов новий житловий будинок. В результаті чого поліпшили свої житлові умови 65 сімей співробітників інституту². А через рік закінчувалося будівництво дитячого садка на Французькому бульварі для дітей студентів та співробітників ОПІ³.

1981-го року почали працювати побутові приміщення автогаражу та бокси⁴.

Хороший подарунок для одеських політехніків і членів їх сімей в новому 1982 році — почав свою роботу довгоочікуваний дитячий садок, побудований силами інституту⁵.

Відбулися й поліпшення у громадському харчуванні викладачів. Все більшою популярністю користувався у викладачів і

¹ Заблонский Константин Иванович // Как молоды мы были, или 40 лет спустя. Историко-публицистические очерки / Б. О. Степаненко и др. — Одесса: Астропринт, 2000. — С. 51.

² Афиногенов Г. Д., Божко В. Н. Основной закон страны советов // Там само. — 1982. — 1 жовтня, № 29 (1221).

³ Балан С. А. Работать активной, целенаправленной // Там само. — 1981. — 13 листопада. — № 34 (1186).

⁴ Бухгалтерія ОНПУ. Матеріальний відділ // Там само.

⁵ Спасибо, год уходящий! // ОП. — 1981. — 25 грудня, № 40 (1192).

співробітників інституту зал для професорсько-викладацького складу, відкритий на другому поверсі їдальні № 7. Університетська газета відмічала, — продумана організація обслуговування сприяла тому, що відвідувачам не доводилося витратити свій обідній час на стояння в чергах. Тут завжди обслуговували швидко і ввічливо¹. Згодом ректорат продумав й інші способи економії часу студентів та співробітників інституту у питанні харчування, відкривши магазин «Кулінарія» в адмінкорпусі. Тут можна було вибрати кулінарні та кондитерські вироби, м'ясні та овочеві напівфабрикати. Магазин працював не тільки в будні дні, але й в суботу².

За два дні до нового 1983 року затверджений акт Державної комісії з прийняття чергового висотного гуртожитку № 7 площею 9388,6 кв. м. Будівля нараховує 13 поверхів. Газета «Одеський політехнік» описала в одному з номерів цю новобудову: «Затишні кімнати, просторі холи і коридори, зручні приміщення для відпочинку і занять, просторі кухні, буфет — все тут до послуг студентів-політехніків. При будівництві гуртожитку застосований сучасний блоковий метод, який, за оцінками фахівців та й самих новоселів, створює додаткові зручності для мешканців. Кожен блок складається з двох кімнат — на два і три місця, в кожній — санвузол, душова»³. У гуртожитку проживали радянські та іноземні студенти. А в 1983 р. за прикладом інших інтернаціональних гуртожитків було створено інтернаціональне самоврядування «Дружба»⁴.

У серпні 1983 р. почалося будівництво нового гуртожитку № 8 на 608 місць з блоком обслуговування⁵. Темпи роботи, як і при зведенні попередніх гуртожитків, не знижувалися навіть при грудневій зимовій погоді. Будівництво гуртожитку стало справою всього колективу інституту. Фахівцям-будівельникам успішно допомагали студенти і співробітники політеху⁶. Наприкінці вересня 1985 р. будівництво цього дев'ятиповерхового приміщення з дво-

¹ Без названія // ОП. — 1984. — 23 березня, № 9 (1282).

² Без названія // Там само. — 1985. — 4 січня, № 1 (1314).

³ Там само. — 1983. — 18 марта. — № 10 (1243).

⁴ Там само.

⁵ Растут этажи // Там само. — 1984. — 8 червня, № 20 (1293); Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт государственной приемочной рабочей комиссии о приемке в эксплуатацию законченного строительством объекта 30 сентября 1985 г.

⁶ Пост «ОП» на строительстве общежития // Там само. — 1984. — 14 грудня, № 38 (1311).

поверховою будівлею КПО було закінчено. Проходили останні роботи — прибирання території, скління¹. У документації бухгалтерії університету тепер цей гуртожиток вважається за житловий будинок².

Гуртожиток під № 8 був гордістю Костянтина Івановича. Один із співавторів добре пам'ятає, як з трибуни на низці зібрань колективу інституту ректор пишався тим, що не тільки в Одесі, а навіть в Україні немає жодного гуртожитку для сімейних аспірантів з таким вражаючим рівнем зручностей. Але ці побутові умови помітило наступне керівництво інституту і перепрофілювало, читай, анексувало його в аспірантів. Розпускалися й досі поширюються чутки, що будівля була задумана як житловий будинок для працівників ОПІ. Автор цих рядків не буде досліджувати процес експропріації, а наведе у додатках тільки документи.

К. І. Заблонським був затверджений і проект будівництва дев'ятого гуртожитку для студентів (25.04.1984 р.)³. Але розпочати будівництво не дали атаки на ректора московських газет. Про це згодом. Більш того, він, Костянтин Заблонський, добився визнання і документально забезпечив свою ідею будівництва великого дослідницького корпусу напроти політехна через проспект Шевченка. Навіть розпочалася зачистка території для зведення будівлі. Але нащадки виявились нездатними для реалізації починань.

Активна розбудова політехнічного інституту залишалася в пріоритеті у К. Заблонського протягом всіх років його перебування на посаді ректора. У своїх інтерв'ю цей мудрий керівник не втомлювався говорити, що «сучасні навчальні корпуси і лабораторії, облаштовані гуртожитки та студентські клуби — не просто візитівка вишу, але й запорука майбутніх успіхів в навчально-виховній та науковій роботі»⁴. Невтомну працю ректора у цьому напрямку черговий раз відзначило міністерство. На Всесоюзному конкурсі вишів за кращу організацію умов праці, побуту і відпочинку студентів у 1983 році політехнічний інститут посів друге місце. А колективу інституту вручена почесна грамота Міністерства вищої і середньої

¹ Близится новосельє // ОП. — 1985. — 20 вересня, № 28 (1341).

² Бухгалтерія ОНПУ. Матеріальний відділ. — Список основных средств, находящихся в подотчете у МОЛ 1 (без МОЛ здания) по состоянию на 01-03-2015.

³ Архів ЕТВ ОНПУ. — Акт государственной приемочной комиссии о приемке в эксплуатацию законченного строительством объекта. 9-этажное общежитие на 608 мест... — 1987.

⁴ Заблонский К. Горизонты пятилетки // ОП. — 1981. — 30 січня, № 4 (1156).

спеціальної освіти СРСР, Центрального комітету профспілки працівників освіти, вищої школи й наукових установ¹.

На 80-ті роки не лише припадав пік розбудови територій політехнічного інституту, але й не знижувалися темпи подальшої реконструкції приміщень та просто покращення умов навчання.

У 1984 р. кафедрою фізвиховання і спорту спільно зі студентським конструкторським бюро інституту розроблений універсальний тренажерний комплекс. Монтаж відбувся на стадіоні політехнічного інституту. Він був призначений для масової загальної та професійно-прикладної фізичної підготовки. Досконало продумана система пристроїв і тренажерів (було зібрано найкраще з усього, що мала на той час спортивна техніка, плюс оригінальні новинки авторів комплексу) дозволили вирішити безліч завдань щодо вдосконалення загальнофізичної, спортивної та професійної підготовки студентів політеху. Заявки на тренажерний комплекс надійшли від Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР, ряду вузів Прибалтики. Комісія Всесоюзного науково-дослідного інституту фізичної культури особливо відзначила його високі спортивно-технічні характеристики, надійність і простоту в експлуатації, технологічність конструкції. В акті приймання говорилося, що «новий комплекс значно перевершує такі відомі зарубіжні та вітчизняні універсальні тренажерні пристрої і рекомендується до широкого впровадження в навчальних закладах і підприємствах промисловості»².

Невід'ємною частиною покращення умов побуту у самому політеху стала реконструкція збудованих раніше приміщень, їх переоснащення. На прикладі електромеханічного факультету (з 1980-х рр. — факультет автоматизації та електрифікації промисловості) простежується, як протягом 1980—1984 років багато зроблено для його повноцінного функціонування. Тодішній декан ФАЕПу В. В. Гололобов писав, що випускники 1979 року, які приїжджали на факультет, не впізнавали його, так він змінився — став старшим і в той же час помолодшав. За поточну п'ятирічку в корпусі проведено капітальний ремонт, притому понад план, за активної участі співробітників факультету. Профілюючі кафедри отримали добре оформлені спеціалізовані аудиторії.

¹ Награди інституту // ОП. — 1984. — 14 вересня, № 27 (1300).

² Александров Г. Тренажер для инженеров // Там само. — 1985. — 4 січня, № 1 (1314).

Невпізнанно змінилися лабораторії кафедр, особливо кафедри ТОЕ (зав. кафедри Л. В. Буштян), яка за цей короткий час повністю переобладнана на лабораторію курсу ТОЕ і електричних вимірювань. Через те кафедра стала однією з кращих в країні!

На всіх без винятку кафедрах введені нові лабораторії, що відповідали вимогам вищої школи. Факультет оснащений технічними засобами — 22 діапроекторами і кодоскопами, класом навчальних і контролюючих машин РИТМ-2.

Крім названого факультету, проходила реконструкція ряду інших приміщень і кафедр. Так, лише за чотири роки були реконструйовані, приміщення КБО і спорткомплексу, автопарку, класів ДОСААФ. Створено зимовий сад в корпусі ФАВТ¹.

Немало зроблено К. Заблонським і для літнього відпочинку політехніків. Окремо хочеться зупинитися на його внеску у будівництво спортивно-оздоровчого табору «Чайка».

«Одеський політехнік» у статті за 1971 р. писав, що на березі Чорного моря побудований спортивно-оздоровчий табір «Чайка», в якому кожного року відпочивали понад 1500 політехніків². Територія «Чайки» за наказом К. Заблонського була огорожена³.

Багато зусиль по будівництву доклали ті ж самі студенти-політехніки, які з року в рік традиційно виїжджали у складі будзагонів. Наприклад, у 1974 р. ще задовго до відкриття оздоровчого сезону до «Чайки» прибули студенти з факультету автоматики і обчислювальної техніки. А з початку березня по квітень на роботі по розконсервації табору трудилися студенти з інших факультетів. Чудові природні умови, добре харчування і, звичайно, велика робота. Спільними зусиллями, разом з кваліфікованими спеціалістами, відремонтували будиночки, їдальню, кінотеатр, бібліотеку⁴. Багато чого тут не лише відремонтовувалось, а, звичайно, добудовувалось. Так, на той самий 1974 рік табір вже мав велику водну станцію, що була його гордістю. До послуг відпочиваючих надавались яхти, катери, човни, морські велосипеди тощо⁵.

¹ Гололобов В. В. От выборов до выборов // ОП. — 1984. — 2 березня, № 7 (1280).

² Заблонський К. Інженер // Там само. — 1971. — 15 травня, № 18–19 (728–729).

³ Бухгалтерія ОНПУ. Матеріальний відділ // Там само.

⁴ Репортаж номера // Там само. — 1974. — 8 червня, № 18 (861).

⁵ Репортаж номера // ОП. Там само. — 1974. — 8 червня, № 18 (861).

Крім того, були облаштовані футбольне поле, гімнастичне містечко, тенісний корт, два волейбольних майданчики, баскетбольний, майданчик для гри в бадмінтон тощо. Жоден вид спорту не оминули увагою. Не дивно, що табір поступово став місцем урочистих зборів, відповідальних тренувань, семінарів¹.

Через кілька років табір стає місцем не тільки гарного відпочинку, але й складання екзаменів для студентів будзагонів. На території «Чайки» проводилась підготовка на свіжому повітрі та консультації викладачів, відпочинок й сам екзамен з певного предмету. Ефективність такого методу була неодноразово доведена високими результатами².

Оскільки табір оздоровчо-спортивний, головний акцент робився на оздоровчі заходи, на масове оздоровлення. У всіх змінах проводилися спартакіади в загонах і між загонами, працювали групи здоров'я, навчання плаванню. Адміністрація табору і кафедра фізвиховання подбали про це, створивши ціле спортивне містечко.

Була створена і своєчасно ремонтувалася матеріальна база табору — вже згадані літній кінотеатр місткістю 350 осіб, водна станція, а також телепавільйон на 100 місць, танцмайданчик, білярдна.

З року в рік все більше відбувалося в таборі концертів і культурно-масових заходів. Наприклад, 1984 р. профспілковий комітет уклав договір на весь літній період з Одеською філармонією. Лекції та бесіди проводилися лекторами товариства «Знання». Передбачалися й екскурсії в місто-герой Одесу і Білгород-Дністровський. Відпочиваючі забезпечувалися газетами й журналами. Існуюча при таборі бібліотека мала загальний фонд книг понад 3,5 тисячі. П'ять разів на тиждень демонструвалися художні фільми, 2 рази проводилася дискотека.

В першу зміну часто проводилися спортивні заходи. Відбувалися зустрічі команд з волейболу, змагання між загонами з тенісу, футболу, баскетболу та інших видів спорту. На другій та наступних змінах планувалися турпоходи³.

Можна було б не описувати всі нюанси відпочинку у 1980-х роках у таборі для показу його популярності, а лише навести один красномовний факт. Щорічно в оздоровчо-спортивному таборі

¹ Шевчук Є., Куріцин Є. «Чайка» приймає будзагони // ОП.

² «Чайка» приймає стройотряды // Там само. — 1975. — 14 червня, № 23 (925).

³ Летний сезон «Чайки» // Там само. — 1984. — 22 червня, № 22 (1295).

«Чайка» відпочивали до 3000 студентів і співробітників ОПІ¹. Це ще раз підтверджує, — ректорат проводив дійсно мудру, ефективну діяльність з благоустрою території, поліпшення з року в рік умов для відпочинку. Літній відпочинок для всіх бажаючих політехніків організовувався у декілька змін, що пов'язувалося з прогресивним зростанням їх кількості. 1984-го року тільки у першій зміні в таборі відпочили понад 600 осіб. В «Чайці» почали відпочивати й іноземні студенти. Так, у 1984 р. туди приїхали близько 40 іноземців².

Для поліпшення медичного обслуговування студентів ОПІ ректорат теж зробив чимало.

У перший же рік ректорства Костянтина Заблонського в інституті відкрилась, що дуже важливо, своя студентська поліклініка. За попереднього ректора К. Коваленко при політехнічному інституті працював оздоровчий пункт. За обсягом праці він був визнаний кращим серед вишів України. Однак кількість студентів неухильно зростала, існуючому пункту медичних працівників стало важче виконувати повний обсяг роботи. Тому наприкінці 1969 року була створена студентська поліклініка на базі приміщень колишнього оздоровчого пункту і студентського профілакторію. При ній почали також працювати лабораторія, кабінет функціональної діагностики, сучасний фізіотерапевтичний кабінет, кабінети маніпуляційний, операційний та інші³.

Щоб підняти ефективність лікування студентів, зусилля ректорату були спрямовані на покращення інститутського санаторія-профілакторія. Він був відкритий в грудні 1959 року в приміщенні гуртожитку № 2 та за ректора К. Заблонського перейшов на новий рівень роботи. Систематично закуповувалося сучасне медичне обладнання. Тільки у 1983 році закуплені апарати мікрохвильової терапії, апарати для інгаляцій і інші на загальну суму 25 тисяч карбованців. Позитивні наслідки не забарилися — в ОПІ була найнижча захворюваність студентів серед вишів України⁴.

З 1979 року щорічно проходили профілактичне лікування близько 2100 студентів. Це зобов'язало ректорат розширити площу профі-

¹ Гололобов В. В. От выборов до выборов // ОП. — 1984. — 2 березня, № 7 (1280).

² Летний сезон «Чайки» // Там само.

³ Захарченко О. При вузі — поліклініка // Там само. — 1969. — 22 листопада, № 37 (664).

⁴ Бабич А. И. Новоселье — к юбилею // Там само. — 1984. — 21 грудня, № 39 (1312).

лакторія. У 1984 році санаторій-профілакторій переведений в нове приміщення при 5-му гуртожитку. Там створена хороша лікувальна база, значно поліпшені побутові умови. У санаторії були обладнані прекрасний фізіотерапевтичний кабінет, оснащений сучасною медичною апаратурою, кабінет лікувальної фізкультури та масажу; працювали кабінети психологічного розвантаження та інгаляторій.

Всі кімнати в профілакторії стали двомісні. Були навіть кольорові телевізори, настільні ігри. Словом, створені хороші умови і для лікування, і для відпочинку⁵. В кожній зміні оздоровлювалися 150 студентів. На зміцнення їх здоров'я в профілакторії витрачалося близько 100 тис. карбованців на рік⁶.

Отже, жоден рік не пройшов без введення в експлуатацію нових будівель як на території політеху, так і в студмістечку. Історія політехнічного не знає більш результативного періоду розвитку, вражаючого своєю динамікою будівництва. У книзі «Как молоды мы были...» є дивне твердження: «На этом строительный бум в XX веке в ОПИ завершился»⁷. Так і напрошується інша редакція цієї думки: не бум завершився, а ум (розум) не з'явився. І не тільки в XX столітті, а й пізніше.

⁵ Бабич А. И. Новоселье — к юбилею // ОП. — 1984. — 21 грудня, № 39 (1312).

⁶ Гололобов В. В. От выборов до выборов // Там само. — 2 березня, № 7 (1280).

⁷ Как молоды мы были, или 40 лет спустя. Историко-публицистические очерки / Б. О. Степаненко и др. — Одесса: Астропринт, 2000. — С. 24.

В УКРАЇНІ — ПЕРШІ, В СОЮЗІ — ДРУГІ

Одеський політехнічний інститут при ректорі Костянтині Заблонському став вищим навчальним закладом, що швидко зростав і розвивався. З кожним роком удосконалювалися форми і методи організації навчального процесу, розширювалася навчально-матеріальна база інституту, з'являлися нові спеціальності. Тим-то і відрізнявся політехнічний інститут від інших вищих навчальних закладів, його потужна база дозволила в короткі терміни змінювати і вдосконалювати існуючі, створювати нові спеціальності в залежності від задач науково-технічного прогресу.

У 1971 р., відзначаючи великі успіхи вишу у восьмій п'ятирічці (1966—1970 рр.), за заслуги у підготовці спеціалістів для народного господарства та розвиток наукових досліджень, президія Верховної Ради СРСР нагородила інститут орденом Трудового Червоного Прапора¹. В приміщенні Українського музично-драматичного театру ім. Жовтневої революції 12 березня відбулися урочисті збори, присвячені врученню Одеському політехнічному інституту цієї високої державної нагороди. Урочисті збори відкрив секретар парткому інституту Ю. Г. Тарасов. Одностайно обиралася почесна президія. Поздоровив з нагородою заступник Голови Ради Міністрів Української РСР П. Т. Тронько. Оголосивши Указ Президії Верховної Ради СРСР, під бурхливі оплески залу він прикріпив на прапорі Одеського політехнічного інституту орден. Присутній на зборах міністр освіти республіки Ю. М. Даненков теж поздоровив колектив інституту².

Щоб зберегти лице політехнічного інституту, відповідати всім вимогам та високій нагороді, Костянтин Іванович Заблонський не лише розвивав існуючі напрямки у освіті та науці вишу, але й постійно створював щось нове, заохочував великий колектив закладу.

¹ ОП. — 1971. — 20 лютого, № 6 (716).

² Нагорода кличе до звершень // Там само. — 20 березня, № 10 (720).

На 1971 р. в інституті нараховувалось 12 факультетів: машинобудівний, механіко-технологічний, тепло-енергетичний, електромеханічний, радіотехнічний, факультет автоматики і обчислювальної техніки, інженерно-фізичний, інженерно-економічний, хіміко-технологічний, загальнотехнічний, заочний та вечірній. Багатогранну навчальну й наукову роботу студентів і вчених об'єднували 53 кафедри. На них працювали понад 600 викладачів. Велика кількість кафедр мала висококваліфікований професорсько-викладацький склад. У виші навчалися понад 10 000 студентів. В дружній сім'ї політехніків — представники багатьох країн світу¹.

У 1974 р. інститут вважався одним з найбільших у республіці. ОПІ випускав інженерів за 24 спеціальностями, а їх підготовкою займався великий колектив професорів та викладачів на 54 кафедрах². Зазначимо й те, що в студентській сім'ї політехніків були представники багатьох радянських республік і 45 зарубіжних країн (на 1975 р.)³.

Кількість випускників-політехніків невпинно зростала. Про це свідчать і результати радянських п'ятирічок, опубліковані в інститутській газеті. Професорсько-викладацький склад і співробітники інституту за 1971—1975 рр. підготували для народного господарства країни 8495 (за іншими даними — 8424)⁴ інженерів, що на 12,8 % перевищувало випуск попередньої п'ятирічки⁵. Планка по кількості випущених фахівців протягом наступних років не знижувалась. Якщо за IX п'ятирічку виш підготував понад 8400, то разом за два наступних роки — 103349 інженерів⁶.

На 1978 р. в ОПІ існувало вже 14 факультетів та 56 кафедр. А підготовка фахівців велася за 25 спеціальностями для машинобудівної, електротехнічної, радіотехнічної, енергетичної, хімічної,

¹ Заблонський К. Інженер // ОП. — 1971. — 15 травня, № 18–19 (728–729).

² Заблонський К. Время радостного творческого труда // Там само. — 1974. — 16 березня. — № 8 (851).

³ Заблонский К. Наш политехнический // Там само. — 1975. — 12 квітня, № 15 (917).

⁴ Звонкая поступь наших дней // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057); Заблонский К. И. Кузница кадров народного хозяйства // Там само. — 1979. — 11 травня. — № 17 (1088).

⁵ Без названия // Там само. — 1976. — 17 січня. — № 2 (946).

⁶ Звонкая поступь наших дней // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057).

приладобудівної та інших галузей промисловості. Щорічний випуск фахівців сягнув 1 800 осіб¹.

За період 1976–1980 рр. випущено фахівців — 8 431 (при плані у такій самій кількості). У тому числі за денною формою навчання — 6 460, вечірньою — 933, заочною — 1 038².

Безперервно зростали наукова кваліфікація викладачів та поповнення вишу молодими викладачами. На 1977 р. близько 45 % викладачів мали вчені звання і ступені. А на 1978 р. 290 співробітників інституту захистили кандидатські і докторські дисертації³. У 1979 р. в інституті працювали 790 осіб професорсько-викладацького складу. З них 30 професорів і докторів наук, 310 доцентів і кандидатів наук⁴.

Значне місце в підготовці фахівців високої кваліфікації займала участь студентів у наукових дослідженнях. Спочатку це були навчальні дослідження, освоєння методів і приладів. Потім — наукові розробки для підприємств, що виконувалися під керівництвом викладачів і втілювалися в реальних курсових і дипломних проектах⁵. Студенти, які плідно працювали в наукових гуртках, навчалися, як правило, за індивідуальними навчальними планами⁶.

За підсумками Всесоюзного огляду-конкурсу на кращу організацію науково-дослідницької роботи студентів інституту було присуджено перше місце серед технічних вишів і перехідний Червоний Прапор Мінвузу СРСР та ЦК ВЛКСМ. У науково-дослідній роботі за 1971–1975 рр. брали участь 4 263 студенти, що склало 60 % студентів стаціонару. На всесоюзних і республіканських конкурсах 67 студентських робіт відмічені дипломами Мінвузів СРСР, УРСР, ЦК ВЛКСМ⁷.

¹ Дорогие товарищи! // ОП. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057); Одесский политехнический // Там само. — 1979. — 11 травня, № 17 (1088).

² ОПИ в X пятилетке. Цифры и факты // Там само. — 1981. — 20 лютого, № 6 (1158).

³ Денисов Ю., Грабовский А. Рубежи шестого десятилетия // Там само. — 1978. — 8 вересня.

⁴ Абитуриент-79, знакомься: Одесский политехнический // Там само. — 1979. — 11 травня, № 17 (1088).

⁵ Заблонский К. Наш политехнический // Там само. — 1975. — 12 квітня, № 15 (917).

⁶ Заблонский К. Высокие званья — инженер // Там само. — № 18–19 (791–792).

⁷ Ближится финиш пятилетки // Там само. — 30 серпня, № 26 (928).

У січні 1981 р. Одеський політехнічний в числі провідних політехнічних вишів України був нагороджений грамотою Мінвузу УРСР¹.

Щоб краще зрозуміти наукове життя ОПІ, досягнення і проблеми його багатотисячного колективу у 1970—1980 рр., ми надали характеристику окремих напрямків роботи.

Науково-дослідна робота, успішність

За період 1970—1971 рр. інститут підготував 3734 спеціаліста на денному відділі і 1370 на вечірньому і заочному. На захисті дипломних проектів випускники показали добру теоретичну і практичну підготовку: 4162 студенти захистили дипломи на «добре» і «відмінно», а 250 осіб одержали дипломи з відзнакою.

Успішність студентів підвищилася. Так, за результатами літньої сесії вона становила в 1970—1971 навчальному році 90,5 %, в 1971—1972 н.р. — 90,8 %, в 1972—1973 — 91 %.

Науково-дослідницька робота теж відіграла визначну роль у вирішенні завдань вишу з підготовки висококваліфікованих спеціалістів народного господарства. Студенти політехнічного брали активну участь в науково-дослідних роботах інституту. На республіканські конкурси студентських наукових робіт в 1971—1972 рр. було рекомендовано 197 робіт, а 92 роботи переможців внутрішньовузівського конкурсу 1973 року рекомендовані для участі в першому турі Всесоюзного конкурсу.

Рішенням Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР і ЦК Всесоюзного ленінського комуністичного союзу молоді інституту в 1973 році за результатами Всесоюзного огляду призначено перехідний прапор і першу премію за успіхи в організації науково-дослідницької роботи студентів. Ефективність підготовки аспірантів у 1972 р. складала 82,6 % проти 74 % у 1971 р. Крім того, у 1972 р. захистили дисертації 23 аспіранти випусків минулих років².

Успішність студентів ОПІ з кожним роком тільки підвищувалася. У порівнянні з підсумками 1972—1973 н. р. абсолютна успішність студентів у 1973—1974 році підвищилася з 91 до 93,6 відсотка. Іншими словами, на третину зменшилася кількість боржників. Це, як висловився проректор з навчально-виховної роботи А. М. Ко-

¹ Заблонский К. Горизонты пятилетки // ОП. — 1981. — 30 січня, № 4 (1156).

² Нас чекають нові рубежі // Там само. — 1973. — 3 листопада, № 36 (923).

ритин, є безперечним досягненням¹. Крім того, студенти першого курсу показали успішність 85,1 %, що вище успішності першокурсників за попередні 2–3 роки².

Кількість тих, що здали екзамени тільки на «відмінно» — 6 % (в минулому році — 5,6 %), на «добре» і «відмінно» — 23,7 % (23,1 %), тільки на «задовільно» — 5,8 % (5,1 %)³.

А. М. Коритін, аналізуючи причини гарних показників, писав, що підсумки 1973–1974 навчального року визначаються не тільки цифрами абсолютної успішності, кількістю відмінників і невстигаючих. Вони, на його погляд, характеризувалися ще й переходом на однозмінну роботу інституту. Відкрилися нові можливості нормального сполучення обов'язкового і самостійного навчання при вдалому поєднанні праці зі сприятливим фізіологічним режимом людини⁴.

Помітно покращувались й результати науково-дослідницької роботи. Загальний об'єм виконаних наукових досліджень за 1970–1975 рр. склав 20,6 млн крб., у тому числі — за держбюджетом — 1,3 млн крб і за госпдоговорам — 19,3 млн крб. Це у півтора раза перевищило результати 1966–1970 рр. Економічний ефект — 23,1 млн крб⁵.

Проведена значна робота з підготовки науково-педагогічних кадрів. Викладачами та працівниками інституту у зазначений період було захищено 11 докторських та 160 кандидатських дисертацій⁶.

Програма розвитку інституту включала в себе і підготовку молодих спеціалістів для подальшої праці у вищі вже викладачами. З кожним роком спостерігалось постійне збільшення наукових кадрів на кафедрах з числа колишніх студентів ОПІ⁷.

На 1975 р. в інституті налічувалось 200 аспірантів, а у 1978 р. — понад 150 молодих науковців навчалися в аспірантурі⁸. Лише за період ІХ п'ятирічки в політехнічному інституті було захищено 11 доктор-

¹ Корытин А. М. Цель — повышение качества // ОП. — 1974. — 21 вересня, № 24 (890).

² Пыбин В. Добиться систематичности // Там само. — 19 жовтня, № 28 (894).

³ Корытин А. М. Цель — повышение качества // Там само.

⁴ Там само.

⁵ Близится финиш пятилетки // Там само. — 1975. — 30 серпня, № 26 (928); Основные показатели работы коллектива ОПИ в 9-й пятилетке // Там само. — 29 грудня, № 42 (944).

⁶ Близится финиш пятилетки // Там само. — 30 серпня, № 26 (928).

⁷ Работать интересно // Там само. — 4 січня, № 1 (903).

⁸ Дорогие товарищи! // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057); Близится финиш пятилетки // Там само. — 1975. — 30 серпня, № 26 (928).

ських і 160 кандидатських дисертацій¹. Щодо захисту кандидатських і докторських дисертацій, то тут простежувалося відставання політехнічного від кращих інститутів, хоча становище потроху виправлялося. У 1978 р. питома вага в ОПІ викладачів зі званнями і ступеннями становила 44 %. В середньому в політехнічних вузах — 47 відсотків².

Відмітимо прогресуючий розвиток наукової творчості політехніків. На 1975 р. в інституті понад чотири тисячі людей займалися науковими дослідженнями в лабораторіях кафедр³. Про те, що науковий рівень значно зріс, говорилося і на XXXVIII звітній науково-технічній конференції професорсько-викладацького складу (2–10 лютого, 1976 р.) за підсумками науково-дослідної роботи інституту за 1975 рік. Скоротилась кількість мілких та малоефективних робіт⁴. З 1975 року в ОПІ стали обов'язковою формою навчальні дослідні роботи, що включалися в навчальний план. У навчальні плани введені науково-дослідні роботи, що охоплювали всіх студентів 4 і 5 курсів⁵. Підсумовуючі абсолютну успішність за IX п'ятирічку, вона зросла з 89,7 % до 94,4 %. Число студентів, що займаються тільки на «4» і «5», — з 19 % до 33,7 %⁶.

Досягнення ОПІ в IX п'ятирічці краще всього показані в одному з виступів ректора К. Заблонського⁷. Так, він зазначав, що підвищилася якість підготовки фахівців, випуск інженерів збільшився на 13 відсотків, обсяг наукових досліджень — в 1,7 раза, можливо, й через те, що площа навчальних та лабораторних приміщень зросла в 2 рази. Це було пов'язане й з тими обставинами, що велика увага в інституті приділялася створенню умов і системи для забезпечення самостійної роботи студентів і методичної роботи викладачів, вихованню стабільного ставлення до праці, навчання, як до запоруки неухильного зростання всіх показників.

¹ Основные показатели работы коллектива ОПИ в 9-й пятилетке // ОП. — 1975. — 29 грудня. — № 42 (944).

² Подняться до уровня передовых // Там само. — 1978. — 5 травня, № 18 (1047).

³ За коммунистическое мировоззрение // Там само. — 1975. — 25 жовтня, № 34 (936).

⁴ Родионов Е. Я. Научно-техническая конференция // Там само. — 1976. — 6 лютого. — № 5 (949).

⁵ Без названия // Там само. — 17 січня, № 2 (946).

⁶ Основные показатели работы коллектива ОПИ в 9-й пятилетке // Там само. — 1975. — 29 грудня, № 42 (944).

⁷ Из отчета К. И. Заблонского, ректора Одесского Ордена Трудового Красного Знамени политехнического института // Там само. — 1976, 26 березня. — № 12 (956).

Однак попри успіхи у навчальній та науковій роботі університет все ж відставав за показниками від інших вишів України. 1978 р. про це у звіті говорив проректор ОПІ з навчально-методичної роботи Ф. К. Туленков.

У групі політехнічних вишів республіки ОПІ мав відносно високу, що знаходилася на рівні середнього показника, абсолютну успішність. Вона вимірювалася цифрою 95,9 %. Однак за якісним показником — кількістю студентів, що займалися на «4» і «5», політех відставав: якщо кращий показник по групі 56,7, а середній — 44,1, то «якість» в інституті становила лише 37,7 %. План випуску фахівців у 1977 році виконано ОПІ на 96,3 %.

Конкурс абітурієнтів у 1977 році на факультети денної форми навчання ОПІ становив 2,05 особи на місце. Кращий показник серед політехнічних вишів України становив 2,82; середній — 2,35. «Як бачимо, — зробив висновок Туленков, — наш інститут серйозно відстає». А абсолютна успішність за денною формою навчання в інституті 1977 р. становила 95,9 %. Середній же показник серед політехнічних вишів України був 96,3 %. Показник «якості» в ОПІ становив 37,8 %; тогочасний середньовузівський — 44,3 %. Відсів студентів денної форми навчання становив в політехнічному інституті 3,3 %. В середньому по політехнічних вишах він був 3 %. Абсолютна успішність в ОПІ з суспільних наук була аж 99,7 %; показник «якості» — 74,5 %.

За 1977 р., згідно з даними Ф. К. Туленкова, позначилася негативна тенденція зниження обсягу НДР. Загальний обсяг НДР склав в ОПІ у 1977 році 4 млн 631 тис. карбованців. Економічний ефект від впровадження розробок — приблизно 7 млн карбованців. Обсяг госпдоговірних робіт — 4 млн 176 тис. карбованців.

В ОПІ в навчальному процесі використовувалося 69 % усієї кількості лічильно-клавішних обчислювальних машин (СКВМ). У Львівському політехнічному інституті — 100 %¹.

Для більшого розуміння масштабів науково-дослідних робіт в політехнічному інституті зазначимо, що на початку 1970-х рр. було чимало договорів по НДР об'ємом 10–15 тис. карбованців, нерідко на рівні нескладних інженерних розробок. Введення жорсткої системи попереднього опрацювання та апробації пропонованих НДР, об'єднання зусиль кількох кафедр, зміцнення патентної служби,

¹ Поднятыся до уровня передовых // ОП. — 1978. — 5 травня, № 18 (1047).

впровадження обов'язкового патентного пошуку і інших заходів призвело до відчутних результатів. Так, середня вартість одного господарського договору зросла з 38,5 тис. карбованців в 1973 році до 62 тис. карбованців в 1977 році. Значно зросла кількість заявок на авторські свідоцтва і кількість самих авторських свідоцтв, істотно зріс економічний ефект¹. У 1977 році було виконано 1750 курсових і 588 дипломних проектів з елементами НДР, 420 дипломних проектів випускників рекомендовані до практичного використання². Всього у науково-дослідній роботі кафедр і лабораторій брали активну участь понад п'ять з половиною тисяч студентів інституту. Позитивним наслідком плідної діяльності стало те, що у травні 1977 року на обласній виставці науково-технічної творчості молоді ОПІ зайняв перше місце.

Достатньо сказати, що з 1968 по 1977 рік інститутом підготовлено стільки ж інженерів, скільки за перші 50 років³. Зусиллями професорсько-викладацького складу, всього колективу інститут перетворився в один з найбільших на Україні центрів наукової роботи.

На 1978 р. близько 78 % студентів вишу брали участь в різних формах НДРС. Більше 500 викладачів, понад 300 докторів і кандидатів наук, близько 1000 штатних співробітників науково-дослідного сектора, аспіранти і студенти беруть участь в наукових розробках, що ведуться в нашому вузі⁴.

Завершився 1978 рік для інституту вже з протилежними поглядами на успішність. У розлоному опублікованому звіті К. Заблонського показано, що за багатьма показниками інститут в цьому році досяг високих результатів. Перш за все це стосується найголовнішого в виші — навчального процесу. Абсолютна успішність студентів інституту протягом останніх років неухильно зростала і в 1978 р. досягла 96,1 %. Цей показник навіть дещо перевищив середній для групи політехнічних вишів республіки. Незважаючи на те, що Ф. К. Туленков натякав у своїй доповіді на низький рівень якості навчання студентів на «відмінно» і «добре» (37,8 %), ректор підкреслює, що цей відсоток в ОПІ підвищився. Цей показник особливо важливий тому, що він характеризує не тільки організацію навчального процесу, рівень підготовки, а й, що дуже важливо, рівень вихо-

¹ Параил В. А. Рабочий цех науки // ОП. — 1977. — 18 листопада, № 36 (1023).

² Звонкая поступь наших дней // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057).

³ ОПИ сегодня и завтра: достижения и проблемы // Там само. — 1979. — 28 вересня. — № 29 (1100).

⁴ Звонкая поступь наших дней // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057).

вання, ступінь формування у студента бійцівських якостей, інтересу до своєї спеціальності, до майбутньої професії. А це було особливо важливо тоді, в масштабі повсюдної боротьби за підвищення якості та ефективності праці. Значно покращилася, згідно зі звітом ректора, успішність студентів вечірнього і заочного навчання: успішність студентів-вечірників досягла 92,3 %, заочників — 73,9 %; відповідно на 3 % і на 0,2 % підвищилася якість навчання на цих факультетах.

Плідним був цей рік і для вчених інституту. За попередніми даними загальний обсяг науково-дослідних робіт за рік перевищив обсяг минулого і становив понад 4,9 млн карбованців. Те ж саме можна сказати і про ефективність науково-дослідних робіт: економічний ефект від впровадження наукових розробок в народне господарство перевищив 8,5 млн (в минулому році він склав 7,0 млн крб). Характерною особливістю останніх років стало посилення ролі галузевих і проблемних науково-дослідних лабораторій; про їхні успіхи можна судити хоча б за таким показником: економічний ефект від впровадження в народне господарство результатів науково-дослідних робіт тільки однією з них — галузевою лабораторією з дослідження та розробки тензометричних пристроїв — склав в 1978 р. більш ніж чотири млн крб., майже половину всієї суми по інституту.

Виконання досліджень на високому науковому рівні дозволило інституту отримати в 1978 р. 96 авторських свідоцтв і 3 патенти (в 1977 р. було отримано 68 авторських свідоцтв)¹. Особливо високі темпи розвитку характерні для інституту за 10 років ректорства К. І. Заблонського.

Згідно з цифровими даними, у 1979 р. в роботі ОПІ знову відбулися погіршення. У рішенні Колегії Мінвузу від 8 серпня 1979 року відзначається: «Значно нижче середньореспубліканського рівня успішність по політекономії в ОПІ — 91,4 % (зав. кафедри доц. Л. П. Макаренко): слабка робота щодо добору і розстановки кадрів; недостатній контроль за якістю викладання з боку керівництва»².

В доповідній записці Мінвузу УРСР від 25.07.79 року «Про підсумки письмових іспитів в літню сесію 1978/1979 навчального року» в числі недоліків на адресу ОПІ вказуються такі: «погіршилися в порівнянні з результатами зимової сесії результати іспитів в літню

¹ Заблонский К. Шаги нашей пятилетки // ОП. — 1978. — 29 грудня, № 42 (1071).

² ОПИ сегодня и завтра: достижения и проблемы // Там само. — 1979. — 28 весня, № 29 (1100)

сесію за спеціальностями 0501, що 1737 і 2018 більше, ніж на 50 %». Далі зазначається: «В ОПІ кількість годин на математику скорочено за фахом 0501 у другому семестрі 1978/1979 навчального року з 136 годин до 68, що стало однією і причин низької успішності на письмовому іспиті з математики в інституті»¹.

Разом з тим простежувалися й досягнення. Підсумовуючи виконану роботу, не можна не зупинитися на виконанні плану випуску фахівців за 4 роки п'ятирічки. У 1979 році вперше за багато останніх років виконаний план на 101,7 % за денною формою навчання.

Якщо підходити з тією великою міркою до того, що зроблено в 1978 році, то абсолютна успішність з 96,1 % зросла до 96,3 %. Кількість студентів, що займалися на «відмінно» і «добре», зросла з 37,8 % до 43,1 %. План досліджень за госпдоговорами і держбюджетними роботами виконано в обсязі на 5,2 млн крб. З числа випущених у цьому році 1732 фахівців 80 % захистили дипломні проекти на «добре» і «відмінно».

Якщо взяти такі показники, як успішність і якість навчання, то в цьому відношенні у нас спостерігається зростання за денною системою навчання. Зросла з 92,3 % до 93,7 % абсолютна успішність і на вечірньому відділенні, а кількість учнів на «відмінно» і тут збільшилася майже вдвічі (з 10,9 % до 20,7 %).

За заочною системою навчання теж намітилося зростання абсолютної успішності, з 73,9 % до 77,5 % і якість хоч трохи, але збільшилася, з 6,1 % до 6,8 %. Однак за рівнем цих показників серед політехнічних вишів Мінвузу УРСР заочне відділення політехнічного знаходилося на останньому місці, середня кількість, що займалася на «добре» і «відмінно», була в два рази менше. За заочною формою навчання успішність в ОПІ була менше на 22 % (по групі політехнічних вишів вона склала 93,5 %, у нас — 76,5 %). Якість за заочною формою навчання у нас на 23 % менше (по групі політехнічних вузів 45,4 %, у нас — 22,4 %).

За вечірньою формою навчання успішність в інституті була на 6 % менше (по групі політехнічних вишів республіки 97,8 %, у нас — 91,7 %). Показники з дипломного проектування в процентному відношенні свідчили, що займалися на «відмінно» — 82 %.

Абсолютна успішність з математики в ОПІ становила 82 %, в той час, як середній показник успішності по групі політехнічних

¹ ОПИ сегодня и завтра: достижения и проблемы // ОП. — 1979. — 28 вересня, № 29 (1100)

вишів Мінвузу УРСР — 95,0 %; відмінників і хорошистів в політехнічному інституті з вищої математики становила 42 %, по групі політехнічних вишів Мінвузу УРСР — 51 %. З фізики абсолютна успішність в ОПІ становить 93 %, середній же показник в групі політехнічних вишів Мінвузу УРСР — 97 %. Порівняльний аналіз письмових іспитів з математики підтверджував низький рівень успішності в ОПІ¹.

Незважаючи на ці недоліки у роботі у порівнянні з іншими тогочасними вишами, видно, що в ОПІ постійно зростали показники розвитку у порівнянні з минулими роками. Це свідчило про прогресуючий розвиток вишу, його розбудову за всіма напрямками. Підтверджується ця думка і показниками, озвученими на XVI звітно-виборчій конференції професорсько-викладацького складу і співробітників інституту (17 листопада 1979 р.).

В інституті проведена плідна робота з виконання наукових досліджень, підвищення їх ефективності, скорочення термінів впровадження у виробництво результатів цих досліджень. У виконанні наукових досліджень брали участь понад 5000 осіб, в тому числі 26 професорів, 335 доцентів і кандидатів наук, 428 викладачів і асистентів, 611 працівників проблемних лабораторій, понад 4000 студентів. За 3 роки істотно зросла економічна ефективність досліджень: з 0,65 крб на 1 крб витрат в 1975 р. до 3,3 крб в 1978 р. Позитивним став і той факт, що неухильно зростала кількість студентів, які брали участь у різних видах наукової роботи, зросла кількість дипломних проектів, які виконувалися на реальні теми².

У поточному році інститут підготував для народного господарства 1327 фахівців. Близько 80 відсотків з них захистили дипломи на «добре» і «відмінно». Кількість реальних дипломних проектів в 1979 році збільшилася на 38 відсотків за денним і 76 відсотків за заочним відділенням. Тільки в поточному році впроваджено у виробництво 173 реальних дипломних проекти.

Плідним був 1979 рік і для вчених інституту. За попередніми даними, загальний обсяг науково-дослідних робіт перевищив 5 млн карбованців. Економічний ефект від впровадження НДР в народне господарство тільки в цьому році перевищив 11 млн карбованців.

¹ ОПІ сегодня и завтра: достижения и проблемы // ОП. — 1979. — 28 вересня. — № 29 (1100).

² Чтобы лучше работать завтра // Там само. — 23 листопада.

У 1979 році подано 220 заявок на винаходи, отримано 98 авторських свідоцтв¹.

Важливим результатом десятої п'ятирічки стало вдосконалення навчального процесу, і особливо самостійної роботи студентів на базі поліпшення методичної діяльності кафедр, широкого впровадження технічних засобів навчання та підвищення рівня використання в аудиторному і самостійному навчанні обчислювальної техніки. Ці зусилля колективів, підкріплені організаторською роботою деканатів, дозволили підвищити абсолютну успішність за денною формою навчання — з 95,7 до 96,5 %; за вечірньою — з 88,6 до 93 %; за заочною — з 70,4 до 83,2 %².

Кількість студентів, що навчалися тільки на «добре» і «відмінно», зросла на 10 %, що було на 4 % вище, ніж в середньому по місту³. А кількість реальних дипломних проектів зросла за п'ятирічку з 773 до 1058⁴.

За п'ятирічку отримано 15 патентів та 435 авторських свідоцтв; впроваджено в народне господарство 414 тем, з них 47 — найважливіших.

Фактичний економічний ефект, отриманий в результаті впровадження в народне господарство науково-дослідних робіт вузу, склав 51106,8 тис. крб.⁵ Обсяг наукових досліджень склав значну цифру — 25 млн крб, а економічний ефект від впровадження наших розробок досяг 2,64 крб на карбованець витрат⁶.

Університет громадських професій

У 1973 р. в ОПІ відкрився університет громадських професій. Ректором університету було призначено доцента кафедри наукового комунізму Г. І. Гончарук. На той час він успішно керував факультетом лекторської майстерності в міському народному університеті Одеси⁷.

¹ С праздником, политехники! // ОП. — 28 грудня. — № 40 (1111).

² ОПИ в X пятилетке. Цифры и факты // Там само. — 1981. — 20 лютого, № 6 (1158)

³ Заблонский К. Горизонты пятилетки // Там само. — 30 січня, № 4 (1156).

⁴ ОПИ в X пятилетке. Цифры и факты // Там само; Коритин А. М. На рубеже двух пятилеток // Там само. — 20 лютого, № 6 (1158).

⁵ ОПИ в X пятилетке. Цифры и факты // Там само.

⁶ Заблонский К. Горизонты пятилетки // Там само.

⁷ Мемуари професора. Кн. 3: Доленосний політехнічний / Григорій Гончарук. — Одеса: Астропринт, 2016. — С. 82.

Створення, укріплення та удосконалення університету громадських професій — заслуга всього колективу ОПІ, особливо ректорату, кафедри суспільних наук, газети «Одеський політехнік». Ю. К. Тодорцев, А. М. Коритін, Ф. К. Туленков, Е. М. Херунцев, Є. І. Шевчук, А. Л. Юрченко і багато інших завжди знаходили час, можливість, щоб допомогти вирішити ті проблеми, які постійно виникали в ході роботи університету¹. На десяти його факультетах студенти набували необхідні знання, практичні та методичні навички з організації масово-політичної, культурно-просвітницької та спортивної роботи². Прийшовши в університет, студент отримував можливість не тільки розширити свій політичний кругозір, підняти культурний рівень, але також набути навичок лекторської майстерності, агітаційно-пропагандистської та організаторської діяльності. Однією з істотних причин успішної роботи університету стала можливість застосувати отримані знання на практиці: юнаки та дівчата виступали з лекціями, доповідями, політінформаціями перед студентами інституту, в виробничих колективах міста, області, в складі студентських будівельних загонів. Отриманий диплом про присвоєння тієї чи іншої громадської професії був основним документом при виставленні заліків з суспільно-політичної практики на старших курсах³. Міцно ввійшов у практику реферативно-дискусійний метод занять. Сильною стороною діяльності нашого УГП була участь в його роботі відомих постатей зі столиць Союзу і республіки. Вони охоче їздили до Одеси по путівках Товариства «Знання»⁴.

Спочатку популярністю користувалися такі факультети, як дружби народів, правових знань, соціології. А наприкінці 1974 р. відкрився факультет сімейно-побутових відносин, слухачі якого мали можливість отримати не тільки фактичний матеріал, який поповнював їх кругозір, а й конкретні поради, що могли стати в нагоді їм в сімейному житті⁵. Через чотири роки в УГП відкрився ще один факультет — етики та естетики⁶.

¹ В тесном взаимодействии // ОП. — 1976. — 15 жовтня, № 32 (976).

² Университет общественных профессий // Там само. — 1975. — 30 серпня, № 26 (928).

³ 15 октября — начало занятий в Университете общественных профессий // Там само. — 11 жовтня, № 32 (934).

⁴ Мемуари профессора: Кн. 3. Доленосный политехнический... — С. 86.

⁵ Вильшанский М. Новый факультет // ОП. — 1974. — 30 листопада, № 33 (899).

⁶ Звонкая поступь наших дней // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057).

Підсумки роботи університету говорять самі за себе — на 1975 р. було підготовлено 1219 осіб¹.

За підсумками Всесоюзного огляду народних університетів УГП був нагороджений грамотою Президії правління товариства «Знання», а Рада сприяння народним університетам Одеської області запропонувала використати досвід ОПІ в інших вишах області².

За п'ять років в УГП Г. І. Гончаруку вдалося залучити до керівництва факультетом не тільки здібних організаторів і здібних вчених, викладачів, а також тих, що горіли бажанням працювати зі студентами поза академічним часом, допомагати їм самовиражатись у тій сфері лекторської тематики, яка їм ближче до розуміння, до сприйняття душею. Ректор ОПІ видав наказ, за яким в середу четверта пара належить в основному слухачам УГП, і не рекомендував завантажувати студентів іншими видами робіт. Сказати, що інтерес студентів до громадських професій був значним, мало. Він, як потім написав Г. І. Гончарук, був шаленим³.

Як бачимо, наслідки діяльності такого університету у політеху стали доволі успішними і не пройшли непоміченими на обласній науково-практичній конференції «XXV з'їзд КПРС та проблеми набуття молоддю громадських професій» (червень 1976 р.), проведеної одеським обласним комітетом комсомолу. Важливою особливістю роботи конференції було прийняття практичних рекомендацій, направлених на подальше вдосконалення роботи університетів і факультетів громадських професій. Показово, що серед цих рекомендацій — пропозиція створити на базі саме Одеського політехнічного інституту міжвузівський методичний центр для узагальнення кращого досвіду та надання методичної допомоги університетам міста та області⁴. Це свідчить про набуття ОПІ значних досягнень у роботі УГП та готовність поділитися власним досвідом.

При К. Заблонському в ОПІ діяв також молодіжний громадський інститут радіоелектроніки. В його межах функціонували ра-

¹ Основные показатели работы коллектива ОПИ в 9-й пятилетке // ОП. — 1975. — 29 грудня, № 42 (944).

² 15 октября — начало занятий в Университете общественных профессий // Там само. — 11 жовтня, № 32 (934).

³ Мемуари профессора. Кн. 3: Доленосий політехнічний... — С. 82.

⁴ Гончарук Г. В тесном взаимодействии // ОП. — 1976. — 15 жовтня, № 32 (976).

діотехнічний лекторій, гуртки для школярів, курси радіотелеграфістів, клуб «Єврика», науково-дослідна лабораторія, конструкторське бюро «Радіоприлад».

За короткий час існування громадського інституту відбулося розширення і зміцнення активу «Єврики», зростання популярності лекторію, поліпшення гурткової роботи. Ці організації зросли, а їх діяльність стала виходити за межі науково-технічного товариства¹.

Створення нових кафедр, лабораторій, центрів, факультетів

Центри. У 1971 р. на відділенні радіофізики (фізичний факультет) створено обчислювальний центр. Там працювали переважно студенти четвертих курсів, однак залучалися і вихованці молодших курсів. Студенти використовували електронно-обчислювальні машини для виконання курсових, дипломних і науково-дослідних робіт². Ректорат посприяв їй тому, що вже через рік обчислювальний центр з новою електронно-обчислювальною машиною «Минск-32» розмістився на першому поверсі нового хіміко-технологічного корпусу. Два просторі машинні зали зайняті були шафами пам'яті машини, устаткуванням введення і виведення інформації, пультами двох великих ЕОМ³.

Кафедри. З першого вересня 1972 року в інституті створена нова кафедра обчислювальної математики та застосування ЕОМ, завдання якої полягало у широкому впровадженні ЕОМ в навчальний процес та створенні автоматизованої інформаційно-керуючої системи інституту⁴.

Загалом у період дев'ятої п'ятирічки в інституті створено 3 нових кафедри, десятої — 7 нових кафедр і факультет атомної енергетики⁵.

¹ Медведєв В. Справи молодіжного інституту // ОП. — 1972. — 11 березня, № 9 (762).

² Панахіна Л. Студентський обчислювальний // Там само. — 25 листопада, № 38 (811).

³ Парузін Л. Нове приміщення обчислювального центру // Там само. — 1973. — 27 січня, № 4 (820).

⁴ Нова кафедра — нові можливості // ОП. — 1973. — 24 березня. — № 11 (827).

⁵ Основные показатели работы коллектива ОПИ в 9-й пятилетке // Там само. — 1975. — 29 грудня, № 42 (944); ОПИ в X пятилетке. Цифры и факты // Там само. — 1981. — 20 лютого, № 6 (1158).

На базі кафедр загального машинобудування і деталей машин створені кафедра хімічного машинобудування і апаратобудування і кафедра підйомно-транспортного устаткування. Кафедра вищої математики розділена на дві самостійні кафедри — вищої математики та прикладної математики. Нова кафедра утворена і на факультеті підвищення кваліфікації. Машинобудівний факультет став називатися факультетом робототехнічних систем¹.

Факультети. В 1975 р. в інституті був відкритий перший в республіці факультет атомної енергетики². Він став центром підготовки фахівців для атомної енергетики в Україні. Профілюючою була кафедра атомних електростанцій, яка здійснювала підготовку фахівців за двома спеціальностями «Атомні електростанції і установки» та «Дозиметрія і дозиметричні прилади». Засновником підготовки фахівців для атомної енергетики в Україні і першим керівником кафедри АЕС був доктор технічних наук, професор Д. П. Гохштейн. Лише за перші три роки свого існування факультет підготував більше 500 інженерів-фахівців для атомних електростанцій і установок³. На 1979 р. кафедра майже повністю була укомплектована його учнями. Випускники кафедри за спеціальністю «Атомні електростанції і установки» працювали на всіх АЕС Радянського Союзу і на об'єктах, що створювалися за допомогою СРСР за кордоном. Інженери-електрики за фахом «Дозиметрія і дозиметричні прилади» займалися проектування, монтажем, налагодженням і експлуатацією приладів дозиметрії, радіомітки контролю, заснованих на використанні ядерних випромінювань⁴.

Лабораторії. З кожним роком в інституті кількість новостворених лабораторій швидко зростала.

У період 1972—1973 навчального року лише на кафедрі автоматизації теплоенергетичних процесів створені якісно нові лабораторії: теплохімічних вимірювань, основ автоматики, теорії автоматичного регулювання, технічних засобів і автоматизації процесів⁵.

¹ Гололобов В. В. От выборов до выборов // ОП. — 1984. — 2 березня, № 7 (1280).

² Заблонский К. И. Кузница кадров народного хозяйства // Там само. — 1979. — 11 травня, № 17 (1088).

³ Денисов Ю., Грабовский А. Рубежи шестого десятилетия // Там само. — 1978. — 8 вересня.

⁴ Мирному атому — энергию молодых // Там само. — 1979. — 11 травня, № 17 (1088).

⁵ Радзівський Ю. В кращих лабораториях института // Там само. — 1973. — 24 листопада, 37 (837).

Активно почали відкриватися й галузеві лабораторії. Якщо ще в 1974 році у виші таких лабораторій було тільки дві, то у 1977 р. — працювало вже шість. Однак справа не тільки в їх кількості. Перш за все новою умовою стало, щоб виконані роботи носили комплексний міжкафедральний характер. Це прискорило наукові дослідження і підвищило їх рівень. У 1977 р. в трьох лабораторіях з шести розроблялися міжкафедральні комплексні теми. Економічна ефективність наукових робіт, здійснених галузевими лабораторіями, в середньому була в 1,5–2 рази вище, ніж НДР, виконаних за звичайними госпдоговорами¹.

У вересні 1977 р. на базі кафедри напівпровідникових матеріалів радіотехнічного факультету відкрилась нова навчально-дослідна лабораторія «Електрорадіоматеріали» з фронтальним методом проведення занять і комплексом технічних засобів навчання і контролю. На церемонію відкриття були запрошені проректори А. М. Коритін, Ф. К. Туленков, П. А. Котляревський, декани факультетів, студенти які вивчали цей курс, та інші².

Студенти трьох факультетів — радіотехнічного, електромеханічного, автоматики та обчислювальної техніки — змогли не тільки виконувати лабораторні роботи, але й проводити наукові дослідження³.

На кафедрі автоматизації теплоенергетичних процесів створена спеціалізована лабораторія, обладнана цифровою обчислювальною машиною «Промінь» та аналоговими обчислювальними машинами «МК-7» і «МНБ-1». Техніка цієї лабораторії використовувалася для закріплення матеріалу теоретичних курсів, котрі читалися студентам першого, другого року навчання, й контролю за поточними домашніми завданнями та курсовими проектами. Скажімо, при вивченні курсу «Обчислювальна техніка в інженерних і економічних підрахунках».

Наприкінці 1977 р. створено міжвідомчу лабораторію технологічного забезпечення навчального процесу, яка була здатна на першу вимогу викладача забезпечити той чи інший курс наочними посібниками⁴.

Крім низки лабораторій, в ОПІ широко став відомим лінгафонний кабінет, створений при кафедрі іноземних мов. Він вміщував

¹ Параил В. А. Рабочий цех науки // ОП. — 1977. — 18 листопада, № 36 (1023).

² Современная лаборатория // Там само. — 21 жовтня, № 32 (1019).

³ Новая лаборатория // Там само. — 7 жовтня, № 30 (1017).

⁴ Боевая пограмма действий // Там само. — 1978. — 20 січня.

20 кабін, був обладнаний звукозаписуючою і звуковідтворюючою проєкційною апаратурою¹.

Музей ОПІ. З ініціативи ректора К. Заблонського у 1972 р. почалася підготовка до створення музею політеху. Якимось у бесіді зі співробітниками ректор сказав: «Нам потрібно мати хороший музей історії. І щоб всі — від професора до студента знали свій вуз, пишалися причетністю до нього. Щоб цей музей став центром пропаганди досягнень інституту»². На сьогодні студенти перших курсів слухають лекцію з історії створення та розвитку ОПІ, знайомляться з фотографіями та експонатами музею.

Конференції, симпозіуми, семінари

На базі інституту часто організуються всесоюзні і республіканські симпозіуми і семінари. Кожного разу для керівництва політеху ставилася надзадача — достойно представити виш перед гостями з союзних республік. А сюди приїздили заступники перших осіб партії і міністерства, відомі талановиті вчені. Неодноразове проведення таких заходів (деякі — вперше в Союзі) з небувалим розмахом підкреслювали довіру до ОПІ, цінування його як серйозного союзного вишу. Для уявлення читачем усієї масштабності розповімо про деякі з них.

З 22 по 27 квітня 1974 р. в інституті тривав Республіканський семінар проректорів з навчальної роботи, проректорів заочного і вечірнього навчання, директорів філіалів вузів Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР.

У доповіді першого заступника міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР Л. С. Чередниченка, що відкрив семінар, велика увага була приділена виконанню вимог XXIV з'їзду КПРС про підвищення якості підготовки спеціалістів, розгляду деяких підсумків діяльності вишів республіки в 1973—1974 навчальному році, показано передовий досвід вузівських колективів по навчанню і вихованню студентів. У числі кращих вузів України було названо й Одеський політехнічний інститут, з досвідом якого протягом тижня учасники семінару мали змогу докладно ознайомитися. Значне місце на семінарі займало практичне знайомство з робо-

¹ ОП. — 1972. — 8 квітня, № 13 (766).

² Федоренко М. Музей — наша турбота // Там само. — № 30 (803).

тою і досвідом деканатів, кафедр, навчальних та дослідницьких лабораторій¹.

В кінці вересня у 1974 р. в ОПІ працювала Перша Всесоюзна школа-семінар щодо застосування ЕОМ серії МІР для вирішення завдань радіотехніки й електроніки. Значна кількість з 26 прочитаних на семінарі доповідей присвячена питанням вирішення завдань оптимізації параметрів електронних схем. На семінарі була зроблена спроба створення комплексу програм для проектування спеціальних схем з аналізом і оптимізацією параметрів в тимчасовій області.

Одеський політехнічний інститут обрали місцем проведення занять другої Всесоюдної школи-семінара із застосування ЕОМ серії МІР в 1975 році².

У вересні 1975 р. сто двадцять вчн України, 18 вчн інших республік країни, Мінвуз УРСР, Інститут соціологічних досліджень Академії наук СРСР, Науково-дослідний інститут психології УРСР, Вища комсомольська школа ЦК ЛКСМУ, Одеський обком Компартії України, Одеський обком ЛКСМУ були представлені на конференції, що проходила з 17 по 19 вересня в ОПІ. Ця республіканська науково-теоретична конференція була присвячена проблемам спадкоємності в системі і методах виховання молоді в загальноосвітній і вищій школах³.

Конференція ректорів співпрацюючих вишів СРСР і ВНР проходила в ОПІ з 12 жовтня 1977 р. Це була вже друга конференція в історії співпраці радянської та угорської вищої школи. Її тема «Підвищення якості підготовки фахівців з вищою освітою та роль в цьому співпраці вишів СРСР і ВНР».

Крім ректорів найбільших вишів Радянського Союзу та Угорщини, на конференцію запрошені відповідальні працівники Мінвузу СРСР і Міністерства освіти УНР⁴.

У вересні 1978 р. в ОПІ проходила Всесоюзна конференція з хімії фторорганічних сполук⁵. Представники понад тридцяти організацій — академічних і науково-дослідних інститутів, вищих

¹ Неврев І. Удосконалювати навчальний процес // ОП. — 1974. — 27 квітня. — № 13 (835).

² Безменов А. Вторая встреча — в Одессе // Там само. — 12 жовтня, № 27 (893).

³ Новости // Там само. — 1975. — 20 вересня, № 29 (931).

⁴ Конференция ректоров // Там само. — 1977. — 14 жовтня.

⁵ III Всесоюзная конференция по химии фторорганических соединений [12–15 сент. 1978 г.: тезисы докл.]. — Одесса: [б. и.], 1978. — 167 с.

навчальних закладів, промислових підприємств — обговорили проблеми подальшого розвитку хімії фтору, якнайшвидшого впровадження досягнень науки у виробництво. На загальну думку, конференція виявилася дуже плідною, чому в неمالій мірою сприяла чітка її організація¹.

26—28 вересня 1978 р. в політехнічному інституті проходив VI Всесоюзний науково-методичний семінар викладачів фізики і хімії підготовчих факультетів іноземних громадян.

У роботі семінару взяли участь близько 100 викладачів, які представляли більше 30 підготовчих факультетів іноземних громадян вишів УРСР, представники Мінвузу СРСР і Мінвузу УРСР.

Відкриття семінару відбулося в конференц-залі. З доповіддю «Завдання підготовки фахівців в світлі рішень XXV з'їзду КПРС» виступила заступник міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР Е. А. Колосова.

Доповіді, представлені на пленарному засіданні та засіданнях секцій, були присвячені методам і засобам підвищення ефективності, інтенсифікації викладання фізики і хімії іноземним громадянам, які готувалися до вступу до вищих навчальних закладів країни².

У червні 1979 р. в конференц-залі інституту проходила Республіканська інтернаціональна студентська науково-практична конференція «Ленінський Декрет про мир і його значення для консолідації миролюбних сил». Вона тривала два дні.

Перед її відкриттям відбулася прес-конференція, яку проводила заступник міністра вищої і середньої спеціальної освіти Е. А. Колосова. Для участі в конференції до Одеси приїхали 100 іноземних студентів з 14 міст України³.

Варто також назвати не всесоюзні, але не менш важливі семінари, що проводилися в ОПІ. Так, у 1974 р. Міністерство вищої та середньої спеціальної освіти УРСР висловило К. Заблонському письмову подяку за участь в організації та проведенні семінару викладачів російської мови як іноземної⁴.

¹ Всесоюзная конференция // ОП. — 1978. — 22 вересня, № 29 (1058).

² Расторгуева Т. Методический семинар // Там само. — 22 вересня, № 29 (1058).

³ Республіканская інтернаціональна // Там само. — 1979. — 22 червня, № 23 (1094).

⁴ Там само. — 1972. — 8 квітня, № 13 (766).

За сталою традицією кафедра загальної електротехніки ОПІ, виконуючи функції опорної в Одеському вишівському центрі, під час студентських канікул організовувала роботу постійно діючого науково-методичного семінару для викладачів електротехніки вчз і технікумів. У 1976 р. в роботі семінару взяли участь представники кафедр електротехніки Кіровоградської, Миколаївської, Херсонської, Кримської та Одеської областей¹.

Досить масштабно проходили в політехнічному і щорічні інститутські наукові конференції. Наведемо приклад.

У лютому 1975 р. відбулася XXXVII звітна науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу ОПІ, у секціях якої взяли участь близько 500 викладачів та співробітників інституту; на запрошення відгукнулися 20 представників підприємств, вишів Одеси. Було заслухано та обговорено 162 доповіді та п'ять доповідей зачитано на виїзних засіданнях. Так, виїзні засідання проведені секцією технології машинобудування і матеріалознавства — на заводі «Автогенмаш», теплоенергетичної секції — на Головному підприємстві Одеського виробничого об'єднання консервної промисловості. У той же час на засіданнях ряду секцій були присутні представники ЗОРа, НВО «Спецтехоснастка», НТО Машпрома та інших організацій. У доповідях викладачів висвітлювалися питання підвищення надійності та експлуатації і ремонту автомобілів, містилися практичні рекомендації автотранспортним підприємствам. Ці доповіді викликали жвавий інтерес учасників семінару — працівників автотранспортних і ремонтних підприємств, проектних організацій та навчальних закладів; розгорнулося широке їх обговорення.

Підсумки конференції дозволяють зробити висновок про зміцнення контактів, ділових зав'язків з провідними інститутами Академії наук СРСР, УРСР та інших республік з галузевими міністерствами, НДІ і підприємствами².

¹ Гололобов В. Семинар был полезным // ОП. — 1976. — 6 лютого, № 5 (949).

² Науки широкий шаг // Там само. — 1975. — 15 лютого, № 7 (909).

Заохочення абітурієнтів

У 1974 році, йдучи назустріч пропозиціям науково-технічного товариства «Кристал» Ленінського будинку піонерів, на хіміко-технологічному факультеті була організована школа юних хіміків. На початок 1976 р. вона об'єднувала близько 30 школярів-ентузіастів хімії.

З ними проводилися лабораторні роботи, цікаві заняття з неорганічної хімії (доценти Є. М. Горелова, Г. П. Петренко), дохідливо читалися лекції з хімії фторорганічних сполук (доцент Б. В. Куншенко) та аналітичної хімії (асистент А. А. Ткач), основ технології й автоматизації хімічних виробництв (професор М. Л. Варламов, доцент Я. І. Старосольський)¹.

Керівництво інституту розглядало завдання підготовки висококваліфікованих спеціалістів в комплексі, тобто ця робота починалась із залучення найбільш підготовленої молоді до вступу у виш і закінчувалася роботою з випускниками. Ректорат усвідомлював, що робота з мобілізації молоді на творче оволодіння спеціальністю повинна починатися ще в школі, професійною орієнтацією школярів.

Однією з форм цієї роботи стала фізико-математична школа при ОПІ, створена у 1974 р. Переможці інститутської олімпіади з фізики і математики взяли активну участь у її підготовці а потім й викладанні. Був написаний статут школи, складені та затверджені програми. Першим її директором став випускник ФАВТу Р. Беркович. Велику допомогу в організації школи надавав проректор А. М. Коритін. 29 травня 1976 р. відбувся перший випуск ФМШ. Всі випускники через місяць стали абітурієнтами ОПІ².

Крім фізико-математичної школи для школярів систематично влаштовувались екскурсії різними факультетами інституту, невід'ємною частиною котрих стало знайомство з науково-дослідними лабораторіями³.

Підготовче відділення для радянських студентів. З метою підвищення рівня загальноосвітньої підготовки робочої і сільської молоді і створення їй необхідних умов для вступу до вищих навчальних закладів в 1969 р. почалося створення підготовчого відділення нашого інституту. За 10 років його функціонування зроблено чимало: інститут поповнився 2471 випускником підготовчого відділення, 705

¹ Школа юних химиков // ОП. — 1976. — 24 січня, № 3 (947).

² Ткачева А. До встречи осенью! // Там само. — 4 червня, № 22 (966).

³ Дни выбора профессии. ИЭФ // Там само. — 1975. — 29 березня, № 13 (915).

з яких на 1981 р. закінчили інститут і працювали за призначенням. Багато випускників, отримавши фундаментальну підготовку на ПО, стали потім відмінниками навчання, ленінськими стипендіатами. За 10 років роботи на ПО багато що змінилося: створена кафедра загальноосвітніх дисциплін, під навчальний процес підведена ґрунтовна навчально-методична база, навчальні приміщення обладнані ТСО, завершується створення двох спеціалізованих аудиторій з математики і фізики, введена обов'язкова самопідготовка під керівництвом викладачів¹.

ВДНГ

Одним з найважливіших показників рівня наукових розробок ОПІ та засобом популяризації наукових досягнень є участь інституту у виставках. Зокрема, після участі у виставках досягнень народного господарства (ВДНГ) Одеський політехнічний інститут став помітним науковим центром. Саме при ректорі Костянтині Заблонському виш був затверджений постійним учасником ВДНГ СРСР і Виставки передового досвіду України. Крім того, інститут брав участь на багатьох зарубіжних виставках².

Лише у період 1971–1975 рр. співробітниками інституту подано 557 заявок на патенти. Отримано 206 авторських свідоцтв і 12 патентів. На міжнародних виставках, ВДНГ СРСР, ВДНГ УРСР демонструвалось 45 експонатів ОПІ. Наукові досягнення інституту відзначені 16 нагородами, в тому числі — 15 медалями ВДНГ СРСР та Грамотою Мінвузу УРСР³.

А у 1976 р. за досягнення найкращих показників в соціалістичному змаганні на честь XXV з'їзду КПРС Одеський політехнічний інститут був занесений в Книгу Трудової Слави на Виставці досягнень народного господарства УРСР⁴.

Плідним став 1978 р. Інститут успішно взяв участь в ювілейних тематичних виставках на ВДНГ УРСР і ВДНГ СРСР, де протягом року демонструвалось 42 експоната. Рішенням виставкових коміте-

¹ Вартанов В. Г. Десять лет подготовительному // ОП. — 1981. — 13 березня, № 9 (1161).

² Заблонский К. Наш политехнический // Там само. — 1975. — 12 квітня, № 15 (917).

³ Близится финиш пятилетки // Там само. — 1975. — 30 серпня, № 26 (928).

⁴ Заблонский К. И. Кузница кадров народного хозяйства // Там само. — 1979. — 11 травня, № 17 (1088).

тів автори представлених робіт були нагороджені: срібними медалями ВДНГ СРСР — 6 чоловік, бронзовими медалями ВДНГ СРСР — 7 чол., дипломом першого ступеня ВДНГ УРСР — 1 чол.

Необхідно відзначити активну участь у виставках кафедри фізики, що представила для демонстрації 6 експонатів і отримала 2 срібних і 2 бронзових медалі ВДНГ СРСР; кафедри металорізальних верстатів, що представила 3 експоната і отримала срібну медаль ВДНГ СРСР і диплом 2-го ступеня ВДНГ УРСР; кафедри електропостачання, автомобільного транспорту та інших.

Серед робіт, представлених на виставках, високу оцінку отримали «Гідродинамічні випромінювачі» (автори — доктор технічних наук професор А. В. Кортнев і кандидат технічних наук доцент А. Ф. Назаренко), «Хонінгувальний вертикальний напівавтомат» (автор — асистент А. М. Замуреєв) та інші¹.

У 1979 р. представлено 9 експонатів на ВДНГ СРСР, 5 — на ВДНГ УРСР, 3 — на міжнародні виставки. На ВДНГ СРСР отримано 10 нагород, в тому числі 8 бронзових медалей².

ОПІ — виробництву!

Багато робилося в інституті і для зміцнення зв'язків з виробництвом. Студенти проходили практику на передових підприємствах країни, знайомилися з виробництвом, виконуючи обов'язки бригадирів, майстрів, інженерів, вчилися працювати в колективі, де формуються здатності організаторів. Відбувалися і зустрічі політехівців з інженерами заводів, наради, зльоти.

1973 року студенти інституту проходили виробничу практику на близько 250 підприємствах країни і дуже відрадно, що майже усі вони з честю витримали випробування виробництвом³. Багато підприємств нагороджували студентів-практикантів грошовими преміями, грамотами, оголошували подяки. На адресу ректорату і парткому інституту надходило немало листів, в яких відзначалися висока теоретична підготовка, допитливість, працьовитість і громадська активність студентів⁴.

¹ Лавров В. К 60-літтю інститута // ОП. — 1978. — 5 травня, № 18 (1047).

² С празником, політехники! // Там само. — 1979. — 28 грудня, № 40 (1111).

³ Трубіцин І. Виробнича практика — справа серйозна // Там само. — 1974. — 22 червня, № 20 (863).

⁴ Трубіцин І. Устранити недостатки // Там само. — 1975. — 4 січня, № 1 (903).

Для виховання творчих інженерів, дослідників і винахідників в ОПІ чимало студентів брало участь у роботі конструкторського бюро громадського інституту радіоелектроніки тощо¹. У 1975 р. у бюро їх працювало близько 280².

Виконувалася і робота в співдружності з багатьма науково-дослідними організаціями — зокрема «ЧорноморНДІПроект», Одеський державний університет, технологічний та педагогічний інституту та ін.³

Тісні зв'язки мав ОПІ з Одеським заводом важкого кранобудування ім. Січневого повстання, який став однією з найважливіших баз практики студентів інституту.

Майже кожен другий інженер Січнівки був випускником Одеського політехнічного, адже чимало наукових розробок для заводу виконувалися у співдружності вчених вишу й інженерів підприємства. Зрештою, завод — значна база для поповнення студентського контингенту. Зв'язки заводу з ОПІ міцніли з кожним роком. Дослідження, котрі проводилися у вищі і на заводі у 1970-ті рр., засвідчили, що одеські політехніки мали ґрунтовні знання з технічних дисциплін.

Великого значення набувала атестація студентів протягом всього часу навчання в інституті і проходження практики на заводі. Політехніки мали в цій справі неабиякий досвід, адже першими в Одесі ввели її.

Крім допомоги вишу у вихованні студентів, атестація надавала змогу заводу швидко орієнтуватись у такій важливій справі, як правильна розстановка молодих фахівців на різних ділянках виробництва⁴. Стосунки заводу і інституту будувалися на взаємодопомозі і взаємовигоді. Так, частина студентів-практикантів працювала на штатних оплачуваних місцях робітників та молодшого технічного персоналу, допомагаючи заводу виконувати виробничий план. Навіть ті студенти, які безпосередньо не займали штатних посад, так чи інакше брали участь у виробничому процесі.

Інша форма співдружності заводу й інституту у галузі студентської практики — виконання студентами курсових і дипломних

¹ Тарасов Ю., Лобашов Г. Вуз — завод // ОП. — 1972. — 28 лютого, № 7 (760).

² За коммунистическое мировоззрение // Там само. — 1975. — 25 жовтня, № 34 (936).

³ Швайко С. Від заводу і для заводу // Там само. — 1972. — 12 лютого, № 5 (758).

⁴ Тарасов Ю., Лобашов Г. Вуз — завод // Там само. — 1972. — 28 лютого, № 7 (760).

робіт на реальні теми, які цікавили завод, в тому числі з питань економіки й управління виробництвом. Крім цього, частина студентів брала участь в науково-дослідній, раціоналізаторській та дослідницькій роботі заводських бюро, служб і відділів.

Певну роботу проводили також студенти і в громадських організаціях заводу. Допомогали заводові у вирішенні окремих виробничих завдань і викладачі — керівники виробничою практикою студентів.

Інженерно-технічний персонал заводу в свою чергу забезпечував виробничу підготовку студентів, допомагаючи тим самим готувати не тільки висококваліфікованих, технічно грамотних молодих спеціалістів, але й умілих організаторів виробництва, керівників та вихователів трудового колективу. Викладачі інституту використовували в процесі навчання найновіші технічні досягнення заводу¹.

Завод протягом багатьох років добре спілкувався з багатьма кафедрами Одеського політехнічного інституту, яскраво демонструючи необхідність зв'язку науки і виробництва, а також ту велику практичну користь, яку дає цей зв'язок. Перш за все це була кафедра підйомно-транспортних машин, кафедра технології машинобудування. Остання постійно сприяла успішному вирішенню конкретних питань, що стосувалися розробки технологічних процесів. Тісні зв'язки існували з багатьма іншими кафедрами інституту. Часто в разі необхідності вирішити специфічні питання з допомогою тієї чи іншої кафедри ректорат, зокрема ректор К. Заблонський, проректори С. Філоненко і О. Коритін негайно надавали заводу таку можливість.

Колектив заводу, в свою чергу, теж допомагав кафедрам інституту. Так, головний інженер І. Пахомов протягом восьми років керував державною екзаменаційною комісією з випуску спеціалістів. Постійно спілкувалися з кафедрами головний технолог заводу Б. Махлін, заступник головного технолога Л. Даточний, начальник бюро надійності М. Кошарський та інші².

Договори про співпрацю укладалися й з іншими заводами. У своїх виступах ректор Костянтин Заблонський часто відмічав міцніючі науково-технічні зв'язки вчених ОПІ з підприємствами м. Одеси та області. У порядку творчої співдружності з одеськими підприємствами виконується 16 договорів: з НВО «Кисеньмаш», заводами «Будгідрավліка», «Продмаш» ім. Жовтневої революції, «Чер-

¹ Трубіцин І. Дякуємо за практику // ОП.

² Волков В. Об'єднані метою // Там само. — 1972. — 28 лютого, № 7 (760).

воної Гвардії» та іншими¹. Почалося взаємовигідне співробітництво і з деякими галузевими міністерствами². На 1975 р. кафедри інституту виконували завдання для більш ніж 180 промислових підприємств, інститутів та інших організацій, підпорядкованих 40 галузевим міністерствам і відомствам, в тому числі Академії наук СРСР, Академії наук УРСР та інших союзних республік. За IX п'ятирічку обсяг виконаних робіт збільшився в 1,5 раза, а у 1975 році виконано найвищий обсяг наукових досліджень за всю історію інституту, рівний 5195,4 тис. карбованців³.

У зв'язку з цим характерною стала одна з робіт, виконана на кафедрі організації виробництва і економіки промисловості по господарству з Одеським заводом «Продмаш». Робота була спрямована на надання практичної допомоги заводу в період проведення підготовчої роботи по переходу на нові умови оплати праці. На заводі було проаналізовано стан заробітної плати і технічного нормування. Визначено очікувані зміни заробітку робітників-підрядників. Результати роботи впроваджені на заводі з річною економією 156 тис. карбованців⁴.

Більш високий ступінь інтеграції науки, освіти і виробництва досягався в так званих навчально-науково-виробничих об'єднаннях (УНПО). До створення їх ОПІ приступив одним з перших в республіці⁵. Основна мета таких об'єднань — тісна співпраця у використанні інтелектуальних, трудових і матеріально-технічних ресурсів для розробки і впровадження нових науково-технічних рішень і підготовки кадрів. УНПО припускали велику структурну різноманітність. Можливе об'єднання вназ з одним або декількома підприємствами, НДІ, лабораторіями. При цьому могла створюватися єдина матеріально-технічна база, наприклад, експериментальні цехи, лабораторії, центри, бібліотеки та ін.⁶

¹ Родионов Е. Я. Научно-техническая конференция // ОП. — 1976. — 6 лютого, № 5 (949).

² Основные показатели работы коллектива ОПІ в 9-й пятилетке // Там само. — 1975. — 29 грудня, № 42 (944).

³ Родионов Е. Я. Научно-техническая конференция // Там само. — 1976. — 6 лютого, № 5 (949).

⁴ Маковеев П. Для «Продмаша» // Там само. — 1975. — 29 березня, № 13 (915).

⁵ Заблонский К. Горизонты пятилетки // Там само. — 1981. — 30 січня, № 4 (1156).

⁶ Параил В. А. Рабочий цех науки // Там само. — 1977. — 18 листопада, № 36 (1023).

З 1974 року діяло УНПО на базі Одеського НВО (науково-виробничого об'єднання) «Кисеньмаш». Тематика цього договору містила багато цікавих і корисних заходів як для інституту, так і для підприємства. Тут і змістовна за обсягом робота — розробка стандартів об'єднання на ріжучий інструмент та прилади для метало-різальних верстатів, стандарти слюсарно-складального інструменту, розробка бланків-креслень та типові деталі, що їх виготовляло підприємство, і взаємне рецензування робіт. Також були передбачені лекції з основ стандартизації, екскурсії студентів, ознайомлення з питаннями стандартизації на НВО «Кисеньмаш», а також комплектування кабінету стандартизації на кафедрі нарисної геометрії і графіки та інше¹. УНПО «ОПІ» — «Кисеньмаш» в 1974–1976 роках виконувалося 40 НДР, з них за соцдоговорами — 28 і за госпдоговорами — 12, загальною вартістю 372,2 тис. крб.²

У 1977 році було створено другий УНПО на базі Одеського виробничого об'єднання «Пресмаш». Співпраця в рамках зазначених УНПО охоплює великий комплекс питань: навчальних (практика, курсове та дипломне проектування, НДРС, підготовка кадрів, підвищення кваліфікації ІТП і ін.); наукових (виконання досліджень за соціалістичними і господарськими договорами, спільне доведення їх результатів до впровадження) та соціальних. Досвід співпраці показав її високу ефективність³.

Ще один яскравий приклад співдружності — створення УНПО «Точмаш»: ОПІ — завод ім. Старостіна — Чебоксарський приладобудівний завод⁴.

На початку 1980-х ці три названих вище науково-виробничі об'єднання продовжували успішно діяти. В рамках УНПО політехнічним виконувалося 17 договорів по соціалістичній співдружності та 14 господарських договорів кошторисною вартістю 573 тис. карбованців. Тільки в 1979/1980 навчальному році обсяг наукових досліджень склав 230 тис. крб. А переддипломну та виробничу практику на базі виробничих об'єднань в рамках УНПО пройшли 452 студента⁵.

¹ Семенюк В., Улітіна С. ВУЗ — завод. Творча співдружність в дії // ОП. — 1974. — 22 червня, № 20 (863).

² Параил В. А. Рабочий цех науки // Там само. — 1977. — 18 листопада, № 36 (1023).

³ Звонкая поступь наших дней // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057); Параил В. А. Рабочий цех науки // Там само. — 1977. — 18 листопада, № 36 (1023).

⁴ Параил В. А. В единой семье // Там само. — 1979.

⁵ Заблонский К. Горизонты пятилетки // Там само. — 1981. — 30 січня, № 4 (1156).

Є й інші приклади співдружності ОПІ з підприємствами. Кафедра теплових електричних станцій, починаючи з 1972 року, виконувала НДР з дослідження, створення та впровадження радіаційних парогенераторів для заводу «Россільгозптехніка» за участі заводів Підмосков'я і Ростова. У 1978 році виготовлено 100 котлів і щитів, отриманий економічний ефект більше 126 тис. крб. Всього за весь період співдружності виготовлено 486 котлів для РРФСР і УРСР. Кафедрою технології машинобудування виконувалися НДР з дослідження та розробки методів механічної обробки для Ленінградського машинобудівного заводу «Червоний Жовтень» й інших виробництв РРФСР. І, нарешті, ще один цікавий приклад. За п'ятилітнім соціалістичним договором обчислювальним центром Мінвузу РРФСР велися спільні дослідження в області навчальних комплексів на базі ЦВМ¹.

Відомі й тісні виробничі зв'язки ОПІ — НВО «Молдавгідромаш». Спільними зусиллями вчених вишу (під керівництвом зав. кафедри машин і технології ливарного виробництва Ф. Д. Оболенцева) та інженерів заводу були впроваджені процеси виготовлення сольових стрижнів².

Продовжувалися наукові та виробничі зв'язки між ОПІ і болгарським ВМЕІ (Вищий машинобудівний-електротехнічний інститут ім. В. І. Леніна), що тривали ще з 1966 р. На 1978 р. чотири кафедри політехнічного інституту — технології машинобудування, електричних машин, різання і ріжучих інструментів, програмування і застосування ЕОМ — здійснювали спільну наукову роботу з відповідними кафедрами ВМЕІ. Крім того, щорічно МТФ і РТФ ОПІ обмінювалися з ВМЕІ групами студентів 3 курсу для проходження ними ознайомчої виробничої практики³.

У зв'язку з тим, що в інституті при К. Заблонському була відкрита спеціальність «Атомна енергетика», почалося співробітництво з АЕС.

Навесні 1976 р. ОПІ та Нововоронезька АЕС уклали договір про дружні, наукові та виробничі контакти. В тому ж році на АЕС пройшли практику близько 20 студентів АЕФУ. Багато нововоронезців стали студентами політеху, обравши атомну енергетику своєю профе-

¹ Параил В. А. В единой семье // ОП. — 1979.

² Хорошая Л. ОПІ — Молдавгидромаш // Там само. — 1977. — 18 лютого, № 6 (993).

³ В тесном сотрудничестве // Там само. — 1978. — 8 вересня.

сією. Інститут періодично відправляв довідки про стан справ у студентів-нововоронежців, що було також було передбачено договором¹.

Багато кафедр проводили розробки спільно з інститутами Академії наук СРСР і Академії наук УРСР і за завданнями ДКНТ (Державний комітет Ради Міністрів СРСР з науки і техніки). Результати розробок, наприклад, кафедри фізики (науковий керівник проф. А. В. Кортнев) експонувалися на ряді виставок і були удостоєні Золотої медалі (м. Лейпциг), двох срібних і трьох бронзових медалей ВДНГ².

Хотілося б також відзначити участь ОПІ у дослідженнях популярної на той час космічної сфери. Протягом декількох років кафедра радіотехнічних пристроїв політехнічного виконувала роботи для Інституту космічних досліджень АН СРСР з розробки та виготовлення наукової апаратури, призначеної для дослідження фізичних характеристик міжпланетної плазми³. Вченими інституту були створені оригінальні зразки бортових наукових приладів, що встановлювалися на автоматичних міжпланетних станціях «Марс-4», «Марс-6», «Марс-7», «Прогноз-5», «Венера-9», «Венера-10»⁴.

Дослідний завод інституту, конструкторське бюро. За прикладом АН УРСР для якнайшвидшого впровадження результатів наукових розробок в ряді вузів створюються або укріплюються наявні проектно-конструкторські відділи і дослідні виробництва. Так, в ОПІ було створено проектно-конструкторське технологічне бюро, яке на замовлення кафедр виконувало конструкторсько-технологічні розробки, полегшуючи тим самим впровадження результатів закінчених НДР. Більше того, в інституті був наявний дослідний завод⁵. Останній виконував велику, різноманітну роботу. Це, зокрема, численні замовлення кафедр, господарських підрозділів, навчальної частини. Від того часу, коли майстерні стали заводом, й обов'язків з'явилося набагато більше, колектив відчував велику відповідальність за розвиток науки і докладав всіх зусиль для виконання робочих планів та графіків, переобладнання цехів новими верстатами,

¹ Владимир Д. Нововоронежская АЕС — ОПИ: сотрудничеству — крепнуть // ОП. — 1976. — 18 червня, № 24 (968).

² Денисов Ю., Грабовский А. Рубежи шестого десятилетия // Там само. — 1978. — 8 вересня.

³ Звонкая поступь наших дней // Там само. — 15 вересня, № 28 (1057).

⁴ Итоги большого пути // Там само. — 8 вересня.

⁵ Параил В. А. Рабочий цех науки // Там само. — 1977. — 18 листопада, № 36 (1023).

запровадження нових видів виробництва. Займалися також механізацією трудомістких процесів. Наприклад, навантаженням і розвантаженням стружки. Було збудовано новий склад для металу.

Гордістю заводу стала радіотехнічна дільниця, або, як її іменували — радіоцех. Радіоцех виготовляв дослідні зразки приладів, устроїв, що запроваджувалися в народному господарстві. Наприклад, за 1971 рік колектив цеху у співдружності з науковими працівниками кафедр обчислювальної техніки, фізвиховання, НОП (наукова організація праці) виготовив мікрофільмовий селектор, апарат для пошуку і видачі інформації, котра зберігається в мікрофільмах; десятиканальний електроміохронометр — прилад для дослідження комплексу фізичних станів людини при навантаженні організму; дослідний зразок апарату тензометричного зважування¹.

Про необхідність існування та популярність дослідного заводу ОПІ свідчить наступний факт. Протягом 1975—1977 рр. завод виконував значну роботу по обладнанню та введенню в дію навчальних корпусів, гуртожитків № 3 і 6, актового залу і т. п. Це вимагало мобілізації всіх ресурсів заводу. Обсяг замовлень, що надходили з кафедр політехна, в 2,5—3 рази перевищував можливості заводу. Це призвело навіть до невиконання в термін прийнятих дослідним заводом замовлень².

Міжнародні зв'язки інституту

Службові відрядження Костянтина Заблонського за роки його ректорства значно зміцнили зв'язки інституту з іншими країнами. Він відвідував навчальні та наукові центри Чехословацької Республіки (1966 р.), Угорської Народної Республіки (1977 р.), неодноразово Народної Республіки Болгарії (1969, 1972, 1976 рр.), Польської Народної Республіки (1974, 1977 рр.), Німецької Демократичної Республіки (1967, 1979 рр.). У складі делегацій ректор відвідав Федеративну Республіку Німеччину (1980 р.) та Італію (1970, 1977, 1981 рр.).

Ще раз нагадаємо, що Костянтин Іванович довгий час був Головою Одеського відділення товариства «СРСР — Італія»³.

¹ Швайко С. Від заводу і для заводу // ОП. — 1972. — 12 лютого, № 5 (758).

² Опытный завод // Там само. — 1977. — 25 лютого, № 7 (994).

³ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60: Особова справа № 10. — Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946—22.11.2006). — Арк. 68.

Досить часто ОПІ відвідували не тільки представники (в тому числі ректори) найбільших вишів СРСР, але й усталеною нормою стало запрошувати представників ненауковців закордонних країн для знайомства з ОПІ. Це є ще одним свідченням, що політехнічний інститут 70-х — першої половини 80-х рр. став свого роду візитівкою Одеси, науковим центром високого рівня. Така практика поширювала не тільки гарні відгуки іноземців про наш інститут та формування позитивного враження про українську радянську науку в цілому, але й залучення все більшої кількості іноземних студентів саме в наш виш. Наша думка легко підтверджується фактами, що свідчать про наступне: за часів ректорства К. Заблонського кількість іноземних студентів в ОПІ значно збільшилась, що підняло його престиж. Нерідко сам ректор К. Заблонський зустрічав іноземні делегації та розповідав про виш. Наведемо кілька прикладів таких зустрічей.

У жовтні 1974 р. політехнічний інститут відвідала делегація з м. Спліта (Югославія) на чолі з головою Сплітського міського комітету Союзу комуністів Хорватії І. Вріденічем. Крім екскурсії корпусами інституту та бібліотеки, делегації були також представлені кафедра автоматизації теплоенергетичних процесів, тепла лабораторія, кафедра радіоприймальних пристроїв та робота декана радіотехнічного факультету¹.

Наприкінці 1974 р. ОПІ відвідала делегація профспілкових робітників м. Олександрії (Арабська Республіка Єгипет). Делегація була прийнята ректором К. І. Заблонським та мала змогу познайомитись з організацією навчання та підготовки спеціалістів в інституті як одному з найбільших вишів в радянській Україні².

Гостями інституту були й студенти Варненського машинобудівничого інституту. У березні 1975 р. відбулося обговорення з комітетом комсомолу ОПІ договору про обмін студентськими будзагонами на літо³.

У травні 1976 р. до Одеси прибув британський ескадрений міноносець «Девоншир» з офіційним візитом. Серед різноманітної програми знайомства британських моряків з містом-героем стало відвідування ОПІ. У конференц-залі з гостями відбулася ціка-

¹ Четвериков С. Новости, хроника, события // ОП. — 1974. — 2 листопада, № 30 (896).

² Неврев И. Делегация города-побратима // Там само. — 1975. — 4 січня, № 1 (903).

³ Наумов В. Гости из Варны // Там само. — 29 березня, № 13 (915).

ва бесіда, під час якої вони познайомилися з історією інституту, його тодішнім і майбутнім, послушали розповідь про спеціальності політехнічного, про ті можливості, що були надані державою для успішного навчання. Під час екскурсії інститутом гості — в основному 18–20-літні юнаки — змогли побачити на власні очі, в яких лабораторіях і аудиторіях займаються студенти-політехніки, познайомилися з бібліотекою, комбінатом харчування, гуртожитками, спорткомплексом¹. Приблизно такий порядок прийому в інституті зберігся для всіх гостей-іноземців.

Того ж року у вересні в Одеський порт з офіційним візитом прибув загін кораблів військово-морських сил Італії під командуванням віце-адмірала Д. Мартинеллі. Група італійських моряків відвідала політех, що був колективним членом товариства дружби СРСР — Італія².

У грудні 1977 року в нашому інституті побувала делегація з міста Карл-Маркс-Штадт (НДР) в складі фізика У. Тіча і інженера У. Хенеля. Візит німецьких фахівців було присвячено можливості застосування в НДР розробок кафедри «Машини і технологія ливарного виробництва» на тему «Способи отримання прецизійного фасонного сталевого лиття». Делегація побувала на прийомі у проrektора Ю. С. Денисова і декана механіко-технологічного факультету Г. Д. Григоряна³.

24 травня 1978 р. у конференц-залі інституту відбулася урочиста процедура вручення медалі «Комісія едукації народової» Одеському політехнічному інституту за успіхи в справі підготовки фахівців для народного господарства Польщі. Нагороду вручив консул Генерального консульства ПНР в Києві Ян Влодарчик. У своїй промові консул зазначив, що польські студенти, які закінчили ОПІ, демонструють відмінну підготовку і високу суспільно-політичну зрілість. Медаль була вручена у зв'язку тридцятиріччям від дня підписання договору про науково-технічне співробітництво між СРСР і ПНР і тридцятиріччям навчання польських громадян у вишах України⁴.

Давні дружні і творчі стосунки пов'язували Каунаський (Литва) і Одеський політехнічні інститути. Вони нерідко обмінювалися де-

¹ Візит англійських моряків // ОП. — 1976. — 4 червня, № 22 (966).

² Карапетян Э. Візит італійських моряків // Там само. — 17 вересня, № 28 (972).

³ Становский Л. Коллеги из ГДР // Там само. — 1978. — 20 січня.

⁴ Медаль ПНР // Там само. — 2 червня, № 22 (1051).

легаціями з вивчення досвіду профспілкової роботи в вишах, переймали досвід організації навчання та відпочинку студентів, обмінювалися путівками у студентські спортивно-оздоровчі табори.

У листопаді 1976 року представники Каунаського політехнічного стали гостями XXVI студентської звітно-виборчої профспілкової конференції ОПІ. Вони зацікавилися конкурсами-оглядами груп на звання кращої кімнати в гуртожитках, організацією роботи в студентському санаторії-профілакторії. А 24 січня 1977 р. сім колективів художньої самодіяльності ОПІ (120 осіб) виїхали з творчим звітом до міст Вільнюса і Каунаса, де виступили з концертами перед студентством, робітниками, інтелігенцією цих міст. У травні того ж року представники профспілкової організації ОПІ поїхали до політехніків Каунаса для вивчення досвіду існуючої у них системи суспільно-політичної практики¹.

Як бачимо, міжнародні зв'язки ОПІ з різними країнами мали не тільки науковий, але й культурний характер, що мало свої позитивні наслідки у зміцненні двосторонніх відносин.

Підготовка іноземних студентів. Інститут став одним з центрів з підготовки висококваліфікованих фахівців для країн, що розвивалися. Навчання солідної кількості іноземних громадян в ОПІ почалося, фактично, з часу ректорства К. І. Заблонського. Якщо в 1960 році це були всього два представника Народної Республіки Болгарії, то у 1974–1975 навчальному році у виші навчалося понад 350 представників 45 країн світу, а 1978 р. — 700 іноземних громадян з 58 країн.

Збільшення кількості студентів-іноземців поставило перед керівництвом ОПІ нові завдання. У 1975 р. при інституті, вперше в Одесі, відкрито підготовчий факультет для іноземних громадян, на якому спочатку займалися близько 150 чоловік з країн Азії, Африки і Латинської Америки².

Ректорат приділяв постійну увагу роботі з ними. Як наслідок цього — зростала активність іноземців. У 1973 р. їх успішність складала 95 %³. А за результатами літньої екзаменаційної сесії абсолютна успішність політехніків-іноземців склала 96,1 %. 12 студентам при-

¹ Хорошая Л. Дружба крепнуть // ОП. — 1977. — 14 січня.

² Мы — интернационалисты // Там само. — 1975. — 18 жовтня, № 33 (935); Дихтенко П. В дружном интернациональном коллективе // Там само. — 1974. — 14 вересня, № 23 (866); Дорогие товарищи! // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057).

³ Нас чекають нові рубежі // Там само. — 1973. — 3 листопада, № 36 (923).

своєно почесне звання «Відмінник ОПІ». У їх числі заслужували особливої поваги керівники земляцтв студенти Нгуєн Канг Лиу (ДРВ), Томас Бауман і Даурт Клаус (НДР), Фамельї Радук (Сирія), Клемент Ороге (Нігерія)¹.

Для зміцнення та розвитку зв'язків інституту з молоддю інших країн, що прибувала в ОПІ на навчання, була створена інтеррада «Дружба». Уклалися й договори про співпрацю між комітетом комсомолу ОПІ і керівництвом молодіжних організацій НДР, Куби, ЧРСР, Монголії та інших країн².

Організовувалися дружні зустрічі іноземних студентів і з робітниками, колгоспниками, вчителями й учнями Одеси та області. Разом з Поїздами Дружби відвідували міста і села України, Білорусії, Узбекистану.

Важливу роль в роботі інтернаціонального колективу студентів займало трудове виховання. Вони брали участь в будівельних загонах, таборах праці та відпочинку. Багато студентів, особливо з ДРВ, працювали в канікулярний час на підприємствах міста. В 1973 році 60 іноземних студентів працювали в будзагонах, таборах праці і відпочинку, 20 чоловік працювали на селі. Була створена будбригада студентів з НДР³.

Відомі часті поїздки на відпочинок іноземців до курортних зон Української республіки, організованих політехом. Так, наприклад, влітку 1974 р. група іноземних студентів інституту відпочивала в Криму в інтернаціональному таборі «Алушта»⁴. На час канікул студентам-іноземцям, які успішно склали іспити, випадала нагода побувати в Москві, Ленінграді, Мінську, Волгограді, провести час в інтернаціональному будинку відпочинку «Маяк»⁵.

Будзагони

Будувати свій інститут, впорядковувати його територію, корпуси і гуртожитки стало у вузі такою ж традицією, як направляти численні будівельні загони в Тюмень, Якутію, Кустанайську область,

¹ Дихтенко П. В дружном интернациональном коллективе // ОП.

² Рапорт // Там само. — 1981. — 16 січня, № 2 (1154).

³ Нас чекають нові рубежі // Там само. — 1973. — 3 листопада, № 36 (923).

⁴ Родонамандимен Э. Отдых в Крыму // Там само. — 1974. — 5 жовтня, № 23 (892).

⁵ Орлянская И. К. Мечтаем побывать здесь еще раз // Там само. — 1981. — 20 лютого, № 6 (1158).

на Амур, де руками політехніків серед глухої тайги будувалося місто Іллічівськ, в міста Народної Республіки Болгарії, Польської Народної Республіки¹.

Одеські політехніки завжди робили вагомий трудовий внесок в кожній з радянських п'ятирічок. Лише за третій трудовий семестр 1975 року 31 будівельний загін, який працював в Одеській, Орловській, Кустанайській і Тюменській областях, освоїв 4127 тис. карбованців капіталовкладень. За цією цифрою — десятки житлових будинків, лікарні, школи. Чимало було зроблено і під час збирання врожаю в колгоспах і радгоспах Одеської області. Доказ тому — чисельні подяки трудівників села².

У 1976–1977 рр. школу СБЗ пройшли понад 2 тисячі комсомольців. Було освоєно 8,5 мільйонів карбованців капіталовкладень, здано 20 об'єктів зі знаком якості. Загони ОПІ працювали в Одеській і Миколаївській, Орловській, Тюменській, Кустанайській та Магаданській областях³.

Зокрема, 1977-го р. 800 юнаків та дівчат пройшли школу трудового семестра в 23 будзагонах. Вони будували телефонні станції в містах і селах Кустанайської області, прокладали дороги в Тюмені, зводили тваринницькі комплекси під Одесою. СБЗ ОПІ освоїли в 1977 році 4,8 млн карбованців капіталовкладень⁴. У вересні 1977 р. студенти інституту по-ударному працювали в колгоспах і радгоспах Одеської області. Тільки один зі студентських сільськогосподарських загонів в радгоспі «Південний» зібрав 1200 тон винограду⁵. Тому наступного, 1978-го р. студентські сільськогосподарські загони ОПІ працювали, в основному, на збиранні винограду в трьох південних районах Одеської області — Арцизькому, Саратовському та Ізмайльському. Міцні зв'язки встановилися у політехніків з радянськими господарствами «Шампань України» (Арцизького району), «Південний», «Більшовик» (Саратовського району). Студенти інституту зробили великий внесок у виконання соціалістичних зобов'язань, прийнятих господарствами у попередньому році. У «Південному» ними зібрано близько 40 % врожаю винограду, в «Більшовику» —

¹ Заблонський К. Високе звання — інженер // ОП. — № 18–19 (791–792).

² За коммунистическое мировоззрение // Там само. — 1975. — 25 жовтня, № 34 (936).

³ Звонкая поступь наших дней // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057).

⁴ Итоги большого пути // Там само. — 1978. — 8 вересня.

⁵ Рапорт комсомольцев-политехников коммунистической партии // Там само. — 1977. — 28 жовтня. — № 33 (1020).

понад 60 %. Як писала університетська газета, «з нетерпінням чекають студентів-політехніків у радгоспі-заводі «Південний». Хлопців чекають упорядковані кімнати тринадцяти котеджів і радгоспного гуртожитку»¹.

У ті роки відзначився спеціалізований студентський будівельний загін радіотехнічного факультету «Імпульс». Він став уособленням «школи трудової мужності і трудової звитяги»². Створений загін у 1972 році. Його «бійці» не тільки будували, а й набували навичок за своїми майбутніми радіотехнічними спеціальностями. За п'ять років свого існування «Імпульс» будував лінії зв'язку в Кустанайській, Тургайській, Ціліноградській і Кокчетавській областях Казахської РСР. Ним було освоєно понад 2,5 млн карбованців капітальних вкладень. Крім того, «бійцями загону телефонізовано 29 радгоспів, прочитано 42 лекції, організовано 37 концертів художньої самодіяльності»³. Тому не дивно, що за підсумками роботи «Імпульс» займав перші місця серед інших загонів. Чотири рази нагороджувався Червоним прапором Кустанайської штабу будівельних загонів, вимпелом Одеського обласного штабу студентських будівельних загонів. Боець СБЗ «Імпульс» П. Докієн нагороджений медаллю «За трудову доблесть»⁴.

ОП і ВМЕІ теж щорічно обмінювалися студентськими будівельними загонами. Влітку 1978 року будівельний загін «Союз-78» від політехна працював у Варні над спорудженням пам'ятника Радянській Армії. В свою чергу, будзагін болгарських студентів працював в Одесі на будівництві поромної переправи Іллічівськ — Варна⁵.

У 1979 і 1980 роках зведений студентський будівельний загін ОП став переможцем серед об'єднаних студентських будівельних загонів вишів області. А за підсумками діяльності в III трудовому семестрі 1980 р. був нагороджений пам'ятним дипломом Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР, Укрпрофради і ЦК ЛКСМУ⁶.

¹ Телетайп «СП» // ОП. — 1978. — 1 вересня, № 26 (1055).

² Юрьев Ю. Навстречу 60-летию Великого Октября // Там само. — 1977. — 11 лютого, № 5 (992).

³ Там само.

⁴ Юрьев Ю. Навстречу 60-летию Великого Октября // Там само. — 1977. — 11 лютого, № 5 (992).

⁵ В тесном сотрудничестве // Там само. — 1978. — 8 вересня.

⁶ Заблонский К. Горизонты пятилетки // Там само. — 1981. — 30 січня, № 4 (1156); Рапорт // Там само. — 16 січня, № 2 (1154).

Загалом, за роки Х п'ятирічки так звану школу студентських будівельних загонів від інституту пройшли понад 4500 комсомольців. Було освоєно 22,1 млн карбованців капіталовкладень, 57 об'єктам присвоєно студентський знак якості. Сільськогосподарськими загонами зібрано 40000 тон винограду, більш ніж 16000 тон овочів і фруктів¹.

Технічні засоби оснащення, ЕОМ

В період 1969–1985 рр. в ОПІ створені численні лабораторії, оснащені сучасним обладнанням, обчислювальними машинами, технічними засобами навчання. Створено десятки спеціалізованих лабораторій і кабінетів, що дозволили проводити підготовку інженерів на високому рівні.

Передусім керівництво вишу приділяло ретельну увагу питанням широкого використання обчислювальної техніки і технічних засобів у навчальному процесі. Робота по впровадженню технічних засобів навчання (ТСО) значно активізувалася протягом якихось 3–4 років від початку ректорства Костянтина Заблонського. Так, якщо у 1969–1970 навчальному році завдання на проектування з використанням ЕОМ видавали лише 6 кафедр, то у 1970–1971 навчальному році технічні засоби при проведенні навчальних занять використовували 79 викладачів 26 кафедр (провели 112 занять); в 1973–1974 навчальному році вже 198 викладачів 44 кафедр провели 2423 заняття. Теж і з програмованим контролем знань студентів 1973–1974 навчальному році, його застосовували 111 викладачів 22 кафедр². Процес запровадження та експлуатації технічних засобів навчання та електронно-обчислювальних машин в Одеському політехнічному інституті став безперервним.

Для впровадження машинних підрахунків в навчальний процес лише в 1971 році інститутом придбано 16 моделюючих машин МН-7, машина МНБ-1, «Промінь», «Мінськ-32». У виші на 1972 р. нараховувалося 58 різних машин. Для зосередження цих машин у 1973 р. створилася нова кафедра обчислювальної математики та застосування ЕОМ. Парк обчислювальних машин кафедри, став-

¹ Доверие партии — оправдаем! // ОП. — 16 січня, № 2 (1154); Рапорт // Там само. — 16 січня, № 2 (1154).

² Нас чекають нові рубежі // Там само. — 1973. — 3 листопада, № 36 (923); Колев Н. Веление времени // Там само. — 1974. — 19 вересня, № 28 (894).

ши головним парком ЕОМ інституту, зосереджений у чотирьох навчальних лабораторіях¹.

Враховуючи, що слабка підготовка викладачів гальмувала впровадження ЕОМ в навчальний процес, в інституті були створені навчальні курси. На 1972 р. такі курси закінчили 146 осіб². Згодом це стало нормою для всіх викладачів. У 1978 р. майже не залишилось тих викладачів інституту, хто не прослухав курс програмування на ЕОМ і не виконали залікове завдання на курсах з програмування. Все це створило умови для широкого впровадження обчислювальної техніки в навчальний процес. Активне технічне оснащення вищу зумовило нововведення і для студентів всіх спеціальностей. Вони слухали курс «Обчислювальна техніка в інженерних і економічних розрахунках» в два прийоми: у 2-му і 3-му семестрах — загальні основи використання обчислювальної техніки і програмування, і потім в 7-му семестрі спеціальні кафедри читали продовження цього курсу, де надавали конкретні прийоми розрахунків за фахом студентів³.

З перших років впровадження ЕОМ співробітники політехнічного інституту розробляли різні контролюючі та навчаючі машини. Це, зокрема машина групового контролю «ОПІ-100», що контролювала знання студентів за вибраною системою відповідей. На початку 1970-х інститутом придбані машини «Сибіряк», «КІСІ-5», «Альфа 21», «ОМ-1».

Різні технічні засоби навчання та установки використовували майже всі кафедри. Проте увійшли вони в навчальний процес, на думку «Одеського політехніка», лише на кількох кафедрах. Так, в одній з лабораторій кафедри гідравліки та гідравлічних машин експлуатувався устрій групового опитування студентів «ОПІ-ІГ-30». Він був призначений для перевірки знань студентів шляхом вибіркового методу до п'яти питань з почерговим відображенням даних відповіді студентів на пульті викладача, висвічував на пульті студента оцінку його відповіді, показував вірну відповідь і т. д. Застосування цього устрою дозволило економити приблизно 35–40 хвилин і використовувати цей час для ретельнішої, більш поглибленої постановки лабораторного експерименту. На кафедрі нарисової геометрії і графіки діяв кабінет програмованого навчання,

¹ Нова кафедра — нові можливості // ОП. — 1973. — 24 березня, № 11 (827).

² Там само. — 1972. — 8 квітня, № 13 (766).

³ Быть ли золушке принцессой? // Там само. — 1978. — 12 травня.

обладнаний плакатами, різними динамічними моделями, електрифікованими стендами, стендами з програмованого навчання з нarisової геометрії, діафоном для практичних занять та самостійної роботи.

Що стосується ТЗН, то на 1972 р. теж активно впроваджувалися поряд з ЕОМ. Була обладнана й велика фізична аудиторія кафедри фізики найновітнішими технічними засобами: кіно, радіо, телебачення. Навчальна замкнута телевізійна система, встановлена в цій аудиторії, підвищила ефективність звичайних аудиторних лекцій шляхом постачання їх високоякісним ілюстративним матеріалом¹.

За період 1971–1974 рр. продовжувалося створення нових лабораторій та аудиторій, оснащення їх новітнім обладнанням. Було закуплено обладнання на суму 5 млн 250 тис. крб². А на час завершення IX п'ятирічки придбано лабораторне обладнання на 7 млн карбованців. Помітно збільшився парк ЕОМ. Він становив 318 одиниць³. На 1978 р. загальна сума, на яку придбано навчально-лабораторне обладнання вже становила 10 млн карбованців⁴.

У 1974 р. застосування ЕОМ у навчальному процесі показало високі результати серед студентів усіх курсів. Газета «Одеський політехнік» відмічала, що різко зросли ряди відмінників серед студентів початкових курсів, бо їх почали допускати до роботи з електронними машинами. Така форма контролю знань мала ряд переваг. Викладачам за допомогою контролюючих машин вдавалося повніше опитати студентів, і останні старалися прийти на екзамен чи навіть на заняття до лабораторії більш підготовленими, тому що в протилежному випадку система програмованого контролю обов'язково виявляла незнання того чи іншого питання. Цілком зрозуміло, що така автоматизована інформаційна система обліку поточної і екзаменаційної успішності забезпечила значну активізацію самостійної роботи студентів. На 1974 р. в інституті електронно-обчислювальних машин налічувалося 116. Проте справа була не тільки у кількості. Тут навчилися цінувати машинний час та використовувати його з максимальною користю. Якщо середній показник роботи студента на ЕОМ в технічних вишах України

¹ ОП. — 1972. — 8 квітня, № 13 (766).

² Близится финиш пятилетки // Там само. — 1975. — 30 серпня, № 26 (928).

³ Без названия // Там само. — 1976. — 17 січня, № 2 (946).

⁴ Дорогие товарищи! // Там само. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057).

тоді складав 1,3 години на рік, то в Одеському політехнічному він становив 1,8 години¹.

На 1975 р. інститут міг похвалитися досить вагомою навчальною та науково-експериментальною базою: 10 науково-дослідних і 4 галузевих лабораторії, 200 спеціалізованих кабінетів з найновішою науково-технічною апаратурою, кінофіковані аудиторії, обладнані телевізійними установками, лінгафонний кабінет, лабораторії технічних засобів навчання. В навчальному процесі та наукових дослідженнях використовувалося найновіше обладнання — електронні мікроскопи, рубінові квантові генератори, установки рентгеноструктурного аналізу та інше. В навчанні студентів широко застосовувалась електронно-обчислювальна техніка — «Мінськ-22», «Мінськ-32», «Промінь», малі обчислювальні та клавішні машини. Виконуючи курсові та дипломні роботи, студенти проводили на цих машинах складні розрахунки². А на кафедрі опору матеріалів в поточному році обладнаний клас програмованого навчання типу ОП-7А. З того часу з'явилася можливість не лише оперативно перевіряти знання великих груп студентів (до 30 чоловік одночасно), але й широко використовувати машини для самопідготовки і самоконтролю знань з курсу опору³.

Все це дозволило перейти на однозмінне навчання та створити сприятливі побутові умови, а також збільшити об'єм та підвищити рівень наукових досліджень⁴.

Інститут оснащувався великою кількістю іншої різноманітної обчислювальної техніки, починаючи від класів клавішних цифрових обчислювальних машин, ЕОМ «Промінь-2», аналогових обчислювальних машин типу МН-7 до сучасних обчислювальних машин серії ЄС.

За річним звітом інституту за 1977 рік кількість кафедр, які застосовували ЕОМ, зросла з 34 у 1973 р до 43. Число курсових і дипломних робіт й проектів, виконаних з застосуванням ЕОМ, зросла в порівнянні з 1973 р. в 2 рази, а НДР — в 3 рази.

Загальна кількість студентських робіт, виконаних із застосуванням ЕОМ зросла в 1977 р. в порівнянні з 1976 р. з 6760 до 10042 (включаючи клавішні машини). На навчальний процес відводилося

¹ Братушенко Т. Ефективно, доцільно // ОП. — 1974. — 20 квітня, № 12 (834).

² Близится финиш пятилетки // Там само. — 1975. — 30 серпня, № 26 (928).

³ Калиниченко П. Учить по-новому // Там само. — 27 вересня, № 30 (932).

⁴ Близится финиш пятилетки // Там само.

40–60 % машинного часу середніх ЕОМ (типу «Мінськ», ЄС). За даними звіту, дипломні роботи із застосуванням ЕОМ виконували більше 800 студентів¹.

У 1978 р. в ОПІ нараховувалось понад 400 одиниць проекційної апаратури, 200 ЕОМ². Протягом зазначеного року обладнано 3 потокові аудиторії загальною місткістю 375 місць, 10 аудиторій по 25–30 місць кожна, дві навчальні лабораторії, 4 методичних кабінети кафедр суспільних наук, три автоматизованих класи програмованого контролю і навчання³. Було також створено міжвідомчу лабораторію з виготовлення наочних посібників. Устаткування, придбане інститутом для оснащення лабораторій, оцінювалося більш ніж в 248 тисяч рублів⁴.

Протягом наступних років кількість ТСО та ЕОМ політеху відчутно зростала. Якщо у 1976 році кількість лічильної техніки, встановленої в студентських обчислювальних залах, класах, лабораторіях, становила 145 одиниць, то в 1980-му 326. Тільки за період X п'ятирічки в інституті обладнано 16 нових навчальних кабінетів і 10 класів автоматизованого контролю⁵. За п'ять років кількість аналогових обчислювальних машин збільшилася з 86 від 127, введені 4 ЦВМ єдиної серії⁶.

Тому за цими даними бачимо, що керівництво інституту не жаліло коштів, витрачаючи мільйони карбованців на придбання електронно-обчислювальних машин та технічне оснащення кабінетів, лабораторій, аудиторій. У політехнічному робилося все можливе, щоб кожен викладач та студент зрозумів переваги навчання з ЕОМ. Тому з наведених даних бачимо всю ефективність від їх використання. Ще раз відзначимо результат — політех далеко випереджав технічні виші УРСР у кількості проведених занять з використанням електронно-обчислювальних машин. Але, звісно, найважливішим для самого інституту було інше — підняття наукового рівня навчання.

¹ Быть ли золушке принцессой? // ОП. — 1978. — 12 травня.

² Боевая программа действий // Там само. — 20 січня.

³ Звонкая поступь наших дней // Там само. — 15 вересня, № 28 (1057).

⁴ Там само.

⁵ ОПИ в X пятилетке. Цифры и факты // Там само. — 1981. — 20 лютого, № 6 (1158).

⁶ Коритін А. М. На рубеже двух пятилеток // Там само. — 20 лютого, № 6 (1158).

Відпочинок політехніків, дозвілля

Як і інші виші навчальні заклади республіки, Одеський політехнічний повинен був забезпечити дозвілля та відпочинок студентів на час після занять та на період канікул. Стосовно організації відпочинку студентів на території новозбудованих гуртожитків, спорткомплексу та табору «Чайка» мова йде в іншому розділі. Тут ми покажемо інші шляхи студентського відпочинку.

Високою популярністю в інституті користувалися клуби і лекторії. Захоплююче проходили засідання клубу «Кругозір», клубу любителів фортепіанної музики, вечори відпочинку в «Євриці», бесіди «В світі прекрасного»¹.

Гордістю інституту був туристичний клуб «Романтик», який об'єднував понад тисячу студентів. Він був визнаний одним із кращих в Союзі, двічі займав перше місце у Всесоюзному поході місцями героїчної, революційної, трудової та бойової слави.

Традиційним став зимовий відпочинок політехніків на базах й у спортивних таборах СРСР. Їм надавалося житло, харчування, спортивний інвентар, організовувалися екскурсії.

Можна назвати бази від Московського інституту електронного машинобудування (база знаходилася в Підмосков'ї), Північно-Кавказького гірничо-металургійного інституту (турбаза «Цей», розташована в мальовничій Цейській ущелині) та турбазу «Карпатські Зорі» в селищі Косів; а також табори від Івано-Франківського інституту нафти і газу (оздоровчо-спортивний табір «Факел», розташований в селищі Биткові Івано-Франківської області), Львівського держуніверситету (оздоровчо-спортивний табір «Карпати», розташований в районі Мукачєвою), оздоровчо-спортивний табір заводу «Ужгородприлад» в селищі Ставне, оздоровчо-спортивний табір «Промінь» Ужгородського машинобудівного заводу в селищі Анталовці, оздоровчо-спортивний табір «Уральські Зорі» Челябінського політехнічного інституту.

Відомі й так звані туристичні потяги. Так, на 1978 р. від обкому профспілки отримано 20 путівок на туристичний потяг «Дружба» за маршрутом: Одеса — Брест — Вітебськ — Ленінград — Новгород — Мінськ — Гомель; 7 путівок на 20 днів районами Закарпаття: Львів — Мукачєве — Міжгір'я — Дрогобич — Хуст. Планувалася також поїздка 120 осіб — учасників художньої самодіяльності інсти-

¹ Звонкая поступь наших дней // ОП. — 1978. — 15 вересня, № 28 (1057).

туту — з творчим візитом до м. Мінська, а кращої групи інституту АТ-742 — до Ленінграда. Всього в період зимових канікул 1978 року за путівками профкому відпочило 557 членів профспілки¹.

Різноманітне, багатогалузеве, цікаве, захоплююче життя політехівців існувало у зазначений період. Своєю динамікою, досягненнями і результатами воно не піддається порівнянню з життям колективу інституту попередніх років. Але, слід сказати відверто, навіть нами, авторами цього видання — до кінця не вивчене.

¹ Балан С. Ждут лагеря и турбазы // ОП. — 1978. — 20 січня.

В АТМОСФЕРІ ПОШУКУ

Початок досліджень на кафедрі деталей машин в області жорсткості деталей, з'єднань і передач було покладено працями над ходовими гвинтами (1938 р.) і валами з насадженими деталями (1936 р.). Саме тут з'явилися перші публікації: у 1939 р. вийшла стаття «Про прогини гвинтів», яка надрукована у «Віснику металопромисловості» К. І. Заблонским спільно з А. А. Старосельським. Рекомендації щодо визначення жорсткості гвинтів і відповідні розрахункові формули, представлені в даній роботі, не втратили свого значення і до теперішнього часу: в курсах деталей машин, металорізальних верстатів, гвинтових пресів і сьогодні використовуються формули, запропоновані багато років тому.

Надалі жорсткість у машинобудуванні стала головним науковим напрямком кафедри. Були виконані роботи з жорсткості підшипників кочення конічних стрижнів, зубчатих передач великої потужності, планетарних, черв'ячних і глобоїдних передач та ін. В результаті сформовано метод розрахунку передач на жорсткість, що дозволило з більшою ймовірністю оцінити явища, які відбуваються в зачепленні зубчатих передач будь-якого виду.

Наукове та практичне значення цих досліджень полягає в тому, що вони відкрили можливості уточненого визначення величини розрахункового навантаження. Крім того, це робить можливим оцінювати вплив конструктивних, технологічних і експлуатаційних шляхів на зниження величини розрахункового навантаження. Результати досліджень з жорсткості передач використані при створенні стандартів на розрахунок зубчатих (ГОСТ 21354–75) і черв'ячних передач (МР-117–84) на міцність. Відповідні матеріали з даної сфери передані в технічний комітет з передач ІСО для використання при перегляді міжнародного стандарту з розрахунку зубчатих передач¹.

¹ Заблонський Костянтин Іванович: біобібліогр. покажч. / уклад. Т. Ю. Гнатюк; бібліогр. ред. З. Х. Ісламгулова. — О.: Наука і техніка, 2003. — С. 10.

Наукові вподобання К. І. Заблонського, як ми писали в його біографії, були «віднайдені» і за допомогою іншого його вчителя та наставника, доктора технічних наук Віктора Опанасовича Добровольського. Сам В. О. Добровольський мав дещо схожу зі своїм учнем долю. Він теж виріс в українській сім'ї, у родині, що мала відношення до залізниці. Його батько був телеграфістом на станції Південної Залізниці у с. Тростянці. Після закінчення навчання на механіко-технологічному факультеті Харківського практичного технологічного інституту В. О. Добровольський отримує кваліфікацію інженера-технолога, а через деякий час, як і К. Заблонський, трудиться у сусідній республіці (але в Санкт-Петербурзі) на металевому заводі конструктором складального виробництва. В Одесі він стояв біля витоків організації Одеського індустріального інституту, де і почав навчатися тоді ще юний Костянтин Заблонський. Необґрунтований арешт і тимчасове «відрядження» у тюрму. Написаний знаменитий підручник «Деталі машин»¹. Велика Вітчизняна війна — В. А. Добровольський у Сталінграді і Челябінську, виконує надзвичайно важливі дослідження бойової техніки. Після війни — він керівник кафедри, ректор інституту та депутат².

Не дивно, що Костянтин Заблонський був захоплений своїм вчителем. Всю ту доброзичливість, працелюбність, творчість, що була притаманні Віктору Опанасовичу, він перейняв сам й намагався втілювати на керівних посадах і в науці.

Як бачимо, В. О. Добровольський — автор першого і фундаментального підручника «Деталі машин», який перекладений на англійську, французьку, іспанську, німецьку, китайську, арабську мови. За цим підручником навчалися багато поколінь інженерів-механіків у різних країнах. Костянтин Заблонський активно продовжив дослідження свого наставника та вивів їх на більш високий рівень. Наукова діяльність Костянтина Івановича була направлена не тільки на відкриття в області зубчатих передач та виступи на конференціях, але, що дуже важливо, на бажання пе-

¹ Добровольський В. О. Деталі машин: Їх теорія, конструкція і розрахунок: підручник для ін-тів та технікумів механічною спеціальності / В. О. Добровольський. — О.: ДВУ, 1928. — 516 с.

² Добровольський Віктор Опанасович. Інженер, педагог, вчений [Електронний ресурс] // Науково-технічна бібліотека ОНПУ. Офіційний сайт. — Режим доступу: http://library.opu.ua/exhibitions/v_exhibitions/exhibitionarchive/vad. — Дата звернення: 08.10.16.

редати свої знання молодому поколінню. Тому солідну частину результатів діяльності вченого можна віднести до науково-методичної.

Починаючи з 1956 року К. І. Заблонський продуктивно працював над фундаментальним підручником «Деталі машин». У складі постійного авторського колективу (В. О. Добровольський, С. Л. Мак, А. С. Радчик, Л. Б. Ерліх) він готував свої розділи до підручника. Йому також доручалося редагування розділів книги. Більше 20 разів перевидавалися «Деталі машин», навіть після смерті В. О. Добровольського¹. Автори прагнули зберегти основні ідеї, розроблені спільно з В. О. Добровольським і закладені в попередніх виданнях курсу. Перше колективне видання виходить у 1956 р., далі — щороку перевидається з переробленнями та доповненнями (крім 1958 р.). Російською мовою книга пережила 7 видань². Протягом 1962–1963 рр. «Деталі машин» вийшли у 3-х частинах китайською мовою. П'ять разів (перша у 1962 р.) праця опублікована англійською, п'ять разів (перша у 1968 р.) — іспан-

¹ Див. докл. у виданні: Віктор Опанасович Добровольський: біобібліогр. покажч. [Електронний ресурс] / Одес. нац. політехн. ун-т. Наук.-техн. б-ка; уклад.: Т. Ю. Гнатюк [та ін.]; наук. ред. К. І. Заблонський. — О.: Наука і техніка, 2004. — 44 с. — Режим доступу: library.opu.ua/upload/files/library/VOD.pdf.

² Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — Киев; Москва: Машгиз [Укр. отд-ние], 1956. — 618 с.: ил.; Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 2-е изд., испр. — Киев; Москва: Машгиз [Укр. отд-ние], 1957. — 618 с.: ил.; Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 3-е изд., перераб. и доп. — Киев; Москва: Машгиз [Юж. отд-ние], 1959. — 581, [5] с.: ил.; Детали машин: [Учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 4-е изд., стер. — Киев; Москва: Машгиз [Юж. отд-ние], 1960. — 581, [5] с.: ил.; Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 5-е изд., стер. — Москва; Киев: Машгиз [Южн. отд-ние], 1961. — 581, [5] с.: ил.; Детали машин: [учебник для вузов СССР] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 6-е изд., доп. — Москва; Киев: Машгиз [Южн. отд-ние], 1962. — 604 с.: ил.; Детали машин: учеб. для вузов / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 6-е изд., доп. — М.: Машгиз, 1963. — 604 с.: ил.; 2 Те саме. — На кит. мов.: в 3 ч. — Дальний, КНР. ч. 1. — 1962. — 192 с. ч. 2. — 1963. — 254 с. ч. 1. — 1963. — 224 с.; Детали машин: учебник для машиностроит. вузов / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак [и др.]. — 7-е изд. — М.: Машиностроение, 1972. — 503 с.

ською, два рази (перша у 1971 р.) — французькою, а 1979 р. — арабською¹.

Наукова робота К. І. Заблонського здійснювалася також і в напрямку вдосконалення конструкцій машин і приводів, завдяки управлінню жорсткістю деталей в з'єднаннях. К. І. Заблонський закріпився в положенні провідного спеціаліста, який показав пріоритетний напрямок розрахунків передач зачепленням на жорсткість при визначенні розрахунковою навантаження. Найбільш повно цю проблему висвітлив К. І. Заблонський в докторській дисертації. Тут розроблена і впроваджена основна універсальна теорія оцінки жорсткості і розподілу навантаження в з'єднаннях машин, особливо в складних приводах з зубчатими передачами, а також проаналізовано всі аспекти впливу конструктивних, технологічних, експлуатаційних факторів на розрахункові навантаження.

В інших роботах, зокрема в монографіях «Жесткость зубчатых передач», «Зубчатые передачи», «Расчет и конструирование зубчатых передач», «Плавнорегулируемые передачи», «Встроенные редукторы» К. І. Заблонський розвинув і поглибив цю теорію. Тут, перш за все, потрібно відзначити, що він створив і впровадив в розрахункову практику універсальний метод дослідження і розрахунку розподілу навантаження по майданчиках контакту зубів з урахуванням основних факторів впливу.

На цій основі професор К. І. Заблонський і його учні вирішили цілий ряд наукових і прикладних задач в області редукторобудування для промислових підприємств².

Костянтин Іванович активно розроблялися й інші наукові проблеми, що потім вилилися в написання підручників для студентів.

У 1971 р. К. Заблонський публікує навчальний посібник з проектування механізмів і приладів для приладобудівних спеціальностей вишів³. У книзі викладаються структурний і кінематичний ана-

¹ Machine Elements = Деталі машин: A textbook / V. Dobrovolsky, K. Zablonsky, S. Mak, A. Radchik, L. Erlikh. — Moscow: Foreign Languages publishing house, 1962. — 579 p. — (На англ. м.); Elementos de Maguinas = Деталі машин / K. Zablonski, S. Mak, A. Radchik, L. Erlj. — Moscu: Editorial Mir, 1968. — 628 p. — (На ісп. м.); Elements de Machines / K. Zablonski, S. Mak, A. Radtchik, L. Erlikh. — Moscow: Editions Mir, 1971. — 651 p. — (На фр. м.)

² Заблонський Костянтин Іванович: біобібліогр. покажч. / уклад. Т. Ю. Гнатюк; бібліогр. ред. З. Х. Ісламгулова. — О.: Наука і техніка, 2003. — С. 11–12.

³ Про ектирование механизмов и приборов: учеб. пособие для приборостроит. специальностей вузов / ред. К. И. Заблонский. — К.: Вища школа, 1971. — 520 с.

ліз, динаміка та точність механізмів, розглядаються питання руху механізмів під дією заданих сил, похибки механізмів і причини їх виникнення. Даються основи розрахунків на міцність, жорсткість і стійкість деталей механізмів і приладів, методи проектування основних передавальних механізмів і захисту механізмів і приладів від коливань, викладено принципи їх конструювання.

У 1981 р. виходить інший навчальний посібник — з основ проектування машин для машинобудівних і механіко-технологічних спеціальностей¹. К. І. Заблонським викладено основи методики проектування машин і організації конструювання, утворення конструктивних форм деталей і компонування виробів загальнопромислового призначення з урахуванням взаємозв'язку питань економіки, надійності розрахунків на міцність і жорсткість.

У 1984 р. вченим підготовлено (разом з чотирма співавторами), а видавництвом «Вища школа» випущено друге видання навчального посібника «Прикладна механіка», що був відзначений бронзовою медаллю ВДНГ². У посібнику викладаються структурний і кінематичний аналіз, динаміка та точність механізмів, розглядаються питання руху механізмів під дією заданих сил, похибки механізмів і причини їх виникнення. Даються основи розрахунків на міцність, жорсткість і стійкість деталей механізмів, методи проектування основних передавальних механізмів і механізмів захисту від коливань, викладено принципи їх конструювання.

Стан і розвиток вчення про деталі машин у 1980-х рр. висунули в якості першочергових завдань обґрунтований вибір розрахункових схем, встановлення мінімально допустимих коефіцієнтів запасів міцності, визначення величини розрахункового навантаження. Ці позиції, на думку К. Заблонського, взаємопов'язані і вирішення їх в комплексі покликане сприяти вдосконаленню машинобудівних конструкцій, зниженню їх маси, підвищенню надійності і довговічності. Найбільш конкретно принципова сторона цих пи-

¹ Основы проектирования машин: учебное пособие для машиностроит. и мех.-технол. спец. вузов / К. И. Заблонский. — К.: Вища школа, 1981. — 311 с.

² Прикладная механика: учебное пособие для студентов инженерно-технических специальностей вузов / Заблонский К. И., Беляев М. С., Телис И. Я., Филипович С. И., Цецорин Н. А.; под редакцией Заблонского К. И. — К.: Вища школа, 1984. — 280 с.; Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006) Отчет заведующего кафедрой машиноведения и деталей машин проф. Заблонского К. И. на период с 1983 по 1988 г. — Арк. 116.

тань висвітлена в його одноосібному підручнику «Деталі машин»¹. К. І. Заблонський видав його у 1985 р. у співпраці з видавництвом «Вища школа» (об'ємом 32,5 др. арк.). Він був прийнятий в якості основного при вивченні зазначеної дисципліни². Відмінність цього підручника від попередніх полягає в наступному (з рецензії в збірнику «Проблеми машинобудування й автоматизації»)³. Зміст предмета викладено дуже концентровано, всі питання представлені в обсязі, пропорційному їх значущості. Підкреслені з самого початку курсу і потім простежуються до кінця його характерні особливості — навантаженості та напруженості деталей і вплив цих обставин на розрахункові залежності. Велику увагу приділено теоретичному обґрунтуванню математичного опису явищ, що визначають працездатність передач, з'єднань і їх деталей.

Фахівці-перекладачі з Пекіна в «Слові перекладача» до китайського видання в 1992 р. цього підручника пишуть: «Ця книга має наступні переваги в порівнянні з іншими існуючими вітчизняними та зарубіжними підручниками. 1. Істотна зміна в систематичній тематиці... В книзі виключені випадки розміщення непов'язаних матеріалів в одному розділі... дає можливість викладачеві гнучко використовувати матеріали підручника. 2. Кожен розділ будується за основними вимогами навчання, за сучасним рівнем розвитку і дії деталей. 3... конструкція та теоретичні основи мають рівну вагу. 4. Конструктивне аналізування тісно погоджується з теоретичними обґрунтуваннями... 5. Укріплений зв'язок між проектуванням деталей і завершальним етапом складання». Висока оцінка підручника китайськими фахівцями підкреслювала, на думку самого К. Заблонського, значну роль одеської школи деталістів, яка на той час понад 75 років працювала над створенням і вдосконаленням навчальної та наукової літератури в області деталей машин⁴.

¹ Заблонский К. И. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. — О., 1998. — Вып. 1(5). — С. 168–174.

² Детали машин: учебник для студентов машиностроительных спец. вузов / К. И. Заблонский. — К.: Вища школа, 1985. — 518 с.: ил.

³ Проблемы машиностроения и автоматизации: [сборник] / Ком. СЭВ по сотрудничеству в обл. машиностроения и др.; [гл. ред. П. Гадьор, К. В. Фролов]. — М.; Будапешт: Б. и., 1988. — № 20.

⁴ Заблонский К. И. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. — О., 1998. — Вып. 1(5). — С. 168–174.

У 1999 році підручник «Деталі машин» вийшов українською мовою. Від попереднього видання його відрізняє оригінальність побудови, новизна графічного матеріалу, насиченість новітніми досягненнями в галузі машинобудування. У роботі над українським виданням автор критично розглянув отримані матеріали і вніс до підручника відповідні зміни і поліпшення. Автор намагався якомога максимально стиснути, зменшити обсяг підручника. Викладання деяких методів розрахунків більш наближене до форми, прийнятої у відповідних стандартах і нормалях. Докладніше викладено питання про посилення валів, наведено довідкові дані, які потрібні при розрахунках. Ширше представлені відомості про хвильові передачі. До найважливіших глав у кінці їх мають бути включені довідкові таблиці до деяких даних у вигляді коротких текстів і формул з поясненням¹.

У 1989 р. вийшов черговий підручник для студентів у співавторстві — «Теорії механізмів і машин»². У підручнику відповідно до навчальної програми курсу «Теорія механізмів і машин» викладено загальні для плоских і просторових механізмів питання кінематики і динаміки, вплив пружності ланок механізмів на їх кінематичні і динамічні характеристики, причини виникнення вібрацій найпростіших механізмів та шляхи боротьби з ними, а також вимоги із забезпечення якісних характеристик роботи механізмів. Використано поняття операторної функції для формалізації алгоритмів розрахунку механізмів.

Неодноразово вчений виїжджав з доповідями на міжнародні конференції, ділився своїм досвідом з працівниками багатьох вишів НРБ, ЧССР, НДР, ПНР, Куби.

На запрошення інститутів в Пекині і Даліані Костянтин Іванович готував доповіді з дослідження зубчатих передач в Китаї. Зокрема, доповіді для вищих навчальних закладів та на підприємств цих міст, консультації з питань вивчення курсу деталей машин, розрахунків зубчатих передач, стандартизації³. Крім того, К. І. За-

¹ Заблонський Костянтин Іванович: біобібліогр. покажч. / уклад. Т. Ю. Гнатюк; бібліогр. ред. З. Х. Исламгулова. — О. : Наука і техніка, 2003. — С. 11.

² Теория механизмов и машин [Текст]: учеб. для студ. высших учеб. заведений / К. И. Заблонский, И. М. Белоконев, Б. М. Щекин. — К.: Выща школа, 1989. — 376 с.

³ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10. Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006) — Арк. 94–95; Там само. — Звіт про роботу проф. К. Заблонського протягом останніх п'яти років /1988...1993/. — Арк. 129.

блонський брав участь у роботі програмних комітетів міжнародних конференцій з зубчатих передач в м. Софії (Болгарія, 1995р.), м. Дрездені (Німеччина, 1996 р.), м. Іжевську (Росія, 1998 р.). Був членом міжнародного комітету ІФТОМ з зубчатих передач.

Вчений виконував й завдання (спільно з іншими вченими) з Інститутом деталей машин і машинобудівельних конструкцій Технічного університету (Дрезден) за темами: «Дослідження навантажувальної здібності важконавантажених приводів», «Удосконалення розрахунків важконавантажених передач і розробка розрахункових методик»¹.

Отже, дослідницьку діяльність К. І. Заблонського широко використовували в навчальному процесі. Більше того, вчений приклав чимало зусиль для втілення результатів наукової роботи в солідні підручники, якими користувались не тільки в Україні та Радянському Союзі, а й інших країнах світу.

¹ Архів ОНПУ. — Звіт професора кафедри Машинознавства і деталей машин К. Заблонського за період 1994–1998 рр. — Арк. 134.

КЕРМАНІЧ КАФЕДРИ

Костянтин Іванович Заблонський з 1949 р. завідував кафедрою прикладної механіки, яка в 1962 році перейменована в кафедру машинознавства та деталей машин.

Працюючи завідувачем кафедри, К. Заблонський проявив себе гарним організатором навчального процесу та науково-дослідницької роботи. Дослідження, що виконувалися на кафедрі, були тісно пов'язані з потребами промисловості.

Кафедра «Деталі машин» Індустріального інституту завжди була в перших рядах досліджень новинок машинобудування. На кафедрі працювали фахівці різних вузьких напрямків: вантажопідйомні машини (С. Мак), тертя, знос (А. Радчик), верстати металорізальні (Л. Ерліх), пресові з'єднання (А. Старосельський), підшипники кочення (Н. Нікулін). Це сприяло зміцненню зав'язків з основними науковими центрами Радянського Союзу.

При обговоренні на кафедрі тематики досліджень завжди ставилося питання про наукову новизну, про практичну цінність роботи. Завдяки цьому виробився певний стиль викладу лекційного курсу. Ґрунтуючись на багаторічному досвіді роботи, виробили принципи, якими колектив кафедри керувався при роботі над науковою та навчальною літературою. Коротко ці принципи К. Заблонський виклав свого часу у дев'яти пунктах¹. Вважаємо за потрібне навести усі його принципи, бо ними керувався К. Заблонський при написанні підручника «Деталі машин» (1985 р.). Ці принципи лежали в основі не тільки підготовки та здійснення навчального процесу, роботи над підручниками, але організації наукових досліджень на кафедрі «Деталі машин» (далі — ДМ).

¹ Заблонский К. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. — О., 1998. — Вып. 1(5). — С. 168–174.

1. Прагнути до простоти викладу навіть складних явищ, маючи на увазі головну мету — засвоєння і запам'ятовування основного матеріалу. Разом з тим це не означає спрощення. Потрібно викладати сучасні, новітні відомості, але знаходити переконливі методи їх представлення.

2. Основний опір робити на вивченні фізичних явищ у механічних передачах і з'єднаннях. Повинні бути викладені теоретичні основи роботи досліджуваного об'єкта: закономірності передачі навантаження, особливості контакту елементів спряжених деталей, їх відносний рух, відхилення від норми.

3. При викладі матеріалу дотримуватися чіткого розподілу його за головними напрямками. У передачах це: загальні відомості, конструкції, матеріали і технологія, основи теорії і робота передачі, розрахунок. Вони не вимагають однакового рівня викладу та лекційного часу, і потрібно вміти в кожному напрямку виділити головне. Ці відомості по всьому курсу повинні бути взаємопов'язані і обов'язково мати певне призначення.

4. При викладі матеріалу спиратися на певне літературне джерело, що побудоване так само, як і лекційний курс. Це потрібно для полегшення роботи учнів — необхідні посилання на підручник, основне, що викладається на лекції, має збігатися з тим, що наводиться в підручнику. Учень завжди може отримати роз'яснення в основному підручнику, а при бажанні поглибити знання — звернутися до інших джерел.

5. Істотним моментом у лекційному курсі повинні бути пояснення про можливі відмови, природу виникнення та фактори, що впливають на їх прояв. Ця обов'язкова умова повинна служити підставою до вибору вихідних залежностей для розробки розрахункових формул. Всі можливі пошкодження не просто повинні бути перераховані, описані, головне дати фізику процесу пошкодження і роль всіх факторів, супутніх цьому процесу — тих, що сприяють розвитку, і тих, що гальмують процес.

6. Вибір вихідних залежностей базувати на суворих положеннях наукових дисциплін, що передують вивченню курсу деталей машин. При цьому необхідно обґрунтовувати зв'язок між фізикою явища і його математичним описанням. Потім слід показати причини і фактори, що відрізняють дійсне явище від прийнятої вихідної математичної залежності.

7. Слід показати шляхи зближення вихідних залежностей з розрахунковими формулами, що відображають роботу досліджуваного об'єкта. Це зближення здійснюється шляхом запровадження коригувальних коефіцієнтів, що враховують конкретні умови навантаженості конструкції, її виготовлення (технології) і експлуатації. Повинна бути надана детальна оцінка коефіцієнтів, їх величини та напрямів уточнення цих коефіцієнтів. Показати шляхи виключення їх повністю у міру вдосконалення розрахунків.

8. На шляху від фізичного явища через вихідну залежність до кінцевої розрахункової формули при викладі необхідно керуватися положеннями, які не повинні за формою затуманювати сутність явища, оперувати мінімумом формул. Математичні перетворення потрібно звести до мінімуму. Немає необхідності виконувати всі математичні викладки від вихідної залежності до розрахункової формули. В іншому випадку втрачається головний ланцюг взаємозв'язків явищ і переважаючою стає формальна сторона. Значно ефективніше представляти лише поетапні перетворення.

9. Ще менш доцільно на лекціях давати числові дані, які використовуються надалі в розрахунках значення допустимих напружень, таблиці різних коефіцієнтів та багато іншого, що повинно бути у подальшому знайдено учнями в довідкових посібниках при виконанні завдань і проектуванні. Потрібно давати лише порядок значень різних параметрів і межі їх зміни.

Початок досліджень на кафедрі ДМ в області жорсткості деталей, з'єднань і передач було покладено роботами над ходовими гвинтами (1938 р.) і валами з насадженими деталями (1936 р.). В цей час з'явилися перші публікації Костянтина Заблонського («Вісник машинобудування». — 1939. — № 11). Рекомендації щодо визначення жорсткості гвинтів і відповідні розрахункові формули не втратили свого значення і досьогодні: у курсах ДМ, з металорізальних верстатів, гвинтових пресів до цього часу використовують формули, запропоновані 78 років тому. В подальшому дослідження жорсткості у машинобудуванні стало головним науковим напрямком кафедри.

Отож, з 1949 р. під керівництвом та за безпосередньої участі К. І. Заблонського на кафедрі отримали широкий розвиток дослідження зубчатих передач, в котрих поєдналися питання геометричного, міцнісного та технологічного характеру. Результати досліджень, проведених на кафедрі, опубліковані в багатьох стат-

тях, зареєстровані в Комітеті по справах винаходів та відкриттів, стали широко відомі у Радянському Союзі та за кордоном¹.

Ще раз зазначимо активну участь К. Заблонського у 23 перевиданнях різними мовами підручника «Деталі машин» під керівництвом В. Добровольського. Сотні тисяч інженерів-машинобудівників отримали основні відомості про одну зі складових машинознавства — деталі машин — з книг, які народилися в Одесі на кафедрі деталей машин Одеського політехнічного інституту. Найбільший фахівець-машинобудівник професор, доктор технічних наук Д. Решетов, автор ґрунтовної одноосібної праці «Деталі машин», зазначав: «Одеса багато років писала Росії деталі машин».

Кафедру постійно характеризувала відмінна риса: результати дисертаційних робіт використовувалися на виробництві, а тематика цих робіт спиралася на потреби виробництв. Викладачі кафедри, як і сам К. Заблонський, мали свого часу якісний практичний досвід, відпрацювавши на заводах під час Другої світової війни. Так, доцент кафедри ДМ ОПІ С. Мак, у воєнні роки офіцер, був головним інженером пересувних авіаційних майстерень, котрі стояли на околиці Сталінграду. А професор В. А. Добровольський на той час працював директором Сталінградського механічного інституту².

Дослідження підшипників кочення в лабораторії від кафедри ДМ виконувалися за договором з Першим підшипниковим заводом (Москва), роботи з пресових сполук були зроблені для Харківського машинобудівного заводу; велика кількість робіт виконувалася для машинобудівного заводу «Червона гвардія» в Одесі, для Сімферопольського заводу автодеталей. Співробітники кафедри готували спільно з заводом «Червона гвардія» матеріали для ГОСТ на глобоїдні редуктори. Протягом 14 років проф. К. Заблонський та доц. С. Філіпович спільно з фахівцями з Москви і Ленінграду працювали над стандартами на розрахунок зубчатих передач на міцність. Вони ж брали участь у розробці міжнародного стандарту на розрахунок зубчатих передач СТ СЕВ 5744—86. Кафедра ДМ поряд з іншими в СРСР зайнялася дослідженнями міцності (доц. Н. Це-

¹ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946—22.11.2006). Характеристика на заведуючого кафедрой прикладной механики... проф. Заблонского Константина Ивановича. — Арк. 72.

² Заблонский К. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. — О., 1998. — Вып. 1(5). — С. 168—174.

порін) і жорсткості (доц. С. Філіпович) елементів зачеплення передач Новікова. Незважаючи на складнощі відкритої публікації досліджень (передача деякий час була засекречена), метод розрахунку зубів на згин був опублікований в Короткому довіднику машинобудівника (М.: Машинобудування, 1966) та більш детально у виданні інституту технічної інформації (Київ, 1963). Представник кафедри ДМ ОПІ був членом Всесоюзної комісії з координації досліджень і впровадження передач Новікова в промисловість.

У 60-ті роки співробітники кафедри займалися класифікацією навантажень. Тоді визначилося поняття «розрахункове навантаження» та способи встановлення його величини. Пропозиції К. Заблонського та С. Мака були розіслані провідним кафедрам ДМ, науково-дослідним і проектним інститутам, машинобудівним підприємствам. Потім відгуки на ці пропозиції були проаналізовані, узагальнені, в скоригованому вигляді були направлені до Держстандарту¹.

З 1969 по 1973 р. виконано 15 робіт за завданнями машинобудівних підприємств та науково-дослідних організацій².

З 1973 по 1978 р. К. Заблонський був науковим керівником держбюджетної та госпдоговірної тематики кафедри. З досліджуваної теми «Дослідження напруго-деформованого стану деталей передач з зачепленням та впливу конструктивної форми, погіршностей та умов експлуатації на надійність та довготривалість механічних передач» опубліковано 62 статті та 2 монографії³. Понад 20 авторських свідоцтв отримано співробітниками кафедри деталей машин і загального машинобудування, які створили спеціальне внутрішнє зачеплення, на базі якого конструюються гідро- і пневмомотори, гідронасоси і гідропневмопідсилювачі крутильного моменту. Новинка забезпечила високий ККД, малі габарити і значний крутильний момент. Ці переваги зумовили її широке застосування в народному господарстві, зокрема в буровій техніці, в гідросистемі управління колесами зернозбиральних комбайнів «СК-5» і «СК-6».

Результати наукових досліджень, що проводилися на кафедрі прикладної механіки, лягли в основу проекту стандарту на розраху-

¹ Заблонский К. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. — О., 1998. — Вып. 1(5). — С. 168–174.

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). — Арк. 95.

³ Там само. — Характеристика заведуючого кафедрой прикладной механики... проф. Заблонского Константина Ивановича. — Арк. 81.

нок зубчатих передач для країн-членів РЕВ. Базові методики розрахунку важконавантажених зубчатих передач, розроблені на кафедрі, частково увійшли також в проєкт нового ГОСТу з розрахунку і проєктування зубчатих передач (ГОСТ 21354–75 «Передачі зубчаті циліндричні, евольвентні. Розрахунок на міцність»)¹.

У зазначений період кафедра щорічно виконувала госпдоговірних робіт на суму 45–50 тис. крб. Економічний ефект від впровадження у 1976 р. склав 180 тис. крб.²

Разом з тим, професор К. І. Заблонський проводив плідну навчальну та навчально-методичну роботу. Він читав курс «Теорія механізмів і машин» для студентів механічної спеціальності. Під його керівництвом на кафедрі розроблені нові форми структурно-логічних схем і технологічних карт. Виготовлені нові плакати, слайди, кінофрагменти з курсу ТММ. Колективом викладачів кафедри під керівництвом і редакцією К. І. Заблонського підготовлено і здано у видавництво «Вища школа» підручник з курсу «Прикладна механіка»³.

У 1980-х рр. об'єм роботи кафедри лише збільшувався. На 1983 р. вона веде курси:

- 1) теорія механізмів і машин;
- 2) деталі машин;
- 3) деталі машин і ПТУ;
- 4) прикладна механіка;
- 5) механізми приладових і обчислювальних систем.

За період з 1979 по 1983 р. загальний річний об'єм навчального навантаження склав близько 1600 годин. Впродовж семестру на кафедрі проходили навчання близько 80 студентських академічних груп.

З 1979 по 1983 р. при кафедрі функціонували чотири спеціалізовані аудиторії, оснащені сучасними засобами ТСО.

За результатами виконаних робіт співробітниками кафедри підготовлено до друку і опубліковано 207 наукових статей та тез доповідей. На всесоюзних, республіканських та міжнародних конференціях та з'їздах ними зроблено 53 доповіді. Підготовлено і

¹ Мурашко В., Дашенко А. Политехники — народному хозяйству // ОП. — 1976. — 27 лютого, № 8 (952).

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). — Арк 81.

³ Там само.

опубліковано 4 навчальних посібники з грифом Мінвузу УРСР, подана 41 заявка на можливі винаходи та отримано 11 позитивних рішень на винаходи.

За цей період кафедра машинознавства та деталей машин виконала госпдоговірних робіт на загальну суму 581 тис. крб. Економічний ефект від впровадження завершених робіт склав 1377,3 крб.¹

З 1981 р. кафедра виконувала за держбюджетом тему «Дослідження впливу якості виготовлення, умов якості виготовлення, умов експлуатації, конструктивних та технологічних факторів на навантажувальну здатність та надійність передач зачепленням». Зазначена тема включала чотири НДР, у виконанні яких взяли участь професорсько-викладацький склад, співробітники НДЧ, аспіранти і студенти.

Результати НДР кафедри впроваджені при розробці ГОСТів на розрахунок на міцність зубчатих та черв'ячних передач.

Кафедра взяла участь у виконанні чотирьох цільових комплексних програм, замовниками яких були Інститут машинознавства АН СРСР, заводи «Будгідравліка» та «Червона Гвардія» м. Одеси, ВНИИ редуктор м. Києва².

На кафедрі продовжувала успішно вестися підготовка наукових кадрів. З 1969 по 1973 р. захистили кандидатські дисертації шість викладачів і аспірантів³. З 1973 по 1978 р. на кафедрі захищено п'ять кандидатських дисертацій аспірантами та здобувачами⁴. А з 1979 по 1983 р. захищено 6 кандидатських дисертацій⁵.

Підсумок результатів керівництва Костянтином Заблонським кафедрою вражає. Протягом 40 років він був науковим керівником більш ніж 20 НДР, що виконувалися з особливо важливої тематики⁶.

Вихідці з кафедри працювали, крім Одеси, в вишах різних міст: Київ, Харків, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Вінниця, Куйбишев,

¹ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Отчет... заведуючого кафедрой машиностроения и деталей машин доктора технических наук, заслуженного деятеля науки УССР, профессора Заблонского Константина Ивановича. — Арк. 93.

² Там само. — Арк. 94.

³ Там само. — Арк. 72.

⁴ Там само. — Арк. 81.

⁵ Там само. — Арк. 94.

⁶ Там само. — Характеристика заведующего кафедрой... профессора Заблонского Константина Ивановича. — Арк. 111.

Єреван, Алма-Ата, Новосибірськ, Львів, Москва та багато інших. У цей період авторитет кафедри ДМ став дуже високим. Свідченням тому служить довіра інженерної та наукової громадськості, що виразилося в організації на базі ОПІ чотирьох всесоюзних і міжнародних конференцій з зубчатих передач, з деталей машин і, нарешті, Другого Всесоюзного з'їзду з теорії механізмів і машин. Щодо останнього — з'їзд проведений 14–18 вересня 1962 р. на базі Одеського політехнічного інституту. К. І. Заблонський брав активну участь в організації з'їзду, будучи заступником голови оргкомітету¹. На цих конференціях були представники з усіх союзних республік, а також Німеччини, Болгарії, Польщі, Китаю, Чехословаччини, Угорщини, Румунії. Представники кафедри постійно були членами програмних комітетів міжнародних науково-технічних конференцій по передачах і трансмісіях в Росії, Болгарії, Угорщині, Німеччині та ін. Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти УРСР доручило кафедрі редагувати республіканський міжвідомчий науково-технічний збірник «Деталі машин». Ці збірники набули поширення на кафедрах ДМ технічних інститутів СРСР і багатьох зарубіжних країн. За 26 років у 55 випусках збірника публікувалися результати новітніх досліджень в області передач зачепленням і тертям, міцності валів і з'єднань, тертя і зносу деталей².

Отже, колектив кафедри, очільником якої був К. І. Заблонський, вів напружену роботу. В основу змісту викладацької діяльності були покладені наукові досягнення членів кафедри.

Вся навчальна і наукова практика здійснювалася за дев'ятьма принципами єдності теорії і практики, науки і виховання та була націлена на кінцевий результат.

¹ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). — Арк. 95.

² Заблонский К. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. — О., 1998. — Вып. 1(5). — С. 168–174.

АТАКИ МОСКОВСЬКИХ ГАЗЕТ

Під прапором Цевельова

Успіхи ректора Костянтина Заблонського не могли радувати всіх. З одного боку, пройдисвітів-професорів, передусім з Донбасу і території Російської Федерації. Вони, представники великодержавної нації, з віковим виставлянням панівних почуттів, що перетворились у напівсвідомий інстинкт, який не може існувати без постійного підживлення верховодством над представниками інших націй. Вони без прояву зверхності, нехай на психологічному рівні, задихаються, як риба на суші. З іншого боку, представники пануючої нації в райкомі, міськомі, обкомі спочатку терпіли прояви стратегічного мислення і дій ректора до певної мітки, вище якої авторитет керівника з місцевої нації загрожував визнанню зверхності пануючої нації, яка інстинктивно відчувала втрату впливу в регіоні. Щось аналогічне відбулося в 1970 р. з ректором Одеського державного університету імені І. І. Мечникова Олександром Юрженком. Теж стратегом, успішним керівником закладу, який ректор вивів з задрипаних до числа найкращих вишів України. Були задіяні примітивно-брутальні методи боротьби, начебто партком університету не задоволений адмініструванням ректора. А як ректор може керувати таким колективом без адміністративних важелів, ніхто не міг сказати, у тому числі й газета Центрального Комітету КПРС «Правда». Сенс звинувачення не важливий, головне — прибрати авторитетного ректора-українця, щоб іншим хохлам чи ще якимось меншинам не кортіло висовуватися.

Розповідали про випадок з одеситами, що звернулись до Лазаря Кагановича в Москву з запитанням, як їм в умовах дискримінації надалі себе поводити?

Секретар ЦК відповів без затримки:

— Ведіть себе так, неначе ви у трамваї, — не займайте перші місця.

А ці двоє не тільки сиділи в кріслах ректорів, де краще сприймався керівник з пануючою фізіономією, а ще й насмілились робити більше й краще, ніж ректори багатьох інших вишів в Україні і за її межами, при цьому не маючи в своїх жилах ні краплини великодержавної крові. Спочатку були якісь заколоти на рівні райкому, міськкому, обкому, а коли Юрженко написав заяву і звільнився за власним бажанням з посади ректора, то Москві здалося цього замало. Він був звільнений з посади завідувача кафедри і вижитий з Одеси, а потім виключений з партії і відправлений на пенсію.

Костянтин Заблонський, очевидно, зробив висновок з кар'єрної катастрофи Юрженка і робив все, щоб, по-перше, секретар парткому був людиною без шовіністичних заскоків і поважав ректорат, а по-друге, ректор вельми толерантно поводив себе і з парткомом, і всією партійною організацією. Загалом тримав стосунки з парткомом у бездоганному стані.

За перші п'ять років ректорства Заблонського слава політехнічного дзвеніла в Одесі сильніше баштових будівельних кранів і голосів будівельників на території інституту, який перетворився в надзвичайно рухливий будівельний майдан. Тільки й чути було: «Віра!», «Майна!»

Мирна співпраця з парткомом, який підтримував творчі титанічні зусилля ректора, була важливим внутрішнім фактором успішної діяльності Заблонського. Але він не тільки не знав, а навіть, якби знав, то нічого не вдіяв би проти заздрощів представників панівної нації. А вони вміли робити проблеми з нічого, на рівному місці, тим більше, що впевненість в кінцевому результаті своїх підступних дійств не вимагала хитромудрих прийомів. Головне — вийти на московську пресу. І вийшли.

Інцидент виник з дрібниці, так би мовити, місцевого значення. Це так здавалось тим, хто вірив у порядність партійних комітетів й не міг додуматись, що тут головний приціл буде з Москви. Але спочатку факти з газети, про яку мова попереду.

9 лютого 1968 року перед вченими ОПІ виступив інженер Цевельов Олег Володимирович з ідеєю про новий його винахід — оригінальний клапан для систем автоматичного регулювання. На розробку такого клапана винахідник заручився рекомендаціями Комітету у справі винаходів та відкриттів при Раді Міністрів СРСР і чоти-

рьох союзних міністерств: хімічної промисловості, хімічного і нафтового машинобудування, нафтохімічної і нафтопереробної промисловості, приладобудування. За ствердженням газети, доповідь знайшла підтримку серед вчених і завідувача кафедри технології і автоматизації, заслуженого діяча науки і техніки УРСР Олександра Гавриловича Большакова, який дав добро на розробку клапана на своїй кафедрі. Цевельова взяли на роботу в інститут, і Большаков доручив йому наукове керівництво розробкою. Професору активність інженера сподобалась. Винахідник користувався підтримкою й позитивною оцінкою завідувача кафедри. Навіть були співавторами винаходу, що розвивав ідею клапана та ще трьох винаходів, що торкались клапана.

І ось неначе вміть 15 червня 1970 р. професор переконався у нездатності інженера виконати свої проекти з розробки клапана, а сама його ідея виявилась фікцією. Він доповідає ректору і негайно просить звільнити Цевельова з інституту, а розробку припинити. І це не дивлячись на те, що на цю справу вже було витрачено 13 тисяч карбованців. Цевельов звертається зі скаргою в Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти України на керівництво інституту. Заступник міністра попросив пояснення від ректора. Лист-відповідь за підписом Заблонського підготували Большаков і голова науково-дослідного сектору Коноваленко Віталій Іванович. Це було 13 квітня 1971 року. У листі повідомлялось, що Цевельов О. В., звільнений вісім місяців тому з інституту, брехун, самозванець, грубіян, наклепник, кваліфікацію має низьку, та й взагалі дії його недостойні і несумісні зі званням радянського інженера.

Цевельов — за листа-відповідь і до суду. Большаков визнав свою провину у тому, що він помилився, довіряючи молодому інженеру, і в тому, що його кафедра не здатна забезпечити розробку фантастичного клапана. Але на суді Большаков і Коноваленко не змогли довести, що Цевельов відповідає таким якостям, як говориться у листі ректора заступнику міністра. Суд визнав характеристику інженера як таку, що не відповідає дійсності. Правда, через півтора року — 16 грудня 1971 р., ректор знову пише заступнику міністра листа, в якому просить високого чиновника про те, щоб відомості, наведені у листі 13 квітня 1971 року щодо Цевельова, вважати недійсними.

Ректор, якого, так би мовити, умакнули, підсунувши на підпис названого листа у недипломатично-адміністративних тональностях, видав наказ по всьому інституту, в якому оголосив Коновален-

ку В. І. зауваження, а Большакову Н. Г. вказати на неприпустимість ставлення до складання подібних листів. Здавалось, бал завершений. Гасить свічки. Та ні! Очевидно, від Цевельова високі державні інстанції дізнались, що робота над клапаном припинена, і стали бомбардувати ректора з проханням продовжити розробку клапана. Костянтин Іванович, який сам автор 25 винаходів і уже дізнався про ціну цевельовським ідеям, навідріз відмовився виконувати безперспективні прохання названих інстанцій з Москви і Києва. Очевидно, Заблонський тут сповідував народну мудрість: краще з розумним загубити, ніж з дурнем знайти.

А тепер, шановний читачу, подивимося на згаданого головного персонажа інститутського скандалу і героя московської газети, так би мовити, з висоти сьогодення. Звертаємося до Інтернету, знаходимо Цевельова О.В. Читаємо про його здобутки. Кошмар. Найбільшим досягненням його життя став винахід «Реактор Большакова — Цевельова». Значить, політехнічний був його зоряним часом. Ніхто більше не зреагував на його ідею горе-клапана, бо вона утопічна, шахрайська. Як кажуть в Одесі, лохів цей горе-винахідник знайшов тільки в Одеському політехнічному інституті. Але кадрова спільнота логотронщиків на цьому не зникла. Автор ще повернеться до цього.

А зараз — про статтю в московській «Литературной газете» за 28 березня 1973 року. Вона величезна. Шість колонок на всю полосу по вертикалі. Автор — спеціальний кореспондент Олександр Борін. Я, автор цих рядків, пам'ятаю цього кореспондента. Сам передплачував цю газету і слідкував за його надemoційними матеріалами. Стаття називається «Гражданский иск», а підтекст такий: «Недавно народный суд рассмотрел дело о защите чести и достоинства человека. Писатель размышляет об обстоятельствах, при которых могло возникнуть подобное дело»¹. Газета не повідомляла, на чие прохання чи джерело інформації вона зреагувала. Думаєте, тільки на звернення Цевельова? Переконалий, що ні. Зі всього Союзу до редакції йшли мільйони листів з кричущими, часто трагічними проханнями. І редакція не звертала ніякої уваги. А тут на тобі: мертвонароджена ідея-фікція шахрая про клапан захопила цілу полосу газети. Та ще й доручили розслідування письменнику. Читачу, скажи, ти знаєш правдиві художні твори? Тож, нема письменника без фантазії. Автор її зараз покаже. Але спочатку про замовника.

¹ Литературная газета: Орган Союза писателей СССР. — 1973. — 28 марта.

Комуністична система надзвичайну увагу надавала підбору, розстановці і вихованню кадрів. Ще з перших її років гасло «Кадри вирішують все» було взяте, як кажуть, на озброєння керівництвом і таким залишалося протягом всього часу існування радянської системи. Зайве казати, під яким пильним контролем працювали керівники вищих навчальних закладів, які готували кадри вищої кваліфікації. Кожний ректор вишу входив до номенклатури ЦК КПРС, і був, так би мовити, постійно на мушці снайперської гвинтівки контролюючих структур. Тож уявіть собі, чи міг би хоч один друкований орган, радіо чи телебачення без дозволу ЦК розміщати критичні матеріали про осіб, що на особливому обліку вищого органу партії?

Не те що просити дозволу, жоден редактор і в думках не міг бажати нападати на партійну номенклатуру різних рівнів, тим більш, найвищого. А знаючи взаємодію партійних і КДБшних методів (дивись, наприклад, на мою книгу «Афганістан, прости», або третю книгу «Мемуари професора»), неможливо було навіть припустити, що вони діють у кадрових питаннях самостійно. Все, що кажу, веду до того, що матеріал у московській газеті про ректора Одеського політехнічного інституту Костянтина Заблонського мав свого замовника в особі чи особах працівників Центрального комітету КПРС.

Тут читач може поставити мені запитання:

— Чому матеріал з'явився в органі Спілки письменників Союзу, а не в якійсь партійній газеті ЦК?

Питання слушне. Відповідь буде така. Сама проблема з фейковим клапаном надто дрібна для газет ЦК, але достатня для письменницького органу, у якому публікуються навіть художні (вважай, фантастичні, вигадані) твори. Але сам факт друку в такій газеті поклав початок заведення компромат-папки на потрібну особу в близькій чи віддаленій перспективі. Цей матеріал неначе візитівка для слідчих органів у ЦК. Згодом папка буде поповнюватись новими матеріалами, пухнути до потрібних розмірів. Такі матеріали періодично з'являлись у «Литературной газете» за підписами ряду авторів, у тому числі і названого Олександра Боріна. А мета письменника була нездорова. Замість того, щоб кинути свою творчу фантазію на пошуки шляхів розробки начебто актуального, потрібного виробнику клапана, він взяв за головне «обстоятельства, при которых могло возникнуть дело». І знайшов. Всі свої письменницькі зусилля витратив на звинувачення керівництва ОПІ у відсутності

доказів у його діяльності. Ось його акорд: «Бездоказательность — это ведь не отдельный просчет в рассуждениях, не сбой логики. Это, если хотите, способ мышления, способ существования. Оружие некомпетентности.

Мы часто говорим и пишем о безответственности. Но безответственность многолика. Бездоказательность в суждениях и делах — одно из ее зловещих и опасных лиц»¹.

Хочеться сказати московському ментору-фантазеру: бездоказова насамперед його стаття, яка уникає головного ключового слова всього сюжету — клапан. У винахідництві, у конструюванні значний відсоток починань не завершується з причин хибності проекту чи інших суттєвих факторів. А керівництво політехнічного вчинило правильно й доказово. Як тільки з'ясували шахрайство Цевельова, відразу визнали свою помилку у прийнятті його на роботу в ОПІ, розірвали з ним контрактні зв'язки і припинили подальше спілкування. Солідні московські і київські структури не змогли примусити Заблонського витратити кошти на примарні замовлення. А час, життя показали правильність рішення ректора. Клапан зник з поля зору промисловців, не дивлячись на те, що в Союзі були тисячі технічних вишів і підприємств, яких міг би зацікавити утопічний проєкт. Це головний показник доказовості дій професора Заблонського. Але компромат-папка була заведена. Це головніше, ніж клапан.

Не можливо не звернути увагу на те, що не тільки газета, а навіть сам Цевельов більше показово турбувався про свою честь, ніж про сам клапан, не розуміючи, що в його долі знаходяться і достоїнство, і гідність винахідника. Читач, запам'ятай: ректор Заблонський 13 квітня 1971 року у листі в Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти України повідомив, що через вісім місяців О. В. Цевельов звільнений з політехнічного інституту як обманщик, самозванець, грубіян і наклепник з низькою кваліфікацією, дії якого недостойні і несумісні зі званням радянського інженера. Це було написано не для засобів масової інформації, а для вищої адміністративної інстанції. Чому міністерство надало цього листа Цевельову, не зрозуміло. Саме цей лист послужив підставою для судового позову проти ректора. Кращим запереченням ректору було б представити той самий горе-клапан, але в позові про нього не йшлося, неначе це не головна категорія у суперечці, а якась

¹ Литературная газета: Орган Союза писателей СССР. — 1973. — 28 марта.

дрібниця, що не заслуговує на увагу. Іншими словами, винахідник забув про своє ненароджене дітище і вирішив роздувати сир-бор, щоб помститися ректору за власну невдачу. Кажуть, час розставляє все на місця. Автор пізніше пошукає ім'я цього «винахідника» серед справжніх винахідників і переконається нехай у грубих, але, по суті, правильних словах ректора, а зараз повернемося до Москви, яка, як кажуть у народі, нікого не забуде і нікому не простить.

Москва, точніше ЦК КПРС, запам'ятав реакцію в ОПІ на виступ «Литературной газеты». А реакція, нагадаю, була простою. Партійний комітет ОПІ 7 квітня 1973 року постановив: за безперспективний «винахід» автора звільнити, а завідувача кафедри, який взяв його на роботу і співпрацював з ним над міфічним клапаном, позбавити керівної посади. Більше того, партком, о Боже, посмів заперечити Москві такими словами: «следует признать несправедливым обобщения автора о «якобы царящей в институте атмосфере», «нравственной распущенности» і далі: «нравственная рабочая атмосфера в институте здоровая, дела и суждения ответственных работников института доказательны»¹.

Іншими словами слід сказати так: «Московська газета бреше». Та «где это видано, где это слыхано», щоб у Москві брехали? Це наші висновки після прочитання статті. А зараз про цю статтю після вивчення суті проблеми. Здавалось, питання з Цевельовим завершено. Та ні. Цевельов тільки наживка на гачку ЦК КПРС. Одеський політехнічний, точніше, його ректор і партком стали мішенню вже іншої газети ЦК КПРС «Социалистическая индустрия». Тут 29 травня 1974 року з'являється стаття «Изддержки эмоций» на цілий напівпідвал з семи колонок чотири з гачком, присвячені знову «видатному», але невизнаному в Одеському політичному О. В. Цевельову, точніше, це був переказ забутої в Одесі, але не забутої у Москві статті в «Литературной газете». Правда, з доповненням про результати нового союзу, тепер уже друзів по нещастю Большакова й Цевельова. Суть його у тому, що звільнений Цевельов і звільнений з посади завідувача кафедри Большаков об'єдналися з метою реваншу і отримали свідоцтво під назвою «Реактор Большакова — Цевельова», пов'язаного з технологією якості бітумів². Як раніше писала «Литературная газета» про півмільйона економії від міфічного клапана, в зацікавленості його винаходу низки високих

¹ Державний архів Одеської області. — Ф. П-37. — Оп. 2. — Спр. 349. — Арк. 34–41.

² Социалистическая индустрия. Орган ЦК КПСС. — 1974. — 29 мая.

інстанцій, так тепер «Социалистическая индустрия» пише: «многие государственные учреждения проявляют интерес к изобретению», а Большаков знову, як і перед винаходом горе-клапана, просить ректора повернути Цевельова до спільної роботи з ним. Ректор інституту, де вчені є авторами сотень і сотень винаходів (професор В. Ф. Семенюк, наприклад, має 94 авторських свідоцтва і 5 патентів), розуміє суть реваншистської витівки відновленого союзу друзів і відмовляється поновлювати їх на попередніх посадах, розуміючи, що від їх винаходів буде нульовий ефект.

Обурення газети направлене лише проти Заблонського і зовсім не звинувачує «многих государственных учреждений», які проявляють інтерес до винаходу, а не беруть його до реалізації. Мабуть тому, що він нічого не вартий. Але газету доля винаходу не хвилює. Важливіше доля ректора. Кореспондент О. Татевосян, як і згаданий Олександр Борін, ігнорують ті 61 сторінку особливої справи Цевельова в ОПІ, де він постає як пройдисвіт, сутяга, шахрай. Але про це згодом. Сталося так, як було передбачено автором на початку розділу: стаття в «Литературной газете» була затравкою для виступу газети ЦК КПРС.

Під прапором Глушка

Цього разу до чотирьох колонок про невизнаного Цевельова додають ще три колонки про нових ображених науковців М. Ф. Глушка і В. Т. Козлова. Вони звинуватили заступника ректора С. Т. Сергеева у крадіжці чужих ідей, плагіаті і стали вимагати від ректора обговорити факт плагіату на вченій раді. Заблонський не погодився на їх вимоги. У нього була своя логіка. По-перше, сам факт плагіату ще не доведений в суді. Він не знайшов розголосу у друкованих чи інших засобах масової інформації й не здатний виступити юридично, як крадіжка ідей і користування ними. Чому не звернулась обвинувачувальна сторона в ЗМІ — загадка. По-друге, оскільки ситуація була ближчою до етичного рівня, ніж до юридичного, а її створили комуністи, тож і займатися моральною стороною справи мусив би партійний комітет, який мав важелі впливу на комуністів, а не вчена рада, яка не наділена ні адміністративними, ні юридичними правами карних функцій. Менторські вимоги Глушка і Козлова до ректора розглянути це питання на вченій раді інституту не могли переконати останнього

в їхній правоті. Наполегливість шукачів справедливості і їх прибічників підтримала газета.

Відповідь складніша: або не було складу, змісту судової справи, або не вірили в свою перемогу, або плагіат їх не торкався, не порушував їх прав.

Партком розглядав питання двічі. На першому засіданні за підсумками роботи комісії і їхніх обговорювань прийняли рішення: Комуністу тов. Сергєєву за допущення неетичності «указать». Але захисники своїх прав не вдовольнились. Вони вимагали більше крові, посиляючись на позитивне, але недостатньо каральне рішення парткому. Розбурхали проблему, неначе вихор, до небес. Тоді партком засідав ще раз. І за роздмухування конфлікту професора М. Ф. Глушка звільнили з посади завідувача кафедри і оголосили йому сувору догану, а професора В. Т. Козлова вивели зі складу парткому й теж оголосили сувору догану.

26 червня 1974 р. відбулося засідання партійного комітету ОПІ. На ньому, крім 19 членів парткому, були присутні перший секретар Приморського району Компартії України П. С. Дацко, інспектор Приморського РК КП України А. А. Загарій, завідувач відділу науки і навчальних закладів Одеського обласного комітету Компартії України Г. П. Захаров. Слухалось питання «Про заходи щодо посилення виховної роботи з кадрами і покращення ділового стану в колективі інституту у зв'язку з публікацією матеріалу в газеті «Социалистическая индустрия» 29 травня 1974 р.». На обговорення цього питання були запрошені члени вченої ради інституту, секретарі партійних організацій, начальники відділів і служб, члени місцевого комітету, представники комітету профспілки, професори, партійне бюро машинобудівного факультету, партійне бюро хіміко-технологічного факультету, партторги кафедр суспільних наук та партторги інших кафедр. Доповідь зробив секретар парткому Ю. К. Тодорцев. Виступили 26 осіб, у тому числі М. Ф. Глушко, С. Т. Сергєєв, К. І. Заблонський. Постанову прийняли з дев'яти пунктів і п'яти пунктів на чотирьох сторінках тексту, надрукованого через один інтервал. Всього протокол помістився на 48 сторінках, відстань між рядками якого теж один інтервал. Зрозуміло, що у даному розділі фізично нема змоги проаналізувати той ворох розсудливих думок і киплячих емоцій. Скажу тільки: обговорення склалось не на користь Глушка. Було записано: «...ректорату института рассмотреть вопрос о возможности и целесообразности даль-

нейшого використання комуніста Глушко М. Ф. на должности руководителя отраслевой лаборатории в Одесском политехническом институте»¹.

На попередньому засіданні парткому інституту 12 червня 1974 р. була затверджена характеристика на М. Ф. Глушка. Наведемо її тут.

Сама газета «Социалистическая индустрия» так розглядала справу з «плагиатом» в Одеському політехнічному, щоб хибна технологія вивчення проблеми редакцією вивела на задумані «Идержки эмоций».

Прошу, читачу, прослідкувати за діями московських газетярів. На їх запит Інститут механіки Академії наук УРСР доручив доктору фізико-математичних наук, професору О.А. Горошку підготувати свою відповідь щодо зауважень професора М. Ф. Глушка на його, киянина, рецензію, в якій він рекомендував книгу Сергєєва до друку. У його «Ответе» на зауваження професора М. Ф. Глушка, викладені в «Ведомостях основных дефектов в книге С. Т. Сергеева «Стальные канаты — 1974 г.» говориться: «Как показывает анализ части ошибок, содержащихся в вышедшей в свет в 1974 году книги С. Т. Сергеева «Стальные канаты», несоответствие отдельных ссылок и опечатки в основном появились за счет перестройки и сокращения рукописи... Это указывает на невнимание и небрежность автора к своей рукописи, к выполнению замечаний».

Дата: 31.12.1974².

З «Протоколу розширеного засідання науково-методичної ради кафедри опору матеріалів Одеського політехнічного інституту від 13 грудня 1974 р.», на якому були присутні 48 осіб від 9 кафедр ОПІ та інших вишів, у тому числі 5 докторів і 23 кандидати технічних наук. Протокол складається з 14 сторінок друкованого тексту³. Але ось парадокс. При ретельному намаганні автора цих рядків знайти хоч одне переконливе твердження про виявлений в книзі Сергєєва плагиат, результат негативний. Ніхто з виступаючих не наважився звинуватити автора у крадіжці чужих ідей, матеріалів. Як говорить давньогрецький вислів: «гора народила мишу».

А ось «Заявлення» М.Ф. Глушка на ім'я ректора К. Заблонського 29 червня 1973 року: «...я осознаю свои ошибки, касающи-

¹ ДАОО. — Ф. П-37. — Оп. 2. — Спр. 376. — Арк. 135.

² Дивись: Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 22. — Спр. 67: Глушко Михаил Федорович (январь 1972—25 декабря 1972). — Арк. 21.

³ Див.: Там само. — Арк. 17—35.

63

Х А Р А К Т Е Р И С Т И К А

заведующего **отраслевой лабораторией стальных канатов** профессора **ГЛУШКО** Михаила Федоровича

1928 г. рождения, украинец, член КПСС
с 1962 года, образование высшее,
доктор технических наук, женат.

В Одесском политехническом институте с 1963 по 1973 год заведывал кафедрой "Подъемно-транспортные машины", в настоящее время заведует отраслевой лабораторией. Будучи заведующим кафедрой читал лекции по курсу "Грузоподъемные машины", руководил дипломным проектированием.

Им разработано 6 учебно-методических пособий, в которых широко использованы результаты научных исследований кафедры. Под руководством т. Глушко М.Ф. кафедра вела большую научно-исследовательскую работу. Разработанным кафедрой канатам присвоен государственный Знак Качества. Он является автором более 100 научных работ, одной монографии и 20 изобретений. Под его руководством выполнены и защищены 17 кандидатских и одна докторская диссертация. Является редактором сборника "Сварные канаты" членом редколлегии сборника "Подъемно-транспортное оборудование". Награжден Ленинской юбилейной медалью и грамотой Президиума Верховного Совета УССР.

В сентябре 1972 г. т. Глушко М.Ф. создал в институте конфликт, обвинив коллег по работе в плагиате и ущемлении его авторских прав, хотя доказательств в установленном законом порядке не представил. Заявления т. Глушко М.Ф. зачастую противоречили его поступкам. За невыполнение решений парткома института и недостойное поведение, выразившееся в юридически необоснованных заявлениях, в которых допускались также грубость и бестактность в выражениях, что усугубляло конфликтную ситуацию и вовлекло в нее коллектив кафедры, ему был объявлен строгий выговор с занесением в учетную карточку, утвержденный впоследствии бюро Обкома КП Украины. Активное и непринципиальное участие т. Глушко М.Ф. в конфликте привело к снижению уровня идейно-воспитательной работы кафедры, выразившееся в ряде аморальных поступков, допущенных сотрудниками и студентами кафедры за этот период, за что он получил партийное взыскание. Учитывая изложенное партийный комитет предложил администрации института освободить т. Глушко М.Ф. от обязанностей заведующего кафедрой.

Характеристика утверждена решением партийного комитета института от 12 июня 1974 года, протокол № 19 для представления конкурсной комиссии другого вуза.

РЕКТОР

Заб К.И. ЗАБЛОНСКИЙ

СЕКРЕТАРЬ ПАРТКОМА

Тодорчук Ю.К. ТОДОРЦЕВ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ МЕСТКОМА

Моспан Н.Е. МОСПАН

Один экземпляр *капит. характеристики*
послужил 13. VI. 74г. *Г*

1. Отв. секретарь проф. Золотая И. П. 29.7.73
2. Визит в кабинет профессора Золотая И. П. 29.7.73
3. Визит в кабинет профессора Золотая И. П. 29.7.73
4. Визит в кабинет профессора Золотая И. П. 29.7.73
5. Визит в кабинет профессора Золотая И. П. 29.7.73

РЕКТОРУ ОДЕССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО
 ИНСТИТУТА
 ПРОФЕССОРУ САБИНСКОМУ К.И.
 СЕКРЕТАРЮ ПАРТКОМА ИНСТИТУТА
 ДОЧЬ ТАРАСОВУ Ю.Г.

ВЪЯВЛЕНИЕ

На состоявшемся 18 июня с.г. расширенном заседании парткома института по поводу моего конфликта с проректором института по научной работе проф. Сергеевым С.Т. мне было вынесено строгое взыскание с рекомендацией отстранить меня от заведования кафедрой ИТМ.

По-прежнему оставаясь твердо убежденным в правоте своих критических выступлений по существу дела, я осознаю свои ошибки, касающиеся форм моего критического выступления и допущенных мною некорректных выражений.

В целом и особенно, что касается отстранения меня от заведования кафедрой такое партийное взыскание мне представляется слишком жестким.

Однако, как коммунист, я обязан подчиниться решению парткома.

По этому, во исполнение решение парткома института от 18 июня с.г., я вынужден просить ВАС освободить меня от должности заведующего кафедрой подъемно-транспортных машин и оборудования.

Назначить меня на штатную должность заведующего Отделом лабораторий и машин МВМ СССР и МВССО ТСП с сохранением функций ее научного руководителя.
 (проф. ГЛУШКО М.Ф.)

29 июня 1973 года.

*Сотавил
 Владимир Фач. обраб.
 лаборад. Каматов
 Оклад 430 руб 6 мес
 Филова*

еся форм мого критического выступления и допущенных мною некорректных выражений»¹.

Після прочитання цих документів якимось сумно й соромно стає від несерйозних, якихось жлобських, надуманих звинувачень ректора Заблонського «в емоціональній некомпетентності керівника... Это из-за нее доказательность в суждениях и делах подменена, по сути дела, эмоциями». Як на думку автора цих рядків, саме газета проявила гарячкуватість, некомпетентність у висвітленні дріб'язкового конфлікту між трьома професорами-канатчиками. Це могло статись тільки в комуністичній системі, коли якийсь недосвідчений в інститутських справах кореспондент виступає у ролі судді найвищої інстанції і вершителя долі вчених. Замість того, якщо вже редакція допустила помилку і надрукувала сфабриковані звинувачення, щоб вибачитись перед ректором Заблонським, вона стала готуватись до нової атаки на нього.

У пошуках остаточної оцінки М. Ф. Глушка автор звернувся до думки його учнів. Зокрема, до їхніх матеріалів, опублікованих у газеті «Вечерняя Одесса» за 19 лютого 2008 року під назвою «Ученый, педагог, человек» до 80-річчя від дня народження Михайла Федоровича (1928–1988 рр.), який помер 20 років тому. Учні не жалкували прекрасних слів про свого вчителя. Не дискутуючи з ними з приводу оцінок професора, слід поставити їм декілька запитань. Михайло Никитинський стверджує, що Глушко був засновником і першим завідувачем кафедри підйомно-транспортних машин в Одеському політехнічному інституті. А в «Истории Одесского политехнического 1918–2003 в очерках» на сторінці 337 говориться: «после защиты докторской диссертации М. Ф. Глушко был избран по конкурсу на должность заведующего кафедрой подъемно-транспортных машин Одесского политехнического института». То як ці несумісні твердження можна об'єднати? Михайло Козлов пише: «...созданный его творческой энергией дружный творческий коллектив, о котором теперь, спустя годы, благоговейно говорят как о школе профессора Глушка». А у названій книзі, і у матеріалах учнів не говориться, скільки було тих учнів у Глушка, і хто вони. Хотів знайти відповідь у його особовій справі. І знайшов. Згідно з ствердженням самого Глушка, за станом на листопад 1972 року — 12 аспірантів, чотири здобувачі, один доктор наук А. А. Чиж, що виконали дисертації під

¹ Дивись: Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 22. — Спр. 67: Глушко Михаил Федорович (январь 1972–25 декабря 1972). — Арк. 38.

його керівництвом. Я був вражений. У папці одні компромати на професора Сергєєва і немає жодного з обов'язкових документів про Глушка. За 60 років праці з архівними документами з таким «чудом» зустрівся вперше. Чий це злочин? Це підстава? Хто в цьому більше всіх бути зацікавлений? Хто замів сліди перебування і діяльності Глушка в ОПІ? Без відповіді на ці питання важко погодитись зі схвальною оцінкою Глушка його учнями. Але ясно беззаперечно одне: зоряний час професора Глушка пов'язаний з Одеським політехнічним інститутом. Інших таких висот у науці і педагогіці він ніде не досяг.

На наш погляд, звільнення професора С. Т. Сергєєва з посади проректора «за власним бажанням» теж правильне рішення ректора. А знайти ціннісні вирази «Издержек эмоций» Москва не могла. Не вистачило знання арифметики, або знала, що таке неможливо.

Зате «Социалистическая индустрия» шукає в цій ситуації витрати, збитки. Знову про міфічний клапан, яким ніхто не хоче займатися, бо не бачать у цьому сенсу, знову про нову технологію виготовлення бітума, яку хоч на вербальному рівні підтримують, але практично вона нікому не потрібна. Але газети не звернули уваги на те, хто розграбував, понівечив, утилізував обладнання лабораторії з виготовлення горе-клапана вартістю в 13 тисяч карбованців. А в автора цих рядків питання до газети: чи це не справа рук того самого Цевельова, який мусив був турбуватись про своє дітище, охороняти і пестити, а не ходити по міністерствах, газетах і судах з вимогами захисту своїх честі і гідності? Вірогідніше таке: переконавшись в утопічності ідеї клапана, Цевельов був зацікавлений у ліквідації слідів його виготовлення. Нема лабораторії, нема проблеми.

В особовій справі О. В. Цевельова (с. 20–21) збережена копія листа від 17 червня 1970 року проректора з наукової роботи професора С. Н. Філоненка і наукового керівника теми професора А. Г. Большакова директору заводу «Ригахімаш» та головним інженерам ще трьох зацікавлених підприємств, а також копія листа А. Г. Большакова ректору К. І. Заблонському від 18 червня 1970 року. Обидва листи доводять, що Цевельов таки сконструював клапан і навіть здійснив попередні випробування на стенді кафедри. Аналіз матеріалів цих випробувань показав:

1) Запропонована інженером Цевельовим конструкція клапана не була обґрунтована жодними розрахунками;

2) Випробуваний зразок не може бути визнаний достатньо раціональним для рекомендації його в якості зразка в будь-якій галузі хімічного виробництва;

3) Передбачена раніше широка можливість використання т. Цевельовим О. В. в різних галузях хімічної промисловості не підтвердилась матеріалами попередніх випробувань і взагалі є сумнівною для умов роботи в агресивних середовищах з наявністю твердих зважених домішок.

Але кореспонденти «Литературной газеты» і «Социалистической индустрии» цих аргументів не читали, або, як вони висловлювались, доказів бачити не хочуть. А це характеристика головного, ключового предмету проблеми. Олександрю Боріну важливіші обставини, за яких все відбулося. Точніше, не предмет дискусії, а дійові особи. А як він здатний перейти на особистості, довідемося з тієї самої особової справи головного персонажа статті. З 95 аркушів особової справи фігуранта кореспондент вивчив тільки перших 34 сторінки. Кудись поспішав. Горів. Покинув не до кінця вивчену тему. Дарма. Всі наступні 61 аркуш яскраво характеризують Цевельова як людину — у його чисельних заявах на ім'я керівників ОПІ, проректора, голови суду, міністерства. Далі він знову звертається з позовом до Народного суду Приморського району 19 січня 1973 року. Програв. Після цього — до касаційного суду. Теж програв. Не читав цих сторінок і кореспондент «Социалистической индустрии» О. Татевосян. Хіба ж можна так ставитись до справи, москвичі?

Передивляючись претензії Цевельова до ректора ОПІ, дивуєшся, як останній витримав цю настирність сутяги. А вражає одне: на цих 61 аркушах жодної сторінки, жодного абзацу про так зване дітище Цевельова — горе-клапан і про зниклі 13 тисяч карбованців, і про начебто зруйновану, розкрадену лабораторію. Все про честь і гідність винахідника. Про те, з яким напором і талантом він захищав свою гідність, зокрема говорить лист професора В. С. Мартинівського¹.

А закінчилось все тим, що головний персонаж, не задоволений відмовою у новому позові, звернувся з позовом у Приморський районний суд. Наведемо копію визначення комісії у цивільних справах Одеського обласного суду.

¹ Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 17. — Спр. 300: Цевелев Олег Владимирович (25 февраля 1969–5 августа 1970). — Арк. 88.

4 апреля 3

В партком Одесского политехнического
института от члена КПСС
проф. МАРТЫНОВСКОГО В.С.

Настоящим сообщая, что бывший сотрудник ОПИ ЦЕВЕЛЕВ
тематически и назойливо беспокоит меня и членов моей
семьи несмотря на тяжелое состояние моего здоровья.
Я имею никакого отношения к его "изобретениям",
сообщая, что каких-либо отзывов о работах ЦЕВЕЛЕВА кор-
респонденту "ЛИТЕРАТУРНОЙ ГАЗЕТЫ" я не давал.

/Профессор МАРТЫНОВСКИЙ В.С./

В. С. Мартыновский

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е
ИМЕНЕМ УКРАИНСКОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

1975 года сентября 18 дня, судебная коллегия по гражданским делам областного суда в составе председательствующего Писаревой Т.С., членов суда Маковой Н.И., Потереловой Г.Ф., рассмотрев в открытом судебном заседании в городе Одессе кассационную жалобу Цевелева О.В. на решение народного суда Приморского района г.Одессы от 4 июля 1975 г. по иску Цевелева О.В. к Корытину А.М. и Одесскому политехническому институту о защите чести и достоинства, судебная коллегия

У С Т А Н О В И Л А

В феврале 1975 г. гр-н Цевелев О.В. обратился в народный суд с заявлением, в котором просил обязать проректора Одесского политехнического института Корытина А.М. опровергнуть порочащие его сведения, как несоответствующие действительности, путем рассылки уведомления о необоснованности этих сведений по всем адресам, по которым разослано порочащее его письмо, а также принести ему извинения в любой установленной судом форме.

Свой требования Цевелев О.В. обосновывает тем, что проректор ОПИ Корытин А.М., исполняя обязанности ректора, разослал в различные министерства письма, в которых порочит его, изображая самозванцем и обманщиком, обвиняет его в том, что он, якобы, "выступает от имени ОПИ", стремится "рекламировать свои изобретения и давать по ним тенденциозные сведения". Указанные сведения по мнению Цевелева О.В. порочат его как гражданина, как инженера и автора изобретений, препятствуют ведению ему деловых переговоров в организациях, от которых зависит дальнейшее продвижение изобретений. Цевелев О.В. утверждает, что эти порочащие его сведения не соответствуют действительности.

Ответчики - иск не признали.

Народный суд в иске Цевелеву О.В. отказал.

На решение народного суда Цавелев О.В. принес кассационную жалобу, в которой просит решение суда отменить, дело принять к производству областного суда по 1-й инстанции. В кассационной жалобе кассатор ссылается на то, что народный суд поверхностно рассмотрел материалы дела. Он в различных министерствах и ведомствах не выдавал себя за представителя ОПИ, не вел переговоры от имени института, он лично от себя давал объективную информацию об изобретении в пределах прав, предоставляемых автору изобретения действующим законодательством.

Рассмотрев материалы дела, заслушав докладчика, доводы кассационной жалобы, возражение на жалобу, судебная коллегия считает кассационную жалобу Цавелева О.В. несостоятельной, а решение народного суда соответствующим требованиям ст.7 ГК УССР. Согласно указанного закона гражданин или организация вправе требовать по суду опровержения порочащих их честь и достоинство сведений, если распространяющий такие сведения не докажет, что они соответствуют действительности.

Из материалов дела усматривается, что письмом ОПИ, подписанным и.о. ректора Корытиным А.М. и направленным институтом 23.10.1974 г. за № 121-04-3581 зам.нач. Главного управления по переработке нефти и нефтехимии Миннефтехимпрома СССР не опровергается честь и достоинство Цавелева О.В. как гражданина и инженера-изобретателя.

В указанном письме ОПИ указывает фактические обстоятельства о работе Цавелева О.В. в институте и о том, что ректорат не уполномочивал его выступать от имени института и давать информацию по изобретениям, которые не разрабатываются в институте, давать по ним тенденциозные сведения, основанные на его личных утверждениях.

Изложенное в письме подтверждается документами (л.д.135-146).

При таких обстоятельствах народный суд правильно отказал истцу в иске.

Доводы кассационной жалобы о том, что народный суд поверхностно рассмотрел материалы дела являются несостоятельными. Народный суд тщательно и всесторонне исследовал материалы настоящего дела, истребовал необходимые по делу доказательства, дал правильную им оценку.

94

3.

Ссылки нассатора на то, что он не выдавал себя за работника института и не вел переговоры от имени ОПИ противоречит материалам дела (л.д.136, 137, 140, 143, 144, 145, 146).

На основании изложенного и руководствуясь ст.ст.310, 311 ч.1-я ГКК УССР, судебная коллегия

О П Р Е Д Е Л И Л А

Кассационную жалобу Цевелева С.В. оставить без удовлетворения, а решение народного суда Приморского района от 4.07.1975 г. - без изменения.

Председательствующий (подпись)

Члены коллегии (подписи)

Верно: Юриисконсульт Межвузовского
юридического отдела

А.А.Путин

14.10.1975 г.

Газета сумує, що Цевельова ніхто не хоче брати на роботу. Кореспондент не обтяжував себе вивченням свого головного персонажа. Шкода, якби він подивився його особову справу, то дізнався, щоб випускник Одеського інституту інженерів морського флоту змінив низку місць роботи. Про останні півтора року в особовій справі не згадується. А за півтора року роботи в ОПІ розбухав свою справу скаргами на ректора до 95 аркушів. Хто ж його, Цевельова, з такою «всесвітньою» славою поспішить брати на роботу?

Редакція газети обурюється з того, що, мовляв, ректор не довів згадані справи до кінця. Шановна редакція, кінці різні бувають, у тому числі і безславні. Отож безславну справу Костянтин Іванович Заблонський довів до належного кінця — безславного.

Глушко і Козлов до суду поки що не звертались, а домагались розгляду справи про плагіат Сергеева на вченій раді інституту, очевидно, тому, щоб вийти один на один з Заблонським, а не з парткомом.

А тепер декілька слів про пагубність, шкідливість, якщо хочете, мерзотність радянської партійної преси в справах Одеського політехнічного інституту, зокрема. У справах загибелі космонавтів, підводних човнів, голодомору, політичних репресій, загарбницьких воєн, правового придушення угорської революції, «Празької весни» московські газети конкретних винуватців не називали і не шукали. Табу. А тут вигадку-клапан, якусь незавершену, вважай і не почату, неіснуючу, й технологію покращення якості бітуму, і невизначений, недозрілий плагіат газета роздула на всю планету. І винуватий хто? Українець Заблонський. А про його воістину гігантські справи на посаді ректора і вражаючі досягнення як вченого — ні слова. Тут не тільки помилка, а моральний злочин газети в тому, що вона роздувала з мухи слона у дріб'язкових конфліктах, розбухувала емоції в колективі, штовхала, підбурювала аморальних осіб, часто бездарів, на антиректорські виступи, принижувала славного керівника одного з найкращих вищих навчальних закладів Півдня України. За такі діяння спершу треба було тягнути до суду редакцію газети. Але не було такої сили, щоб орган ЦК КПРС притягнути до суду. Навіть така думка тоді була безповоротно згубною для сміливця.

Зайве було сподіватись, що на цьому газета залишить керівництво інституту в спокої, дасть можливість колективу нормально працювати. Ні. Газета анонсувала новий наступ на ректора, поки не знаючи ще нового можливого конфлікту, такими словами:

«О моральных издержках затянувшихся конфликтов хорошо знают в обкоме партии. Знают, но не находят путей локализации». Ось так, обком, не мовчи. Фарс. Інакше буде твоє питання на черзі.

Тим не менш, семимильні кроки розвитку політехнічного не дозволяли обкому партії вдаватися до радикальних заходів дискредитації ректора. Більше того, Заблонський так заблокувався успіхами, що керівні органи всупереч виступам газет представляли його до різних нагород. За 10 років від названої шельмуючої ректора статті до наступної, очорнюючої його діяльність, Одеський політехнічний став лідером і в благоустрої, і в науці, і в спорті, і в соціалістичному змаганні.

Але Москва як у першому випадку, так і у другому не могла забути Заблонського. Така її натура. Що зробиш? Українець не гідний таких успіхів. Це тільки під силу великодержавникам. Пішли плітки про те що, мовляв, неправильно названо в особовій справі Заблонського національність. А професор В. І. Бекерський в своїх багатотомних працях «Мир и война. Воспоминания» (Одеса: Друк, 2010. — Том 4. — 664 с.) так це передав: «А еще мне всегда было невдомёк, как это еврей Заблонский стал Константином да еще Ивановичем».

Під прапором Фісенка

Москва чекала. І дочекалась. Новий, третій конфлікт був пов'язаний з діяльністю запрошеного на кафедру атомних електростанцій Володимира Володимировича Фісенка. Незабаром він був призначений проректором та ще був у резерві на посаду ректора. Сам ректор мав значні надії на нього, довіряв йому, в усьому йшов йому назустріч. Новачок став ініціатором перебудови структури наукової частини. Але головну увагу зосередив на недоліках роботи своїх попередників, а свою справу, як можна зробити висновки з нової статті у газеті «Социалистическая индустрия» за 5 квітня 1984 року занедбав¹. Газета розпочала свою статтю «Предвзятость» з виступу Фісенка на партійній звітно-виборчій конференції, де він різко виступив проти стилю керівництва ректора. А автор цих рядків спробує прослідкувати, що привело Фісенка на партійну трибуну на третьому році своєї діяльності, а не раніше.

¹ Предвзятость // Социалистическая индустрия. — 1984. — 5 апреля.

Працюючи над минулим ОПІ, автор цих рядків помітив, що виступають на трибуні з критикою керівництва ті, чиї посадові справи склалися невдало. Неначе бажають відволікти увагу колективу від головних своїх проблем і підмінити їх начебто незгодою зі стилем керівництва інституту. Це характерно передусім для зальотних діячів, читай, пройдисвітів. Тому і зальотних, що не від щастя летіли, скоріше, тікали від своїх «досягнень». А тут, опростоволосившись, кидаються на стиль керівництва, намагаючись створити враження за криловським висловлюванням: «Ай, Моська! Знать она сильна, коль лает на слона». Отже, оцінка Фісенка за інформацією названої газети. Спочатку про досягнення. Газета пише: «Минвуз и местные партийные органы оценивали работу в области научных исследований положительно. В 1982 году институт стал победителем в соревнованиях в честь 60-летия образования СССР в значительной степени благодаря успехам в научной деятельности. Занял институт первое место среди вузов региона по науке и по итогам 1983 года»¹. Щодо останнього, читаємо інститутську газету: «На Всесоюзному конкурсі вишів за кращу організацію умов праці, побуту і відпочинку студентів у 1983 р. політехнічний інститут посів друге місце в конкурсі»². Шановний читачу, головну наукову роботу у вишах виконують кафедри. Сама наукова частина, як надбудова, ніякої тематики не досліджує, ніяких результатів наукових пошуків не надає. Вона тільки фіксує дослідницьку діяльність вчених кафедральних колективів, а в укладанні госпрозрахункових договорів виступає як сумнівний посередник, скоріше, як п'яте колесо возу. Тож незрозуміло, де московська газета знайшла конкретні досягнення наукової частини у змаганнях. Чому вона їх не назвала, а відкараскалася загальною фразою. Автор цих рядків був серед переможців змагань саме в названий рік і за успіхи в роботі занесений на Дошку пошани. Ні я, ні наша кафедра жодної уваги до себе з боку Фісенка і наукової частини не помічали. Впевнений, що так може сказати переважна більшість, якщо не всі завідувачі кафедр, ці своєрідні польові командири у всіх видах вишівської роботи. Московська газета проявила не тільки некомпетентність, але й приписки досягнень своєму улюбленому персонажу. Друге начебто досягнення Фісенка: «Установил, что в течение ряда лет внебюджетные средства использовались не по назначению, завывшалась сметная

¹ Социалистическая индустрия. — 1984. — 5 апреля.

² Награды института // ОП. — 1984. — № 27 (1300).

стоимость выполняемых работ, проводились не контролируемые банком финансовые операции. Были и приписки». У доповідній записці ректору від 16 липня 1982 року він запропонував, як усунути виявлені порушення. А тепер знову звертаюсь до тебе, шановний читачу, з питанням: А що, ректор призначив проректора з наукової частини, щоб він робив ревізію витрат за минулі кілька років? Хіба для цього не існують різні контролюючі інстанції, в тому числі і фінансові, де працюють компетентні професіонали? Достатньо було поставити завдання, або в інший спосіб звернути їх увагу на проблему, а не витратити самому більше року на фінансово-бухгалтерські розрахунки минулих років не будучи фінансистом, а самому взятися за виконання своїх прямих обов'язків.

При спостереженні за поведінкою цієї людини, більше позера, ніж вченого-організатора науки у автора цих рядків склалося таке враження: Фісенку здавалося, що керівництво інституту, в тому числі і ректор, — одеські лохи, яких легко усунути зі своїх посад, й самому сісти в крісло ректора, тим більше, що він у резерві на це крісло. Отож і методи власного руху до мети були примітивно простими: показати колективу інституту, що його попередники були злочинцями, а ректор ними керував. Забігаючи наперед, скажемо: його поки таємні ректорські прагнення і ставлення до нього колективу проявляться весною 1987 року, коли він програє на ректорських виборах доценту, кандидату наук.

Повертаємося до художеств газети ЦК КПРС. Більше про досягнення свого улюбленого персонажа газета не пише. А про недоліки каже: «Организовывая новое дело, он мало уделял внимания своей кафедре. Разрабатывая новую структуру научно-исследовательской части, он должен был использовать накопленный в институте опыт. Должен был довести до конца работу по созданию положения о научно-исследовательской лаборатории». Читаємо далі: «Сейчас в институте в местных партийных органах признают ошибку при выдвижении недостаточно проверенного на практической работе человека. Возможно, это и так». Від себе додаю: по інституту його прихильники з числа не задоволених ректором людей тільки й говорили, який був чудовий Фісенко на посаді командира підводного човна. Має нагороди. Як на мене, то нічого не було видно в його поведінці командирського. Скоріше, незначеність. Навіть його висока фігура нахилилася на правий бік, неначе норовила впасти.

Але подивимося прискіпливіше, як московська газета вигорджувала опонента ректора: «Летом прошлого года (в период длительной болезни Фисенко), — пише газета, — в институте проведена КРУ Минвуза республики. Из двадцати двух отмеченных нарушенный к научно-исследовательской части относились три. Тем не менее в приказе Фисенко отмечался как один из главных виновников». Читачу, зверни увагу на маніпуляції московської газети. Вона бере за ключове слово у недоліках не їх якість, а кількість. Доведемо це безглуздя до повного абсурду. Припустимо катастрофу літака. Комісія встановила один недолік — помилку пілота і десятки інших, пов'язаних з організацією польотів. То який недолік суттєвіший? Висновки московської газети нагадали мені випадок військових років. Комісія перевіряла стан обладнання приміщення роти. Підійшла до протипожежного щита. Голова комісії зняв лопату, подивився і каже писарю: «Пиши. Перший недолік. Є місцями іржа. Другий недолік. Цвях неправильно загнаний у держак. Третій недолік. Фарба на держаку потріскалась. Четвертий недолік...» Тут старшина не витримав. Вихопив у перевіряючого лопату. Жбурнув її в бур'яни і каже: «Пиши один недолік. Нема лопати». Тож хочеться запитати аж двох кореспондентів московської газети Т. Снегирьова та А. Пасічника, що мучились фальсифікацією статті: який варіант недоліків вам більше підходить, чисельність перевіряючого чи один старшинський?

Обурюється московська газета, що за результатом жовтневої комісії Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти СРСР, яка перевіряла ефективність науково-дослідницької роботи, недоліки були поставлені у вину Фисенку. І тут питання до газети: а кому, як не начальнику НІР? Вахтеру? Тим більше кумедними є обурення москвичів при згадці, що вони підтримували Фисенка, коли він знаходив недоліки попередників давно минулих років, а свої, свіжі, не бачив.

Читачу, автор цих рядків вже стомився від назв недоліків про-ректора і від московської газети. Але ще про один промовчати не можу. За моїми спостереженнями, і ректор, і проректори, або інші начальники не можуть втратити шанси свого нового, керівного статусу, щоб не покращити матеріальне і, якщо треба, кадрове становище на кафедрі, особливо пов'язане з електронним обладнанням, меблювання. Вони тоді розглядали кафедру як запасний аеродром, на якому доведеться закріпитися після звільнення з керівної поса-

ди. А що бачимо на кафедрі АЕС? Занедбану роботу. А газета і тут знайшла йому виправдування: «Организовывая новое дело, он мало уделял внимание кафедре». Питання вже не до кореспондентів. Там нема з ким дискутувати. Повна некомпетентність у роботі інституту і, якщо хочете, аморальність у тому, що він береться за тему, не знаючи предмету оцінки. Аморальність московських кореспондентів виступає і тоді, коли вони, не здійснивши опитування, пишуть, що більшість погоджується з тим, що Фісенко потрібен інституту як вчений-організатор. Питання до Фісенка: Володимире Володимировичу, що ти, шановний, берешся за проректорство і рвешся у ректори, а не зумів налагодити роботу на кафедрі. Хіба це не шахрайство чи авантюризм?

Авантюризм Фісенка так допік Заблонського, що той, кажуть, заявив у Міністерстві вищої і середньої спеціальної освіти України: «Або — Фісенко, або — я».

На засіданні парткому був заслуханий звіт проректора Фісенка за підсумками перевірки названої комісії.

Після прочитання цього документу читач зрозуміє нестриманість В. В. Фісенка у виступі на партійній звітно-виборчій конференції ОПІ з демагогічною критикою ректора Заблонського. Його кар'єристські мрії зазнали катастрофи. Треба було шукати винуватого. Він же не великий російський поет Михайло Лермонтов, який шукав причину в самому собі. Тут є ректор, а у Лермонтова його не було.

Після Одеси у Росії Фісенко обіймав низку реальних і почесних посад. Погладшав, постарів. Але таких кар'єрних наукових висот, як в ОПІ, він не досяг. До того ж, в Одеському політехнічному був худорлявий і молодий.

Під прапором Курчикова

Та була у підготовці статті новинка. Якщо у перших двох матеріалах не називались імена наводчиків московської преси на ректора Заблонського, то цього разу вирішили засвітити «письменника». Ним виявився професор кафедри марксистсько-ленінської філософії Леонід Миколайович Курчиков. Автор цих рядків спостерігав за поведінкою професора тих років. Було переконливо ясно: його громадсько-політична діяльність, а точніше, антиреktorська активність є цілком мотивованою. Але спочатку подивимося його послужний

ПРОТОКОЛ № 14

заседания партийного комитета Одесского политехнического института

от 24 апреля 1984 года

Присутствовали члены парткома: т.т. Самков Е.Я., Булгар В.В., Андрианов Ю.И., Горшков С.В., Заблонский К.И., Завадский В.А., Курицын Е.М., Макоев П.С., Матвеев В.А., Мартынюк А.Н., Оганисян М.С., Овчаренко Т.А., Скачков В.В., Шевчук Н.А., Якимов А.В.

Председательствующий - т. САМКОВ Е.Я. - секретарь парткома

Приглашенные - деканы факультетов, проректоры, секретари партбюро факультетов, служб и отделов: т.т.

Алексеева Л.А., Терентьева Г.Н., Левицкий Н.В., Гейн А.И., Дзюбан, Савич С., Бойчук М.Н., Гроза В.П., Федоренко Н.И., Коротин А.М., Вдовкин В.А., Радимов С.Н., Мирошниченко, Моргун В.А., Годолобов Э.В., Чугунов, Прокофьев Е.Э., Бутко А.И., Тодорцев Ю.А., Григорьян Г.Д., Киров В.С., Нестеренко, Кравчук В.С., Калинин П.М., Котенев А.П., Бахтиозин А.А., Умпольский Ю.С., Носовский Э.И., Пичугин Е.Д., Еремичой И.Н., Пашковский В.Н., Щетинин Л.М., Бандуристый Л.М., Рубул.

ПОВЕСТКА ДНЯ :

- I. О статье "Предвзятость", опубликованной в газете "Социалистическая индустрия" от 5 апреля 1984 года.
- докл. т. Самков Е.Я.

СЛУШАЛИ :

- I. О статье "Предвзятость", опубликованной в газете "Социалистическая индустрия" от 5 апреля 1984 года.
- докл. т. Самков Е.Я. - секретарь парткома

Тов. САМКОВ Е.Я. - секретарь парткома
института

Уважаемые товарищи! Выполняя решение очередного институтского партийного собрания, которое приняло решение - предложить парткому рассмотреть на заседании материалы, опубликованные в статье "Предвзятость" в газете "Социалистическая индустрия" и дать оценку действиям коммунистов, о которых идет речь в названной статье. Поэтому партийный комитет, выполняя решение общего партийного собрания, выносит на ваше обсуждение этот вопрос.

В ы с т у п и л и :

Тов. БУЛГАР В.В. - зам. секретаря парткома

Т о в а р и щ и ! Мне хотелось бы высказать личную точку зрения по поводу статьи "Предвзятость", опубликованной в газете "Социалистическая индустрия" 5 апреля 1984 г. Свое выступление я разделю на две части. Я хочу согласиться с некоторыми тезисами и доказать, что некоторые положения в этой статье не соответствуют действительности.

1. Что справедливо отмечено в этой статье - о том, что и партком, и ректорат и весь коллектив допустили промедление и не включились всем составом в устранение такой ситуации на кафедре физики; - это, на мой взгляд, справедливо сказано. Партком и ректорат не включились в то, чтобы локализовать этот конфликт в самой начальной стадии.

2. О том, что на некоторые руководящие должности в институте привлекались люди без проверки деловых качеств и политических. Некоторые наши сотрудники, преподаватели, которые не зарекомендовали себя ни на общественной, ни на производственной работе, выдвигались на самые высокие посты. Об этом мы говорили 11 января, когда был заслушан отчет на парткоме проректора Фисенко В.В., на партсобрании 18 апреля 1984 г. говорили, что выдвинули т. Фисенко В.В. на должность проректора по научной работе без тщательной проверки всех его как личных, так и деловых, и политических качеств, способности его работать на

таким высоким посту. Вот это то, что я хотел сказать, что имеет место и действительно справедливо газета по этому поводу выступает.

Теперь о том, с чем я не согласен. Вы все внимательно читали статью "Предвзятость" и там такой тезис, - ... "на партийной конференции ОПИ одна из первых поступила записка от проректора Фисенко В.В., а дали ему выступить только тогда, когда была повторная просьба. Я в корне не согласен с этим, потому что сидел в президиуме и хочу доложить вам о том, что до избрания президиума конференции уже было 5 записок от коммунистов, - Оганисяна, Дорошенко, Линчевского, Ляхова, Семенюка. И когда начался отчетный доклад секретаря парткома, т.Фисенко В.В. лично поднялся на сцену и передал записку в президиум, прошу слова. Председатель конференции т.Иванченко Г.Т. зафиксировал, что записка т.Фисенко В.В. поступила под номером 6. Значит, когда отчетный доклад закончился, предоставили слово для выступления первому т.Оганисяну М.С., об этом было доложено и, что за ним будет выступать Дорошенко Ж.Ф. Сразу же поступила опять повторная записка от т.Фисенко В.В., но она уже была под номером 9, когда ее передал т.Андреев Л.П. - вторая записка проректора Фисенко В.В. поступила под номером девять.

После тов.Дорошенко Ж.Ф. выступал т.Фисенко В.В., т.е. выступил он в порядке обсуждения отчетного доклада третьим. В Уставе партии не записано в отношении очередности, т.е. каким должен быть записан человек на партсобрании или другого вида обсуждения, а только указывается порядковый номер поступления просьбы в президиум и здесь никакого нарушения не было. И если бы в газете было написано, что тов.Фисенко В.В. выступил третьим согласно порядкового номера, никаких неясностей не возникло бы.

Следующее. В газете было написано, - председательствующий поставил вопрос о прекращении прений и большинство делегатов голосовало за их предложение, тогда был объявлен перерыв. В корне не соответствует действительности. Вы помните все, до того как выступил т.Семенюк В.Ф., поступила в президиум записка от делегата Пешинского Ю., - есть предложение прекратить прения, но так как выступал Семенюк В.Ф., был поставлен вопрос на голосование. 18 делегатов проголосовало за продолжение прений, а все остальные делегаты, а их было всего 472 чел. проголосовали

3.

таким высоким посту. Вот это то, что я хотел сказать, что имеет место и действительно справедливо газета по этому поводу выступает.

Теперь о том, с чем я не согласен. Вы все внимательно читали статью "Предвзятость" и там такой тезис, — ... "на партийной конференции ОПИ одна из первых поступила записка от проректора Фисенко В.В., а дали ему выступить только тогда, когда была повторная просьба. Я в корне не согласен с этим, потому что сидел в президиуме и хочу доложить вам о том, что до избрания президиума конференции уже было 5 записок от коммунистов, — Оганисяна, Дорошенко, Линчевского, Ляхова, Семенюка. И когда начался отчетный доклад секретаря парткома, т. Фисенко В.В. лично поднялся на сцену и передал записку в президиум, прошу слова. Председатель конференции т. Иванченко Г.Т. зафиксировал, что записка т. Фисенко В.В. поступила под номером 6. Значит, когда отчетный доклад закончился, предоставили слово для выступления первому т. Оганисяну М.С., об этом было доложено и, что за ним будет выступать Дорошенко Ж.Ф. Сразу же поступила опять повторная записка от т. Фисенко В.В., но она уже была под номером 9, когда ее передал т. Андреев Л.П. — вторая записка проректора Фисенко В.В. поступила под номером девять.

После тов. Дорошенко Ж.Ф. выступал т. Фисенко В.В., т.е. выступил он в порядке обсуждения отчетного доклада третьим. В Уставе партии не записано в отношении очередности, т.е. каким должен быть записан человек на партсобрании или другого вида обсуждении, а только указывается порядковый номер поступления просьбы в президиум и здесь никакого нарушения не было. И если бы в газете было написано, что тов. Фисенко В.В. выступил третьим согласно порядкового номера, никаких неясностей не возникло бы.

Следующее. В газете было написано, — председательствующий поставил вопрос о прекращении прений и большинство делегатов голосовало за их предложение, тогда был объявлен перерыв. В корне не соответствует действительности. Вы помните все, до того как выступил т. Семенюк В.Ф., поступила в президиум записка от делегата Пешинского Ю., — есть предложение прекратить прения, но так как выступал Семенюк В.Ф., был поставлен вопрос на голосование. 18 делегатов проголосовало за продолжение прений, а все остальные делегаты, а их было всего 472 чел. проголосовали

этом вина нашего руководства, в первую очередь Константина Ивановича, который со своим опытом, мудростью, скорее нужно было вскрыть эту опухоль, хирургически ее удалить, а она осталась и сегодня привела вот к такой ситуации.

Я считаю, что за допущенные недостатки в подборе, расстановке кадров и недостаточный контроль за деятельностью на кафедре физики, К.И.Заблонский заслуживает взыскания. Я предлагаю объявить ему выговор. Но все недостатки, о которых говорилось в статье, и которые имеют сегодня у нас место в работе, они не могут затмить той большой созидательной работы нашего коллектива, руководства - это достигнуто большим трудолюбием, добросовестной работой, а не парадностью, формализмом, наушничанья, как старается показать т.Курчиков Л.Н.

Я хочу сказать, что корреспонденты не говорят в газете об этом, они говорят устами Курчикова, а с этим сегодня согласиться нельзя. На партийном собрании коммунисты по-деловому показали над чем нам нужно сегодня работать, к чему призывает нас Центральный Комитет Партии, решение апрельского Пленума ЦК КПСС. И еще не понятно одно положение, я хочу высказать свое мнение о статье. Вы знаете, что принципом нашей партии является принцип демократического централизма. Я только не понимаю, почему так написано в статье "Предвзятость" - ведь нужно прислушиваться к голосу каждого коммуниста, а не к 48, 52 чел., которые проголосовали против, а как быть с 450 делегатами партийной конференции. Ведь нужно прислушиваться к мнению большинства участников конференции в этом вопросе. Во всяком случае сегодня несомненно, что у нас много недостатков и та критика, которая прозвучала в решении апрельского Пленума ЦК КПСС в адрес Министерства высшего образования, она относится и к нам и речь идет о том, что нужно повысить требовательность к каждому коммунисту и каждый должен быть в ответе за все дела в институте.

Мне кажется, что парткому и всем нам нужно задуматься над тем что у нас не порядок в вопросе этики, воспитанности среди некоторых преподавателей. Как можем мы заниматься воспитанием студентов, когда на партийной конференции сидят половина делегатов студенты, а мы себе разрешаем так безтактно относиться друг к другу, нарушаем всякую элементарную этику. Каждому критика неприятна, но есть какие-то формы, методы поведения. И нам нужно в ближайшее время продумать целую серию мер, чтобы заниматься воспитанием преподавателей.

Тов.ЗАВАДСКИЙ В.А. - председатель головной
группы народного контроля
института

Товарищи, в связи с выступлением газеты "Социалистическая индустрия", считаю сам факт выступления газеты можно адресовать как упрек в адрес нашего института. Конечно этого допускать не следовало бы. По-существу мне хотелось бы сказать, что в газете отмечено, что в решении парткома по заслушиванию отчета проректора по НИЧ т.Фисенко В.В. было **записано**,...за серьезные недостатки и упущения в руководстве научно-исследовательской деятельностью института, за реорганизацию НИЧ, неудовлетворительное руководство кафедрой, безответственность, не самокритичность, а также устранения от партийно-политической деятельности коммунисту Фисенко В.В. строго указать и считать целесообразным освободить его от обязанности проректора.

Если разобраться по пунктам, то I. Затяжка реорганизации НИЧ - это подтверждает даже газета, в статье было отмечено, что не было разработано Положение о научно-исследовательской деятельности.

Далее, относительно неудовлетворительного руководства кафедрой, несамокритичность. По этому поводу я выступал на заседании парткома, когда отчитывался т.Фисенко В.В. Я сказал, что в его выступлении не было отмечено ни одного недостатка в работе.

Самоустранение от активной партийно-политической деятельности. Ни разу на заседании парткома мы не слушали вопроса, который бы готовил В.В.Фисенко, они срывались, периодически переносились по вине Владимира Владимировича.

Еще такое замечание газеты, которая согласилась с решением парткома, - ..в сложившейся обстановке, которая существовала совмещение должности проректора и зав.кафедрой стало не возможным.

Следующее замечание в статье "Предвзятость"-коммунисты Самюв, Заблонский к голосу коммунистов пока не прислушиваются-на мой взгляд это неверно, потому что в декабре месяце Вы присутствовали на расширенном заседании парткома, посвященному вопросу совершенствования руководства в институте выступали секретарь парткома и ректор и признавали справедливой критику, и предлагали целый ряд мер по устранению недостатков, поэтому считаю, что работа ведется.

Если говорить в целом о статье, то я не смог найти тех моментов с которыми бы мог лично согласиться однозначно. Прочитав эту статью, можно придти к мысли, да как же вообще существует этот институт при таком руководстве.

Я представляю здесь на заседании парткома группу народного контроля института и считаю ошибкой тот факт, что актив ГНЦ не был опрошен. Как ни как в тысячном коллективе нашего института работает 40 чел. активных коммунистов, которых, я даю гарантию, нельзя обвинить в безинициативности, безответственности и которые ведут проверки деятельности института по всем направлениям. Тем не менее сегодня я выражаю мнение ГНЦ, а мнение здесь сводится к одному, что статья "Предвзятость" написана предвзято.

Тов. МАКОВЕЕВ П.С. - зав. кафедрой НОТ,
член парткома

Товарищи! В январе месяце на партийном собрании более подробно рассматривали деятельность нашего института и проректора по научной работе Т.Фисенко В.В. Партком правильно занял позицию, высказал ряд критических замечаний в адрес ректората, секретаря парткома, я с этим согласен и чтобы не повторяться не буду останавливаться на этом вопросе. Я хотел бы высказать свое отношение в связи с публикацией статьи "Предвзятость" в газете "Социалистическая индустрия" от 5 апреля с.г.

Если оценивать эту статью по большому счету, то с многими положениями я не согласен и на некоторых из них хочу остановиться.

Первое. В статье указывается, что в институте снизилась требовательность к студентам, что сказывается на подготовке специалистов. Если, товарищи, посмотреть те материалы, которые есть в институте, материалы, которые поступают в Минвуз, сравнить цифры, то мы увидим, что наш институт не снижает требовательности. Возьмем данные за три года 1981, 1982, 1983 г.г. соответственно качество 46,1; 46,2; 46,3, как видите сохраняется стабильность этих результатов. В то время как в ХПИ - 56,8; КПИ - 50,2; в Винницком политехническом институте - 54,0. Где же взяли тезис о том, что снижается требовательность к студентам.

Второй тезис о качестве подготовки специалистов. У нас учебным отделом под руководством А.М.Корытина, хорошо отработана система. За три года институт выпустил 1600, 1700 чел. Только в один

год поступил один отрицательный отзыв на выпускника по специальности 0608, зав. кафедрой т. Полин, все остальные отзывы положительные. Так . МТФ-окончили факультет ГЗС чел. на ГЗС поступило положительных отзывов. Я думаю, тот тезис, который просматривается в статье, что снижается требовательность, не выдерживает критики. Если бы товарищи, которые писали статью связались с нашими службами, они могли бы увидеть работу, которая проводится в институте, а работа проводится очень большая.

Такой тезис относительно безинициативности. Я не согласен с этим тезисом, я работаю в институте с 1960 года, поэтому видел как становился, развивался институт: создана лаборатория ЛТО , СПКБ "Дискрет" , самоуправление "Дружба", ряд других мероприятий. В сентябре была проведена Всесоюзная конференция , приезжали ведущие специалисты из Москвы, члены -корреспонденты - они все отметили, что у нас все приведено в стандарты. Даже Доска объявлений единой общей формы. Мне приходится видеть много вузов и я должен сказать, что наш институт всегда отличается в лучшую сторону.

Мне непонятна критика, которая высказана в адрес проректоров Григорьяна Г.Д. , Корытина А.М., Тодорцева Ю.К. Я хотел бы отметить, что многие годы работаю в институте и сталкиваюсь в процессе деятельности ~~нак~~ зав. кафедрой с многими проректорами. Присутствую на ряде заседаний, которые проводят эти товарищи и хочу отметить, что очень сложные вопросы они решают.

Товарищи, пользуясь присутствием на заседании парткома секретарей партийных организаций, ^{хочу} сказать, то, что случилось у нас в институте вина парткома и партийных организаций. Партия и правительство ставят вопрос во многих своих постановлениях о том, что должна быть повышена требовательность. Сегодня мы не можем работать так, как работали вчера и должны проводить разьянительную работу в коллективе. Я думаю, с этими кадрами, которые есть в институте и если учесть те пожелания, которые высказаны, можно достичь многого. Конечно парткому и Вам, лично Евгений Яковлевич, нужно было более действенно контролировать действия администрации, кадров и своевременно принимать меры . Я полагаю, что мы должны вам вынести партийное взыскание - поставить на вид.

Тов.ТОДОРЦЕВ Ю.К. - проректор института

Публикация в газете ЦК КПСС "Социалистическая индустрия" (Л.Н.Курчиков на партийном собрании назвал ее органом ЦК ВЛКСМ) дает повод еще раз самокритично взглянуть на нашу работу. Внимательный анализ статьи (я ее разделил на 70 фрагментов), показывает, что в институте пока не изжиты недостатки в подборе и расстановке кадров, работа с резервом. Нужно согласиться фактом, что при выдвижении т.Фисенко В.В. в партком и на должность проректора по научной работе допущена крупная ошибка. Проверка делом показала, что он не оправдал блестящей характеристики по месту последней работы и совершенно правильно партком рекомендовал ему сосредоточить свои усилия на руководстве кафедрой атомных электростанций. Ответственность за это поспешное решение, приведшее к конфликтной ситуации в институте которая мешает работе по выполнению нашей основной задачи, как это и не горько, лежит на двух коммунистах т.т.Заблонском К.И. Самкове Е.Я. Думаю, что прошлый состав парткома в момент развора конфликта не проявил достаточной твердости, решительности и гласности, чтобы прекратить конфликт, затеянный В.В.Фисенко, стремившимся во что-бы то ни стало сохранить должность проректора. Ведь о промахах проректора В.В.Фисенко, которые отмечены в статье, его пассивной позиции в партийной работе кроме ректората мало кто знал. Решение нынешнего состава парткома правильное и объективно.

Подогревала конфликт группа сотрудников института, которая вместо того, чтобы содействовать своей работой устранению недостатков в учебно-воспитательном процессе, фактически затеяла фракционную борьбу стараясь увести в сторону и партийную конференцию и собрание. Реакция коллектива оказалась не на их стороне.

Хочу сформулировать свою позицию и по некоторым мнениям корреспондентов, написавших статью не отождествляя их с газетой. Помня события 1973-1974 г.г. не могу согласиться с тезисом, что в то-время партком не поставил на обсуждение конфликтную ситуацию с проф.Глушко,Большаковым,Мещеряковым, что породило слухи,закулисные разговоры. Это неверно. Именно после того, как вновь избранный партком в 1973 г. начал гласно обсуждать ситуацию, все конфликты были решены и после 1975 г. коллектив инсти-

тута работал спокойно, добившись определенных успехов в учебно-воспитательной и научной работе за X и XI пятилетки. Авторы статьи не видели ОПИ, не побывали на кафедрах, факультетах. Так т.Татевосян О.Г. как писал в 1973 г. первый заместитель главного редактора газеты "Социалистическая индустрия" А.Щербаков "при изучении положения дел допускал известную односторонность в выборе собеседников и отдельных фактов". Видимо поэтому они выразили не свою позицию, а дали со страниц газеты оценки положения в коллективе со слов т.т.Фисенко В.В., Курчикова Л.Н., Захарова М.К., которые отнюдь не занимают активной партийной позиции в учебно-воспитательной и методической работе, хотя их в статье именуют коммунистами. Остальные вроде бы уже и не коммунисты. А ведь статья имеет подзаголовок "Коммунист в партийной организации".

Причина конфликта таже, что и в прошлый раз - отдельные сотрудники института выпадают из поля зрения партийной организации, не вовлекаются в общественно-политическую жизнь коллектива, поэтому некоторые из них проявляют элементы гражданской незрелости, допускают прямые оскорбления чести и достоинства коллег. Это относится к части сотрудников кафедры марксистско-ленинской философии, где не создана обстановка взаимной требовательности.

Думаю, что конфликт надо кончать и приниматься за работу, которой у нас очень много.

Тов. ЯКИМОВ А.В. - профессор, зав. кафедрой техмаш, зам. секретаря парткома

В статье, опубликованной 5 апреля в газете "Социалистическая индустрия", говорится о снижении требовательности при оценке знаний у студентов и якобы в этом повинен ректор Заблонский К.И.

Я не могу согласиться с высказанными обвинениями, ибо К.И.Заблонский наоборот на всех собраниях, заседаниях и ученых советах нацеливает коллектив преподавателей не на снижение требований, а на повышение.

Наряду с этим в институте проводилось много мероприятий, способствующих повышению качества обучения не по форме, а по существу, т.е. за счет внедрения новых более эффективных методов обучения отвечающих требованиям научно-технического прогресса и интенсификации производства.

2. В статье приводится еще целый ряд факторов бросающих бездоказательное обвинение в адрес ректора и парткома. Рассматривая их в совокупности, просматривается тенденция определенной группы работников института, а в том числе и автора статьи завуалировать известные достижения коллектива института и перечеркнуть положительные традиции сложившиеся в течение многих лет под руководством ректората.

Авторы статьи необъективно подошли к оценке достижений института, так как не ~~нашли~~ нужным отметить большой личный вклад ректора института, который он внес на протяжении ряда лет, выведя институт в число передовых вузов не только на Украине.

В газете обвиняется президиум отчетно-выборной конференции в том, что якобы проректору В.В.Фисенко дали слово лишь после повторной просьбы.

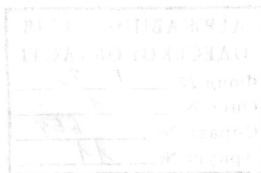
Данное заявление не способствует действительности. Фисенко выступил в числе первых. Мне хотелось бы акцентировать внимание именно на содержании его выступления. Оно носило не деловой конструктивный характер, отвечающий требованиям предъявляемым к высшей школе в свете решений XXVI съезда партии, а имело оттенок создания конфликтной ситуации. Такое выступление повлияло на общий ход партийной конференции, уводя ее в сторону от решения основных задач, стоящих перед коллективом.

Члену парткома института и проректору по научной работе тов.Фисенко по нашему мнению в своем выступлении следовало бы акцентировать внимание на своей деятельности в области научной работы, дать критическую оценку и сформулировать новые задачи стоящие перед коллективом.

Учитывая сказанное, с моих позиций сложившиеся взаимоотношения руководящих кадров института – имеют личный оттенок и не являются принципиально партийным.

Партийному комитету следует досконально изучить сложившуюся ситуацию во взаимоотношениях проректоров института с позиций требований предъявляемых к многогранной деятельности высшей школы в свете решений XXVI съезда КПСС.

Кроме того партком должен обсудить поведение некоторых членов партии из числа ученых, которые продолжают до настоящего времени разжигать страсти вокруг создавшейся конфликтной ситуации.

12

Тов.СКАЧКОВ В.В. - член парткома, редактор
газеты "Одесский политехник"

Правильно выступали товарищи, говоря о статье "Предвзятость", о выводах этой статьи. Эмоциональное отношение к статье различное, автор дал повод для этого своей недоговоренностью и о чем здесь уже говорили выступавшие, неточностью фактов - это вызвало ответную реакцию и не в пользу автора.

Я разделяю точку зрения о том, что партком не допустил ошибки, приняв решение по т.Фисенко В.В. И не потому, что было известна точка зрения ректора "либо он, либо т.Фисенко В.В. Эта точка зрения была высказана на партийной конференции т.Фисенко В.В., поэтому постановление парткома достаточно обоснованное, которое правильно оценило позицию т.Фисенко В.В. в решении многих вопросов. Я думаю здесь только одно, что не очень правильно сделано, - разослали решение парткома в партийные организации для ознакомления коммунистов на партийных собраниях постановляющую часть, а не все постановление, где в констатирующей части было указано, какие недостатки в работе были допущены Владимиром Владимировичем. А можно было бы не допустить до этого. Нужно было раньше секретарю парткома сказать т.Фисенко В.В. о его недостатках, промахах, обсудить его, создать нормальную обстановку, микроклимат между руководством.

Автор пишет о нетерпимости к критике, по моему беда в другом. У нас не всегда звучит настоящая критика на партсобраниях, партбюро, заседаниях ректората, ученого совета. Это мы ощущаем, работая в газете, когда просишь обосновать какое-то положение, дать критическую оценку, никто не соглашается. Я думаю нам нужно лучше знать чем живут люди, что делается на кафедрах и факультетах, тогда активнее и плодотворнее будем воздействовать на коллектив.

Не часто в выступления коммунистов на партсобраниях есть конкретные предложения. Вот даже на партийной конференции в выступлениях Курчикова, Захарова нет конкретных предложений об улучшении стиля работы, а только одни разговоры.

Еще один вопрос о стиле работы. Стиль работы - четкое определение функции партийных органов, административных. А у нас в институте, по всякому поводу идут в партком, например, мусор не убирается и т.д., по каждой мелочке. А ведь в институте есть люди,

которые за это отвечают. Партийному комитету нужно работать с людьми, как говорит товарищ Черненко К.У., а на каждом участке есть ответственный человек. Что должен решать ректорат, — решает ректорат, деканат, значит деканат. Словом статья, которая опубликована в газете "Социалистическая индустрия" заставляет задуматься о стиле работы не только партком, но и каждого коммуниста.

Тов.ПАРАСОЧКИН В.А. — декан факультета повышения квалификации

Т о в а р и щ и, я хотел обратить внимание на два тезиса, которые в статье отражены. Это по отношению ректората к инициативе и доброжелательности; об взаимоотношении ректората к сотрудникам института в целом. По поводу инициативы и отношения к инициативе. Об этом в своем выступлении говорил П.С.Маковеев, а я хочу добавить из личного примера. Когда речь шла о создании факультета повышения квалификации, то это было связано с большими затратами со стороны института. Я лично как декан этого факультета ощущал в ректорате всяческую помощь и поддержку. Речь шла и о выделении аудиторного фонда, так например, о создании при факультете повышения квалификации информационного вычислительного центра. Ректорат пошел на то, что выделил дополнительные площади. Когда проходила конференция на базе нашего института по вопросу послевузовского образования, то в ходе конференции выступающие отмечали на сколько ректорат политехнического института внимателен к проблеме послевузовского образования, уделяет большое внимание.

Далее, шла речь о создании кафедры, предметных аудиторий и я всегда находил всяческую поддержку в ректорате и лично у Константина Ивановича.

Теперь о доброжелательности. Я скажу со своей точки зрения. Если есть у К.И.Заблонского недостаток, то это безграничная доброжелательность к тому, что появляется на том или ином уровне руководства — декана, зав.кафедрой. Первое чем окружает он, это максимальное доверие, доброжелательность. В статье это тоже отмечено, что В.В.Фисенко был окружен самым большим доверием ректората. Так вот как раз доброжелательность в отдельном случае — это большая тестовая проверка для руководителя, чем недоброжелательность. Как раз доброжелательность не все выдерживают в должной мере, здесь как раз и заложены основы конфликтной ситуации.

74

Владимир Владимирович, создавая структуру нового НИЧа в нашем институте опирался на безграничное доверие, дошел до крайности. Там не было места ни зав.кафедрой, ни декану – это была самостоятельная организация, в которой в принципе мы могли участвовать на правах совместителей. И здесь конечно К.И.Заблонский, имея большой опыт подобной работы в институте стал тормозить. И мне кажется, с этой позиции и начались все проблемы, и дальше включились личностные характеристики, у Владимира Владимировича в первую очередь.

Что я хотел бы отметить в заключении, мне кажется, что вот здесь прозвучало предложение о выговоре Константину Ивановичу, мне кажется – это не правильно, в принципе наказывать за безграничную поддержку такой строгий выговор. – Мне кажется, что здесь больше недостатков самого проректора, чем ректора. И если наказывать, то только как поставить на вид.

Тов.РАДИМОВ С.Н. – секретарь партбюро
факультета автоматизации и
электрификации промышленности

Т о в а р и щ и ! Выступавшие здесь представляли партийный комитет, а я представитель партийного бюро, т.е. рангом ниже. В своем выступлении, я хотел бы остановиться на таком моменте, как затяжка с реорганизацией НИЧ. Правильно поставлено в вину проректора Фисенко В.В., потому что это привело к уходу сотрудников НИЧ из института.

Об отсутствии инициативы. С этим тезисом статьи "Предвзятость" я не могу согласиться. По инициативе кафедры привода был составлен проект реконструкции кафедры, который требовал больших затрат. Он был показан К.И.Заблонскому. После того, как ректор был ознакомлен и это дело было поддержано, в течение 1,5 лет была построена лаборатория. На нашем факультете большое количество научно-исследовательских работ выполняется по ЦКП – они выполняются по инициативе сотрудников факультета, а не по указанию сверху.

Теперь мне хотелось коснуться тов.Беликова В.Т., чья фамилия упоминается в статье. Тов.Беликов В.Т. довольно плодотворно работал над конструкциями линейных двигателей, получил всестороннюю поддержку у нас на факультете и в институте. Известно, что у него есть несколько десятков авторских свидетельств. На вопрос какую ему можно оказать помощь было решение партийного бюро, рассмотреть

на ученом совете факультета, так как его нужно рассматривать с технической точки зрения. На ученом совете было указано, что В.Т.Беликову нужно еще много сделать в конструкциях, для того, чтобы они превратились в докторскую диссертацию. А также, что ему будет оказываться всяческая помощь в этом вопросе. А.М.Корытин, видя Беликова, всегда спрашивал, когда Виктор Трифонович, я увижу очередной набросок новой главы докторской диссертации.

Во время беседы корреспондентов газеты "Социалистическая индустрия" я был приглашен в партком, там присутствовали Корытин, Самков. Нужно отметить, что эта часть беседы в статье отмечена не правильно. Было дело так, т.Курчиков попросил Беликова поговорить с товарищем, имя которого было не названо, с тем, чтобы вместе выступили. Это принципиально другой подход.

Тов.Беликов В.Т. в начале беседы в нервной форме начал дебатировать вопрос, что Е.Я.Самков при встрече с ним не протянул руки. Ни какого выкручивания рук, и изнасилования, как об этом говорил Курчиков на партийном собрании, не было. Поэтому мне не понятно, почему Беликов В.Т. после этих событий считает, что ему выкручивали руки, изнасиловали. Обратился с заявлением не в свое партийное бюро, а в партийную организацию каф. философии. Правда, вначале В.Т.Беликов обратился с заявлением в партгруппу каф. электрических машин, где работает. Но в это время ему исполнилось 50 лет и был приказ ректора института о вынесении ему благодарности за плодотворную работу. Он прослезился и забрал заявление у партгруппорга этой кафедры и передал на кафедру философии.

Тов.ГРИГОРЬЯН Г.Д. - проректор института

Т о в а р и щ и ! Члены парткома, я думаю, что из каждого события можно делать вывод. Я тоже посмотрел, прочел статью в газете "Социалистическая индустрия" и вот какие выводы напрашиваются. Мне представляется, что у нас можно назвать два недостатка: первый - легковёрность ректора и второй, что партком должен доводить дело до конца, и побыстрее. -Каждый кадровый вопрос, если возникают какие-то проблемы.

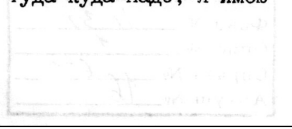
Относительно того, как у нас изменялось положение дел, я думаю, что лучше всего сказал Денисов на партийном комитете в декабре месяце. Он отметил, что в корне в лучшую сторону изменился стиль работы.

Так возникает вопрос, своевременна ли газета и ставит ли она проблемы, и куда она ведет своей постановкой вопросов и поднятием некоторых фактов? Мне представляется, что газета больше выполнила роль дезорганизатора и дезорганизовала значительную часть коллектива. Вот некоторые примеры, — "проректор Григорьян не постеснялся признаться в том, что доложил ректору об одном частном разговоре с Денисовым. На беседе присутствовал Е.Я.Самков, исполняющий обязанности ректора т.Корытин А.М. и два зав.отделами обкома партии," вообще разговора не было об этом. Как же может Снегирева писать такие слова. Речь шла о другом. Я убедительно и конкретно доказал дезорганизующую роль т.Фисенко В.В. в финансовой деятельности института и по этим всем вопросам, которые касались этой части были сняты в статье, но появились вот такие слова, я бы сказал некрасивая цитата.

Или другое, т.Курчиков предложил некоторым коллегам обратиться в прессу. До появления газеты, я был убежден, что такие люди должны быть осуждены. Я понимаю, есть партийная организация, есть партбюро, партком, вышестоящие партийные органы, есть где решать вопросы. Он не лишен права слова и ему дают это право больше чем следует, больше чем кому либо другому. И он себе позволяет, что угодно говорить и вдруг он собирает силы вне коллектива партийного. Подговаривает, ищет что-то, крутит, видимо от наличия значительного свободного времени?

"..Талантливый зав.кафедрой."—Я уже об этом говорил и не только я, бросать вызов всему коллективу в газете, когда и партком, и неоднократные совещания ректората, и ученого совета — везде отмечались конкретные отрицательные моменты в работе т.Фисенко В.В. И давать такие выводы на всю страну, что он талантливый организатор, — он дезорганизатор. Это я могу твердо заверить, доказать документально, что за всю свою деятельность в области финансового направления творил т.Фисенко и, чтобы было, если бы его вовремя не освободили от занимаемой должности.

Мне представляется, что газета вышла крайне несвоевременно, отметили эти моменты в адрес парткома, ректора, а я понимаю раз в адрес ректора, значит и в адрес проректоров, и администрации. Но она вышла несвоевременно, когда недостатки устранены или уже устраняются. О чем говорилось на заседании парткома в декабре месяце. И вместо того, чтобы показать как дальше устранять, разобратся с теми товарищами, которые ведут не туда куда надо, я имею

ввиду Курчикова и эту компанию, газета призывает к другому.

Мне думается, парткому нужно призвать к порядку и т. Дурнова, и Курчикова, разобраться с каждым фактом и там где есть явная клевета привлечь их к ответственности. И нужно доводить дело до конца с тов. Бурковской, которая занимается клеветой в мой адрес. Если мы не доведем эти вопросы, а будем где-то останавливаться, то будут повторяться различного рода такие недостатки.

Тов. ЗАБЛОНСКИЙ К.И. - ректор института,
член парткома

Значение статьи выходит далеко за рамки института. Статья опубликована в газете имеющей миллионный тираж, поэтому вся страна увидела глазами корреспондентов, что делается в Одесском политехническом институте. Это нам не создало хорошую славу и, к сожалению, в статье проявились некоторые высказывания, которые не отражают существа дела. Вместе с тем у многих сложилось впечатление, что так и обстоит дело в институте. Здесь уже высказывались товарищи в отношении отдельных положений, я не буду на этом останавливаться.

Я категорически отвергаю то, что касается прямо в мой адрес, что в институте создана атмосфера наушничанья и, что я пользуюсь слухами для того, чтобы решать какие-то вопросы. Я об этом говорил на партийном собрании и сейчас повторяю, я категорически отвергаю тезис, который авторами преподнесен из уст т. Фисенко, - что я создавал обстановку для того, чтобы погасить инициативу и создать условия для того, чтобы не работать. И очень жаль, что это было сказано из уст нескольких лиц, и никого другого не пригласили и не спросили. Мое слово ни одно не написали, а я разговаривал с авторами статьи два часа. Но я полностью согласен с теми замечаниями, которые высказаны были здесь членами парткома и другими товарищами. Огромная вина, что появилась эта статья, за то, что возникла такая неприятная ситуация лежит на мне. И здесь есть много причин, и если откровенно говорить, то я тоже склонен к доверию. Я знаю это и доволен тем, что т. Парасочкин В.А. подчеркнул это в своем выступлении. Я бы сказал, безграничное доверие к человеку, который что-то предлагает и старается что-то делать. Десятки фактов можно привести именно доверия с моей стороны. Так, например, я поверил т. Котляревскому рекомендовав его на должность проректора по перспективному развитию

института, а потом понял, что он совершенно не годен для этой должности. Мне нужно было убедиться в его качествах.

Я виноват в том, что не увидев человека даже в течение нескольких месяцев, рекомендовал в партком В.В.Фисенко. Не прошло и 0,5 года я под нажимом министерства, там тоже есть такая тенденция, рекомендовал его на должность проректора по научной работе. И три года по-существу я давал делать все, что т.Фисенко предлагал, несмотря, что возражали многие деканы факультетов. Не очень прислушивался к мнению деканов. И когда с Фисенко я вел переговоры об этом, я был очень осторожен, чтобы не ущемить его достоинство. Все таки профессор, доктор наук. Я очень часто соглашался с его предложениями, они звучали хорошо, а на практике в его руках получалось очень плохо. Правильно здесь говорили, что можно было это ликвидировать раньше. Можно было, министр мне сказал это, когда я ему рассказал, что полгода тому назад В.В.Фисенко пришел ко мне и сказал, может быть мне подать заявление, потому что я не живу в коллектив. И опять я проявил осторожность, предложил, давайте еще поработаем год-два. И вот в чем моя ошибка.

Дальше. Я считаю, совершенно правильна критика в отношении кафедры физики. Я говорил и подтверждаю, что Фисенко это вскрыл правильно. Он проделал большую работу для вскрытия того, что на кафедре физики было. Но палец об палец не ударил, чтобы наладить эту работу. Нужно было ежемесячно проводить заседания кафедры, собрания, а он ничего не делал. В этом он виноват, а я виноват, что наблюдая за работой в течение многих лет был очарован, поддался ореолу, который был вокруг кафедры физики, которая выполняла работы на 700-800 тыс.руб. И ни разу сам не попытался вникнуть в работу этой кафедры.

И последняя вина, я считаю, правильно сделано замечание, что я не очень жестко управлял проректорами. Проректоры тоже люди, у них есть человеческие качества, иногда они проявляются хорошо, а иногда плохо. Так Г.Д.Григорьян слишком резок бывает, резок не потому что ему хочется, в деле он очень резок и надо было его сдерживать. Тодорцев Ю.К. очень горячий, он хочет, чтобы все было сделано еще вчера. Нужно было сдерживать его. Денисов Ю.С. считает, что более важного дела, чем международные отношения нет. Помещения ему прежде всего давай, деньги ему тоже нужны, нужно было его сдерживать. Но не только нужно было сдерживать, а чаще

их собирать и решать совместно, в моем присутствии эти дела. Это не делалось и поэтому возникали некоторые разногласия между проректорами.

Я считаю, наша задача, я согласен с Ю.К.Тодорцевым, который сказал, что хватит заниматься вот этими делами. Я обещаю, в той мере, какой мне это удастся, исправить положение. Я думаю, что в этом мне поможет партийная организация. Думаю, что коллектив института должен своим трудом показать, что он способен решать задачи поставленные перед ним в подготовке специалистов. Коллектив здоровый, а всякие отклонения будут пресекаться партийной организацией, чтобы они не развивались в достаточной степени.

Тов.КОРЫТИН А.М. – проректор института

Вот, товарищи, что мы недоделываем, и что у нас по нулям получается – не информируем низовые партийные организации о том, что совершается. Если мы не наладим эту информацию, то у нас толку не будет. Я объясняю, выступает т.Курчиков и говорит, что Мещеряков хороший. Я не знаю хороший он или нет. Но когда т.Мещерякова большинством голосов не избирают на ученом совете института, при этом ректора не было, т.е. некому было "нажимать в соответствии с указаниями", почему не довели это до партийных организаций? Почему не сказали, что на заседании кафедры, когда рассматривался вопрос быть или не быть зав.кафедрой т.Мещерякову, один человек голосовал против, а все остальные от рекомендации воздержались. Вспомним талантливую молодежь, а ныне 50-летнего Замуруева, который остался без диссертации и покойного Губанова, который тоже остался без диссертации по вине т.Мещерякова. Нужно было об этом сказать партийной организации факультета, а об этом не было сказано. Тянем и с тем, чтобы доложить партийным организациям, хотя бы руководителям кафедр и партгруппам о том, что же из себя представляет справка той комиссии, которую пригласил т.Фисенко В.В. и которая на 80% касается ошибок и провалов т.Фисенко В.В. Ведь там же есть очковитительство с его стороны и подлог. Ведь, товарищи, мы обязаны спросить членов парткома, Вы растерялись когда у нас появился явно выраженный групповщина. Никто не посадил этих виновных, а это, я считаю, нарушение принципов демократического централизма. Партком принял решение, что нужно работать, указал, что нужно делать, а они по сей

день идут в обком партии с такими вопросами, что секретарь обкома партии им говорит, идите в партком, они там решают эти вопросы. Вот эта требовательность коммунистов, она ни как не поставлена. Вот здесь сидит "преступник" т. Булгар В. В., а ведь это о чем говорил т. Дурнов - лож. Ложь бездоказательная. Коммунисты требуют от Вас, члены парткома, посадите их, пусть они предъявят документы и Вы предъявите документы - это будет правильно.

У нас, среди проректоров на особом положении находятся двое: Денисов и Фисенко. Их трогать нельзя, а остальные получают от ректора "по шее". Иногда и я от Вас, Константин Иванович, получал "по шее" за дело. Все дело в том, что осторожничаем, сплошное осторожничество. Разве это правильно? Здесь говорили о том, что К. И. Заблонский осторожно относился к тому, что говорил Фисенко. Ничего подобного, вот с этого места он осадил и деканов и проректоров, кроме т. Фисенко в его деятельности по формированию новых подразделений, что с треском провалились. Не по нашей вине. Мне представляется, что это осторожничество не может привести ни к чему хорошему.

Газета выступила и нас обвинила в этом. Мне кажется, ваша осторожность т. т. Самков и Заблонский в какой-то степени вина этому и наверное можно было найти формы и методы, чтобы призвать т. Фисенко к ответу, к работе.

Неосторожность состоит в том, что явно выражена неправда, опубликованная во Всесоюзном издании проспекта на выставке достижений народного хозяйства, достижениях наших изобретателей. Там написано, что в Одесском политехническом институте внедрена установка дальнего транспорта тепла. Я этого не знаю, да еще 12 млн. экономии. Известно было это т. т. Заблонскому и Самкову, когда Вы подписывали на них реляцию о награждении серебряной медалью? Известно было. Осторожность, как же так, не дай бог мы т. Фисенко /-талантливого ученого ущемим.

Я подчеркиваю, что мы платим за то, что были слишком осторожны, не до конца говорили все и не информировали товарищей в низах. Я думаю, что это все можно и нужно изменить. Стыдно, что такая грязь вылита на политехнический институт.

Тов. САМКОВ Е.Я. - секретарь парткома

Уважаемые товарищи! Конечно критику в статье "Предвзятость", опубликованной в газете "Социалистическая индустрия" мы уже отмечали на партийном собрании, в части подбора руководящих кадров, организации научно-исследовательской работы, контроля за деятельностью каф. физики, создание конфликтной ситуации в институте, должны признать в основном правильной.

Партком действительно проявил медлительность в решении вопросов связанных с попыткой партийной группы кафедры физики не - принципиально отнестись к недостаткам в работе. Недостаточно принципиально мы подошли к этой ситуации. В частности и я, как секретарь парткома в этом виноват. И наверно виноват в том, когда в начале 1983 года рассматривали вопрос на партбюро АФФ, где сосредоточить усилия т.Фисенко, потому что это дело там шло плохо. Они выносили решение надо ему сосредоточить внимание на одном участке деятельности. Это было далеко до конфликта. Здесь, Константин Иванович, нужно было нам проявить решительность, прислушаться к мнению партийной организации факультета. Тогда принять решение, к сожалению, мы не приняли и сегодня отвечаем.

Мне лично сегодня можно предъявить претензию за недостатки в контроле за деятельностью администрации, не принятию своевременных мер по ликвидации конфликтной ситуации в ректорате. Думаю, что правильно говорили выступающие, одним из недостатков является то, что у нас требовательность в какой-то степени прижнжена, отсутствовала широкая гласность по всем вопросам, которые мы принимали.

Принимаю критику и в свой адрес, когда было принято постановление по отчету Фисенко в парткоме нужно было в партийные организации для ознакомления передать все постановление, а не только постановляющую часть. Вот здесь моя ошибка, как секретаря парткома.

Я думаю, нам нужно повысить роль цеховых партийных организаций в решении вопросов кадровых. Обком, райком партии указали нам на недостатки в выдачи характеристик при выезде за границу. В настоящее время партком разработал методичку, которая будет выполняться и характеристики для утверждения должны приносить секретарь партбюро или партгруппорг кафедры.

10-12
20.12

В этом плане наверное правильно говорится, что мы должны привести большую организаторскую работу по обеспечению выполнения решений о стиле и методах работы в институте от 7 декабря 1983 г. и партком должен будет в конце года отчитаться о ходе выполнения данного постановления.

Правильно сделано замечание, что не гоже, если коммунист на партийном учете в одной партийной организации (т.Беликов В.Т.) вместо того, чтобы подать заявление в свою партийную организацию, подает в другую и там оно принимается. И правильно сказано, что Уставом КПСС это не предусмотрено. А если бы мы решали их правильно, у нас было бы меньше издержек в этих вопросах.

Я думаю, правильно сказала комиссия, вот сегодня заканчивается заседание парткома, который примет решение, а 6 числа будет бюро горкома партии, которое будет реагировать на статью и я думаю в этот период, мы должны засучить рукава и начинать работать, а не обсуждать. Поправлять те недостатки, которые были и сделать выводы. Я делаю вывод, как секретарь парткома, Константин Иванович, как ректор института и считаю, предложения, которые поступали от коммунистов, они правильные.

П о с т а н о в и л и :

Обсудив статью "Предвзятость", опубликованную в газете "Социалистическая индустрия" от 5 апреля с.г., партком отмечает:

1. В статье правильно отражено, что в институте не всегда проявлялся вдумчивый подход при подборе и расстановке руководящих кадров, изучении их деловых и политических качеств. Прямым следствием этого явилась и поспешность выдвижения проф.Фисенко В.В. в партком и ректорат без достаточной проверки его на практической работе в институте.

2. В статье правильно указывается и на имевшие место недостатки в контроле за научной деятельностью и учебной работой кафедры физики и несвоевременное принятие мер по наведению порядка в организации ее деятельности.

Со стороны ректора коммуниста Заблонского К.И. был ослаблен контроль за работой этой кафедры, несмотря на то, что удельный вес ее объема научных исследований достигал 20 процентов.

3. Партком проявил медлительность в решении вопросов, связанных с попыткой партгруппы кафедры физики не принципиально отнестись к недостаткам в работе. Недостаточно принципиальную позицию занял

партком в конфликтной ситуации, возникшей в ректорате.

4. После отчетно-выборной партконференции (октябрь 1983 г.) и расширенного заседания парткома (декабрь 1983 г.) приняты конкретные меры по дальнейшему совершенствованию стиля и методов работы. В результате в институте улучшилась рабочая обстановка, сократилось количество заседаний, усилилась помощь руководства на местах, коллегиальность в решении производственных вопросов, контроль исполнения, реагирование на предложения работников института, внимание к их нуждам. Повысились требования к персональной ответственности работников за порученное дело, независимо от занимаемой должности. Все это обеспечивает продолжение той работы по выполнению решений XXVI съезда КПСС и постановления бюро обкома партии от 11.02.1975 г., благодаря которой в X и XI пятилетках коллектив института занимал ведущее место среди вузов республики, благодаря чему решением Совета Министров УССР и республиканского Совета профсоюзов был занесен в Книгу Трудовой Доблести на республиканскую Доску Почета и, как правильно отмечено в статье, стал победителем социалистического соревнования в честь 60-ти летия образования СССР. В этой связи нельзя согласиться с мнением профессоров Курчикова Л.Н. и Захарова М.К., что в институте в погоне за высокими показателями насаждается парадность, формализм и создана обстановка доносов и наушничанья.

5. Недостатки коммуниста Фисенко В.В. послужили причиной решения парткома, установившего, что он не справляется с работой и не может совмещать в одно и то же время должности зав.кафедрой и проректора, в связи с чем целесообразно сосредоточить его усилия, как специалиста по атомной энергетике на руководстве кафедрой атомных электрических станций. Это было тем более необходимо сделать и потому, что руководство организацией научно-исследовательской работой в институте нуждается в значительном улучшении. Это нашло отражение в постановлении партийной конференции: "В научно-исследовательской работе попрежнему остается недостаточно широким масштаб внедрения научно-технических достижений. Не выполнено решение XII партконференции по получению в 1983 г. запланированного экономического эффекта. Не выполнен за отчетный период план подготовки докторов наук. Еще низка эффективность аспирантуры.

Реорганизация НИЧ, выполняемая в соответствии с приказом Минвуза СССР недопустимо затянулась, проводится без учета специ-

24

фики института, интересов учебного процесса, мнения руководителей факультетов, необоснованным решением руководства НИЧ. Это привело к подрыву материальной базы и научных связей кафедр, что ведет к снижению качества подготовки специалистов".

Партийный комитет п о с т а н о в л я е т :

1. Критику в статье "Предвзятость", опубликованную в газете "Социалистическая индустрия" от 5 апреля 1984 г., в части подбора руководящих кадров, организации руководства научно-исследовательской работой, контроля за деятельностью кафедры физики и конфликтной ситуации в ректорате, как отметило в своем решении и общее партсобрание института 18 апреля 1984 г. признать в основном правильной.

2. За допущенные недостатки в подборе и расстановке руководящих кадров, недостаточный контроль за деятельностью кафедры физики и проявленную медлительность в ликвидации конфликтной ситуации в ректорате института ректору, коммунисту Заблонскому К.И. объявить выговор. Обязать принять необходимые меры к устранению подобного рода недостатков в своей работе, больше уделять внимания изучению деловых и политических качеств руководящих кадров, обеспечить действенный контроль за всеми участками деятельности коллектива института.

3. За ослабление контроля за деятельностью администрации и непринятие своевременных мер по ликвидации конфликтной ситуации возникшей в ректорате, секретарю парткома т.Самкову Е.Я. поставить на вид. Обязать усилить контроль за деятельностью администрации, обеспечить широкую гласность в работе руководства института, факультетов, остроту в реагировании на недостатки, создание обстановки высокой взыскательности.

4. Партийному комитету института обеспечить выполнение требований XXVI съезда партии, последующих постановлений и Пленумов ЦК КПСС в подборе, расстановке и воспитании руководящих кадров, повысить роль цеховых парторганизаций и партгрупп в решении всех вопросов жизни коллектива, создать обстановку твердого и неукоснительного проведения принципиальной партийной линии, государственного подхода к делу.

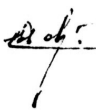
Усилить организаторскую работу по выполнению постановления расширенного заседания парткома от 7 декабря 1983 года по

25

вопросу "О совершенствовании стиля и методов работы парткома, партийных бюро, ректората, деканатов и структурных подразделений в свете требований XXVI съезда партии и последующих Пленумов ЦК КПСС и ЦК Компартии Украины". В ноябре 1984 г. на общем партийном собрании института заслушать отчет парткома об организации его выполнения.

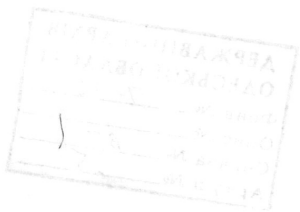
Постановление принято единогласно.

Секретарь парткома

Е.Я. Самков

Г.М.З.

список. При ознайомленні з послужним списком будь-якої людини виникають різні передбачення, здогадки, версії її поведінки.

Отож, Курчиков Леонід Миколайович. Студент, аспірант і викладач кафедри діалектичного та історичного матеріалізму Ленінградського університету (1946–1954 рр.). Старший викладач, заступник директора Вищої партійної школи з навчальної і наукової роботи (1954–1959 рр., м. Одеса), завідувач кафедри філософії та історії КПРС Одеського електротехнічного інституту зв'язку (1959–1963 рр.). З 1963 по 1978 р. — завідувач кафедри філософії ОПІ. З 1 червня 1968 року Л. М. Курчикова переводять на посаду старшого наукового співробітника на 2 роки для завершення докторської дисертації. Професор кафедри філософії Одеської Вищої партійної школи (1978 р.), професор кафедри марксистсько-ленінської філософії Одеського політехнічного інституту (з липня 1982 року). А ось і цікава деталь. 6 травня 1983 року у своїй заяві на ім'я ректора К. Заблонського Курчиков просить (чому в кінці навчального року) замість сумісництва у науково-дослідній частині дозволити йому читати лекції з погодинною оплатою на факультеті підвищення кваліфікації. Ректор його прохання задовольнив. А вже другого липня 1983 року його звільняє у зв'язку з завершенням навчального року. За весь названий період Курчиков перебував на посаді професора кафедри і тільки 28 серпня 1989 року, уже при третьому ректорі після Заблонського, його обирають на посаду завідувача цієї кафедри, але ненадовго. А тепер звертаюсь до читача, який добре знає інститутське життя. Хіба міг Курчиков поважати Заблонського, який не запропонував йому, єдиному доктору наук, професору на кафедрі, посаду завідувача? Та ще при всьому тому, що завідувачем кафедри був кандидат наук, молодий Михайло Сергійович Оганісян? Звичайно, ні. Але навіть при новому ректорі він протримався на цій посаді до червня 1991 року. А з лютого 1993 року Курчикова перевели на 0,25 ставки професора-консультанта кафедри, яка отримала нову назву методології наукової та інженерної діяльності. Пізніше його перевели на 0,5 ставки цієї посади. А далі, о Боже, завідувачем кафедри призначили хіміка за базовою освітою, доктора історичних наук, професора В'ячеслава Миколайовича Соколова. 8 червня 1995 року Леонід Миколайович написав заяву про звільнення за власним бажанням у зв'язку з переходом на роботу в інший виш. Наскільки нам відомо, після політехнічного інституту він працював ще у декількох вузах.

Прошу шановного читача ще раз повернутися до послужного списку Леоніда Миколайовича. З 1963 року по 1978 рік він — завідувач кафедри філософії політеху. За цей час ним опубліковано монографію, знаходився два роки на посаді старшого наукового співробітника (в докторантурі), захистив докторську дисертацію та отримав атестат професора. Мав низку подяк, нагороджений медаллю в ознаменування 100-річчя з дня народження В. І. Леніна. Якщо автор цих рядків не помиляється, то Курчиков єдиний з величезною черги співробітників отримав автомобіль «Запорожець», і ще, і ще. І всі ці успіхи пов'язані з іменем ректора Костянтина Заблонського. А коли він отримав все, що хотів, то попросився на номенклатурні партійні хліба до вищої партійної школи. Ректор не міг спокійно перенести ні зраду Л. М. Курчикова, ні зраду Є. І. Цимбала. Цікаво, що написав секретар парткому ОПІ Юрій Тодорцев на заяві Курчикова: «Партком інститута считает решение члена ЦК КПСС Курчикова Л. Н., принятое в начале учебного года, неправильным, поскольку он не обеспечил преемственность в руководстве кафедры, ломает планы 1978/1979 года. Его уход скажется на качестве работы кафедры философии. С учетом этих обстоятельств партком 6.09.78 г. дал согласие на его снятие с учета.

Тодорцев 7.09.78 г.»

А Цимбал після захисту докторської дисертації з історії КПРС перебіг до обкому партії на посаду завідувача лекторської групи. Йому ректор сказав: «Щоб ноги твоєї не було в політехнічному!» З Курчиковим він поступить краще. Прийняв його на роботу в ОПІ, але вже не на посаду завідувача кафедри. Читачу, зверни увагу ще раз на послужний список Курчикова. Його зоряний час у вищих навчальних закладах припадає на ректорство Заблонського. А тепер повернемося до статті в «Социалистической индустрии» за 5 квітня 1984 року. Читаємо: «Коммунист Курчиков считает себя партийно обязанным сделать все возможное, чтобы изменить обстановку в институте, предложил некоторым коллегам обратиться в прессу». А на звітно-виборчій партійній конференції говорив про зниження вимогливості до студентів, що прямо відображається на якості підготовки спеціалістів; про те, що ректор у погоні за високими показниками насаджує в інституті стиль парадності і формалізму, обстановку нехтування особистістю викладача та про конфлікт з проректором Фісенком, що виник, начебто, з ініціативи ректора і що його треба припинити й дати людині нормально працювати.

Виступ Фісенка був теж не менш демагогічний, ніж у Курчикова. Досліднику незрозуміло одне: чомусь ні Фісенко, ні сам Курчиков не говорять про плідну співпрацю у науково-дослідній частині інституту, яку комісії визнали незадовільною. А Курчиков за місяць до кінця навчального року звільнився, вважає, втік з НДЧ, де він працював за сумісництвом. Зате зрозуміло одне: підлеглий Курчиков кинувся на амбразуру за начальника Фісенка проти Заблонського, який зробив для Курчикова незрівнянно більше, ніж сам Фісенко. Точніше, останній нічого для Курчикова не зробив.

Кажуть, час лікар. Додамо: час розкладає все на свої остаточні оцінки головних персонажів цього розділу. По-перше, час довів, що московські газети не тільки використовували непристойні методи, фальсифікували факти при висвітленні подій, читай, штучних скандалів, ставали на бік сумнівних борців за справедливість у сфері наукової діяльності, авантюристів і наводчиків «партійно мобілізованих» для боротьби за хворобливо уявлені демократичні ідеали. А за одеською термінологією одіозні наводчики, які оббрихували керівництво ОПІ, проявили повну некомпетентність у справі організації науки. Іншими словами, ці газети аморальні, агресивні, суспільно шкідливі. Вони зайняли своє належне місце на смітнику історії разом зі своїм господарем, замовником Центральним комітетом КПРС. Наведемо документ, що у якійсь мірі є відображенням описаних подій¹.

По-друге, час визначив долю їх улюблених персонажів. Зник безслідно з когорти винахідників одеський «вчений» О. В. Цевельов. Він, неначе чеховський герой, кинувся під колеса наукової колісниці політехнічного інституту і викинутий на узбіччя разом зі своїм авантюристичним клапаном і нездійсненим реактором підвищення якості бітума. Можливо, переконливо стверджувати, що історія інституту не знає сутяги, рівного Цевельову. В Інтернеті знайшли інформацію про те, що в Московському бюлетені № 26 в 1977 році на заявку авторів Л. Ф. Смирнова і О. В. Цевельова від 29.05.73 року описаний винахід до авторського свідоцтва. Очевидно, йдеться мова про той невдалий клапан, про який писав Большаков Заблонському. Про його застосування матеріалів не знайдено. А можливо, Цевельов знайшов в особі Смирнова нового лоха.

¹ ДАОО. — Ф. 37. — Оп. 1. — Спр. 661. — Арк. 29–30.

С П Р А В К А

партийному комитету ОПИ по критическим выступлениям
т.т. Л.Н.Курчикова и П.И.Дурнова

Комиссия в составе коммунистов Декана ТЭФ Цабиева О.Н. (председатель), профессора Ю.Е. Спокойного и заведующего отделом аспирантуры А.В.Высоцкого в период с 15 мая по 15 сентября изучила критические выступления коммунистов т.т. П.И.Дурнова и Л.Н.Курчикова, беседовала т.т. С.Т.Сергеевым, Ю.С.Денисовым, Т.А.Овчаренко, К.И.Заблонским, рассмотрела все материалы и документы, поступившие в комиссию и свя-занные с существом дела. На основании анализа собранных сведений комиссия установила следующее.

По выступлению тов. П. И. Дурнова.

Глушко-Сергеева рассматривалось в судебных органах дважды в 1975г. и дважды в 1979г. Первый суд состоялся в октябре 1975г. в Центральном районе. Суд рассматривал иск т.Сергеева С.Т. по защите чести и достоинства. В решении суда есть пт 3, в котором приведена фраза: "...и это является воровством в науке и характеризует его плохое поведение..." Это в адрес т. С.Т.Сергеева. Пункт 4 этого же решения предусматривал извинения со стороны т. Сергеева С.Т. Однако частным судом в ноябре того же года, рассмотревшим решение суда Центрального района по жалобе т. С.Т.Сергеева, отменен пункт 4 и исключена из пункта 3 отмеченная фраза. Суд также подтвердил, что Сергеев С.Т. использовал чужие материалы при написании своей копии.

Комиссия отмечает, что решения судов 1975г., а также разъяснение председателя Одесского областного суда т. Н.К.Соколенко по существу решения суда Центрального района были представлены комиссии самим Дурновым П.И.

В июле 1979 года состоялся суд Приморского района, который рассмотрел защиту авторских прав т. М.Ф.Глушко. Решением этого суда т. С.Т.Сергеев был обязан признать авторство т. М.Ф. по 9 позициям, а областной суд, состоявшийся весной 1979 года по жалобе т. Сергеева С.Т., оставил 8 пунктов. 8 пунктов относятся к формулам, которые изложены на 7 страницах 240 страниц рукописи. В соответствии с решением этого т. Сергеевым С.Т. было опубликовано открытое письмо-сообщение в сб. " Детали машин ", № 30, Техника, Киев, 1980 г.

Здесь следует отметить, что о решении судов 1979 г. тов. П.И. ничего не знал и даже не хотел этому верить. После заседания нашей комиссии с тов. Дурновым П.И. в парткоме появилось заявление т. Глушко М.Ф. , датированное 07.06.84 г. , в котором изложены уже известные претензии т. Глушко М.Ф. к правительству ОПИ и т. Сергееву С.Т. по вопросу плагиата (признание авторства). В Уголовном Кодексе УССР в ст. 136 определено: Выпуск под своим именем или иное присвоение авторства чужое произведение науки, литературы и искусства, незаконное воспроизведение или распространение такого произведения наказывается исправительными работами до 1 -го года или штрафом 500 рублей. Однако, комиссия знакома с копией ответа т. Сергееву С.Т. прокуратуры Приморского района от 19.09.79 г. № ... за подписью и.о. прокурора района т. Зарудного. В нем отмечено что по заявлению т. Глушко М.Ф. о плагиате т. Сергеева С.Т. прокуратурой района проведено расследование и на его основании принято постановление об отказе в возбуждении уголовного дела ввиду отсутствия состава преступления в действиях т. Сергеева

Такі схожі у своєму непримиримому негативному ставленні до опонентів, до ректора Костянтина Івановича Заблонського, Цевельов і Глушко все ж були різні у стратегії боротьби. Перший, очевидно, досвідченіший у скандалах, абсолютизував суд. Забувши про те, що його честь у міфічному клапані, звернувся до суду з позовною заявою до ректора щодо негідних (тобто «непотребных») оцінок його особистості. Суд він таки виграв. Але не оцінивши рішення суду як поблажливе до себе, Цевельов захопився судовим методом захисту аж до бездоказовості позовів і програв відразу два засідання суду: і районного, і обласного. Тоді замовк. Кудись зник.

М. Ф. Глушко навпаки, нехтував судом навіть з такої, здавалось, кримінальної теми, як плагіат. Розпочав з заяв, скарг, листів, засідань парткому, розширеного засідання кафедри, преси. Розгубив усі посади: завідувача кафедри, професора кафедри, завідувача лабораторії й взагалі роботу в політехнічному інституті. І тільки після цього він звернувся до суду. Чим закінчилась ця вакханалія, розповідає нам витяг з Довідки партійного комітету ОПІ¹.

В. В. Фісенко в Одеському політехнічному інституті зробив запаморочливу кар'єру. З посади старшого викладача кафедри Вищого військово-морського інженерного училища імені Ф. Є. Держинського у Ленінграді у 1980 році став завідувачем кафедри атомних електростанцій в ОПІ, а через вісім місяців проректором з наукової роботи. Крім того, коли наказами по інституту 1984 та 1985 років позбувся посади проректора, декілька місяців був деканом факультету атомної енергетики. У 1998 році звільнений з посади завідувача кафедри і призначений на посаду професора кафедри на 0,5 ставки як сумісник. Наказом ректора від 10.11.88 р. призначений керівником інженерного центру «Трансзвук»². Навесні 1987 року балотувався на посаду ректора. Програв доценту. А 25.07.89 р. звільнений з ОПІ у порядку переведення до концерну «Карпати».

Про Л. М. Курчикова чимало сказано в тексті. Ще раз підкреслимо, що він змінив низку вищих навчальних закладів. Після звільнення з ОПІ працював, здається, професором в Одеському вищому військовому училищі, а потім в Одеській консерваторії.

Читачу, зверни увагу на кар'єрний ріст названих осіб. У них усіх зоряний час світив в Одеському політехнічному інституті. При-

¹ ДАОО. — Ф. П-37. — Оп. 1. — Спр. 661. — Арк. 29.

² Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 40. — Спр. 12: Фісенко Володимир Володимирович (07.04.1980—01.01.1989). — 150 арк.

наймні, автор цих рядків не знайшов в Інтернеті скільки-небудь кращого їхнього життя, ніж в ОПІ. Найкращі їх роки пов'язані з іменем ректора Костянтина Івановича Заблонського, якому вони заподіяли неприємностей більше, ніж будь-хто інший. Така чорна невдячність зальотних лицарів удачі від науки.

І ще одна деталь. Серед них не було жодного вихованця ОПІ. Очевидно, людяність й рівень виховання у нас вищі, ніж у вишах Росії, Донбасу, навіть Харкова. Не беріть на роботу варягів. Краще наших вихованців важко знайти.

К. І. Заблонський, який більше 10 років купався у каламутній воді калабатини скандалістів, не зміг оминати відповідних наслідків. 26 квітня 1984 року відбулося секретне засідання Одеського міськкому Компартії України з порядком денним «О статье «Предвзятость», опубликованной в газете «Социалистическая индустрия» 5 квітня 1984 року. Першим пунктом постановили: «Согласиться с решением парткома политехнического института от 23 апреля 1984 г. о том, что за допущенные недостатки в подборе и расстановке руководящих кадров, слабый контроль за деятельностью кафедры физики и непринятие своевременных мер к ликвидации конфликта в ректорате ректору, члену КПСС Заблонскому объявлен выговор...»¹

¹ ДАОО. — Ф. П-9. — Оп. 51. — Спр 7. — Арк. 67.

ЕПІЛОГ

Наведені документи, факти з періодичних видань та інші матеріали свідчать про те, що Костянтин Іванович Заблонський мав ректорський талант, видатні здібності дослідника, вченого, організатора і керівника наукових пошуків, значний викладацький, педагогічний потенціал, був високоінтелектуальною, творчою людиною стратегічних помислів.

Про його життєвий шлях (дитинство, шкільні і студентські роки, час, коли він був свідком Першої світової війни, учасником бойових дій Другої світової війни, становлення його як вченого та науковий результати) йде мова в низці публікацій. Та чимало подій з життєвого шляху Костянтина Заблонського й досягнень у його діяльності залишилися поза увагою авторів. Це і пафос будівництва його рідного політехнічного інституту, успішне керівництво професорсько-викладацькими і студентськими колективами ОПІ, що традиційно приводило їх до одержання низки високих нагород у соціалістичних змаганнях, поширених на той час. Також це дипломатичний опір атакам московських газет, для яких наклепники і сутяги, скандалісти і пройдисвіти стали улюбленими героями анти-заблонських статей.

Слід відмітити, що політика ректора запрошувати докторів наук, професорів з інших регіонів, переважно з Росії (точніше, Сибіру, Уралу, Волги), а також з Донбасу та інших міст республіки стала його Ахіллесовою п'ятою. Значна, якщо не більша частина, отримавши квартири, подалися в інші міста, залишаючи ці квартири дітям або продаючи їх родичам, а інша частина перейшла в ганебну, безпредметно злісну опозицію до ректора.

Пощастило Костянтину Івановичу, що на той час у одеському парткомі перебували розумні люди. За великим рахунком, вони не злякалися московських газет, не висловлювали ректору суворі догани і цим не віддали його на катування вищим партійним органам,

як це сталося в Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова з ректором О. І. Юрженком. Щось чаклунське існувало у схожості прізвищ головних забійників — проти Заблонського кореспондент Тадевосян, а проти Юрженка секретар парткому Калуст'ян.

Сталось так, що порівняння виявилось основним методом вивчення зазначеної проблеми. І хронологічні порівняння (досягнення того чи іншого року у співвідношенні з попередніми), і результативні, а також порівняння емоційної, психологічної впевненості в досягненні задуманого, і стратегічні, планові порівняння, — всі на користь Костянтина Заблонського, ректора багатотисячного колективу інституту. І ще одне порівняння: з 18 ректорів, що очолювали ОПІ за всю історію політехнічного інституту, жоден не може своїми досягненнями зрівнятися з Костянтином Івановичем у ректорській, організаторській, науковій та педагогічній діяльності.

У вшануванні нашого героя у зв'язку з 90-річчям з дня народження взяли участь його учні, а таких нараховувалось близько п'ятдесяти. Серед них випускники ОПІ — директори заводів, керівники державних установ, професори нашого вишу. Конференц-зал був переповнений. Нагороди, подарунки, спогади, обійми, поцілунки. Автору цих рядків, у житті якого Заблонський відіграв не останню роль і який міг розповісти чимало цікавого про экс-ректора, не дали виступити. Зате запрошували до слова тих керівників, які навіть не знали його як діючого ректора. Останній раз автор бачив Костянтина Івановича у такій ситуації: повертаючись після лекції з корпусу ФАВТа (тепер ІКС), біля зовнішньої стіни скляної прибудови головного навчального корпусу, де зображені олімпійці з вогнем, автор зустрів экс-ректора, якого під лікоть правої руки підтримував Б. В. Мотулько, а під лікоть лівої руки — Е. Д. Кравцов. На моє вітання: «Здрастуйте, Костянтин Іванович!» він зупинився, подивився, на мить замислився, а потім ще набагато сильніше мене крикнув, протягуючи руки до обіймів: «Гриша!». Очевидно, він зрадив більше не від того, що побачив мене, а від того, що його пам'ять ще здатна тримати в голові його колишніх підлеглих.

Про інших дійових осіб ректорату часів Заблонського (Ю. С. Денисова, Б. М. Зукіна, О. М. Коритіна) і про нього самого йдеться у третій та четвертій книгах «Мемуарів професора».

Серед загону конфліктуючих з ректором персонажів слід назвати М. Ф. Глушка. Його неабиякі досягнення на ниві науки за-

слюговують на повагу. Викликає прикрість неадекватність його дій, його зоологічна ненависть проти колеги-канатчика проректора С. Т. Сергеева. Дріб'язковість звинувачень і невідповідність зусиль для компрометації останнього сприймається дослідниками, скоріше, як невихованість, ніж наукова принциповість. Книги С. Т. Сергеева і сьогодні цитуються в Інтернеті. Його публічних звинувачень у друкованих виданнях не знаходимо.

В. В. Фісенко не вразив дослідників своїми конкретними науковими досягненнями — книгами, аспірантами чи форумами. Його ситуативні організаторські здібності не витримали перевірку часом, а його зусилля на низці посад не залишили помітного сліду у розвитку ОПІ.

Л. М. Курчиков чи то у намаганні демократизувати комуністичну систему, чи то покращити свій імідж, чи то знайти кращу долю, чи у силу свого неспокійного характеру спробував співпрацювати з новими ректорами. У 1987 році взяв участь у розробці «Положення про вибори ректора». Такі вибори відбулися. Його кумир В. В. Фісенко програв. Але новий ректор забезпечив Курчикову посаду завідувача кафедри філософії. Леонід Миколайович, здається, не витримав каденцію, почав дискутувати з ректором на засіданнях вченої ради політехнічного інституту, часто з дріб'язкових питань. Його замінив на цій посаді хімік за базовою освітою, доктор історичних наук В. С. Соколов, а Курчиков пішов шукати кращої долі в інших вишах.

Про О. В. Цевельова в епілозі писати не слід. Його подальша доля не може бути предметом дослідження. Нема результату винахідника, нема й інтересу до нього.

Беззаперечним залишається сам попередній висновок: у всіх перерахованих персонажів зоряний науковий час пов'язаний з тодішнім ректором Костянтином Івановичем Заблонським.

Серед них не було жодного вихованця ОПІ. Майже всі вони зальотні, з великодержавними амбіціями, не могли, не здатні були шанувати авторитет політехнічного інституту, поважати його ректора. Їм не дано було зрозуміти, на кого вони піднімають руку.

Але наймерзотнішими в атаках на Заблонського виявились московські газети. Жодного доброго слова у трьох об'ємних статтях не знайшлося для ректора. Вся їх любов віддана названим скандальним персонажам. Їх кореспонденти просто морально нечистоплотні люди. Фальсифікації фактів, відверта брехня, словесні образи і ще

багато ганебного стало методами дискримінації ректора, ректорату, парткому ОПІ. Некомпетентність кореспондентів у вишівських справах, безпринциповість, агресивність, вимоги до обкому покарати ректора відібрали у Костянтина Івановича чимало сил, часу, здоров'я. Врешті-решт він написав міністру вищої і середньої спеціальної освіти заяву про звільнення з посади ректора ОПІ за власним бажанням. Міністр прохання ректора задовольнив. Нагородив його грамотою і грошовою премією за самовіддане і результативне керівництво Одеським політехнічним інститутом.

Документально започаткований Костянтином Заблонським гуртожиток № 9 завершив ректор Віталій Ажогін.

Сумна доля спіткала гуртожиток № 8, розрахований на 608 місць. Збудований за кращими європейськими зразками не тільки для аспірантів, але і для сімейних студентів, він не мав аналогів не лише в Одесі, а навіть в Україні. Кожна квартира складалася з двох кімнат більше, як на 12 кв. м. кожна, а також кухні, ванної кімнати, туалету і холу на дві квартири. На кожному поверсі була кімната для занять. У будівництві гуртожитку активну участь брали аспіранти і студенти про що свідчить преса. Гуртожиток був гордістю ректора Костянтина Заблонського. За десять років молоді дослідники радували новими досягненнями в науці. Вони пишались своїм побутом перед колегами інших вищих навчальних закладів. Та будівля затьмарила голову новому ректору Валерію Малахову і декому з його близького оточення. І розпочалось щось несусвітнє. Справжній дербан. (Дербан — привласнення фізичними особами державного майна). І робилось це відверто грубо, відкрито, у два етапи, не боячись кари. Перший, пробний, коли у 1996 році роздербанили крило. Другий, у 2004 році — всю будівлю. Дехто встиг отримати квартири у два етапи. Перші отримані квартири негайно продали і захопили ще квартири на другому етапі.

Коли Міністр не дав згоди на приватизацію, 7 жовтня 2004 року під надуманими приводами і сфабрикованими, неправдивими документами відбулося розширене засідання профкому і адміністрації політехнічного. Представників адміністрації очолив сам Малахов. На засіданні були присутні і ті, хто мав намір і гроші отримати квартири. Таких набралось 100 дербанщиків. Ні студентського профкому, ні аспірантів не запросили. Без обговорення, швиденько вирішили: «... рекомендувати адміністрації університету дозволити оформлення житлових і нежитлих приміщень в особисту власність

особам ... згідно зі списком, що додається». Самі собі дозволили дербан. Кого тільки не було у тому списку. Свідки стверджують, що працівників політехнічного проживає у будівлі не більше 20 відсотків. Значна частина, замітаючи сліди дербану, продала квартири і зникла світ за очі. Правда, низка впливових осіб університету відмовились від пропозиції взяти участь у пограбуванні аспірантів. Наприклад, професор Петро Степанович Маковеев так відповів наперсникам дербана: «Не хочу, щоб мене проклинали аспіранти і писали про мене як про злодія історики».

І розпочалась «реконструкція». Наведу тільки один фрагмент. Ректор Малахов, маючи на вулиці академіка Корольова чудову квартиру на двох з дружиною, відшматував у аспірантів аж чотири квартири. А це відповідно вісім кімнат, дві кухні, дві ванні кімнати, дві вбиральні, два холи та ще прирізав до себе і відгородив від інших частину коридору і таку саму площу у напівпідвалі.

Гуртожиток аспірантів № 8 став житловим будинком № 11«Д». «Д», очевидно, означає першу літеру слова «Дербан». Можна зрозуміти тих політехніків, які прийняли пропозицію взяти участь у «реконструкції» гуртожитку. Тут спрацював інстинкт покращення життя: ти відмовишся — візьмуть інші. Можна зрозуміти сторонніх осіб: хіба слід відмовлятися від пропозиції покращити свій побут, беручи участь у «реконструкції». Дослідник не може зрозуміти ректора-дербанщика і його впевненості у безкарності. Про його ненажерливість писала преса (наприклад, газета «Слово» 29.04.2010), звертались окремі політехніки в Міністерство ОНУ. Але в умовах дрімучої корупції визнавали не скарги, а гроші. Історія це ще дослідить. Якщо закон не дістане очільника дербана, то історія не підвладна грошам, вона знайде злодіїв, бо сама неблаганна.

Різні ці два ректори. Перший, Костянтин Заблонський, віддавав всі сили на благо політехнічного. За словом професорів, до нього не прилипали гроші, жив напіваскетично. Другий, Валерій Малахов. До нього «прилипали» навіть студентські будівлі.

Аспірантів спочатку вишвирили. Потім поселили у тісні кімнати на декількох осіб зі студентами, навіть першокурсниками. Про яке покращення дослідницької роботи може йтися. Тим більше, що термін навчання в аспірантурі збільшили до чотирьох років, а вигоги до дисертацій зросли.

Разючим контрастом від дербану гуртожитку в політехнічному через півтора квартали виростали чудові житлові будівлі для профе-

сорсько-викладацького складу і співробітників іншого вищого навчального закладу. Правда, на території студмістечка політехнічного теж виріс житловий будинок, але в ньому поселилися чужі люди.

За столітню історію політехнічний університет не знав такої афери, такої корупції.

Костянтин Заблонський документально започаткував навчально-лабораторний корпус площею спочатку 2,6 гектара, який пізніше збільшено ще на 10 тисяч квадратних метрів. Навіть здійснювалося виселення сімей, що проживали в одноповерховому будинку по проспекту Шевченка, 4, що напроти політехнічного університету. Однак за ректорства Малахова площа втрачена. На ній розташовувалися «пивнушки». Гумористи питають: «А чи не за ці штучки з гуртожитком №8, комбінатом побутового обслуговування студентів № 2 у студмістечку, що перейшов у власне користування, знищення проекту навчально-лабораторного корпусу Костянтина Заблонського, присвоєно Малахову почесне звання громадянина Одеси і названо його іменем небесне тіло?»

Заблонського хоч і нема серед нас, але він живе у будівлях нашого вишу, у своїх монографіях та підручниках, в славних справах своїх учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

Література

1. Elementos de Maguinas = Деталі машин / К. Zablonski, S. Mak, A. Radchik, L. Erlij. — Moscu: Editorial Mir, 1968. — 628 p. — (На ісп. м.).
2. Elements de Machines / К. Zablonski, S. Mak, A. Radchik, L. Erlikh. — Moscou: Editions Mir, 1971. — 651 p. — (На фр. м.)
3. III Всесоюзная конференция по химии фторорганических соединений [12–15 сент. 1978 г.: тезисы докл.]. — Одесса: [б. и.], 1978. — 167 с.
4. Machine Elements = Деталі машин: A textbook / V. Dobrovolsky, K. Zablonsky, S. Mak, A. Radchik, L. Erlikh. — Moscow: Foreign Languages publishing house, 1962. — 579 p. — (На англ. м.).
5. Віктор Опанасович Добровольський: біобібліогр. покажч. [Електронний ресурс] / Одес. нац. політехн. ун-т; Наук.-техн. б-ка; уклад.: Т. Ю. Гнатюк [та ін.]; наук. ред. К. І. Заблонський. — О.: Наука і техніка, 2004. — 44 с. — Режим доступу: library.opu.ua/upload/files/library/VOD.pdf.
6. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: збірник наукових праць. — Харків: НТУ «ХПІ», 2015. — № 35 (1144). — 187 с. — (Тематичний випуск: «Проблеми механічного приводу»).
7. Вопросы жесткости при расчете зубчатых передач большой мощности: дис.... канд. техн. наук / Заблонский Константин Иванович. — О.: ОПИ, 1947. — 226 с.
8. Гутыря С. С. Памяти выдающегося украинского ученого и педагога, профессора Заблонского Константина Ивановича / С. С. Гутыря, Б. В. Мотулько, В. П. Яглинский, Б. А. Моргун,

А. Б. Хихловский // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». — 2015. — № 35 (1144). — С. 5.

9. Детали машин: учебник для машиностроит. вузов / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак [и др.]. — 7-е изд. — М.: Машиностроение, 1972. — 503 с.

10. Детали машин: учебник для студентов машиностроительных спец. вузов / К. И. Заблонский. — К.: Вища школа, 1985. — 518 с.: ил.

11. Детали машин: [учебник для втузов СССР] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 6-е изд., доп. — Москва; Киев: Машгиз. [Южн. отд-ние], 1962. — 604 с.: ил.

12. Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — Киев; Москва: Машгиз. [Укр. отд-ние], 1956. — 618 с.: ил.;

13. Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 2-е изд., испр. — Киев; Москва: Машгиз. [Укр. отд-ние], 1957. — 618 с.: ил.

14. Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 3-е изд., перераб. и доп. — Киев; Москва: Машгиз. [Юж. отд-ние], 1959. — 581, [5] с.: ил.

15. Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 4-е изд., стер. — Киев; Москва: Машгиз. [Юж. отд-ние], 1960. — 581, [5] с.: ил.

16. Детали машин: [учебник для машиностроит. вузов и специальностей] / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 5-е изд., стер. — Москва; Киев: Машгиз. [Южн. отд-ние], 1961. — 581, [5] с.: ил.

17. Детали машин: учеб. для втузов / В. А. Добровольский, К. И. Заблонский, С. Л. Мак и др. — 6-е изд., доп. — М.: Машгиз [Южн. отд-ние], 1963. — 604 с.: ил.

18. Те саме. — На кит. мові: в 3 ч. — Дальний, КНР, 1962–1963. Ч. 1. — 1962. — 192 с.; 19. Ч. 2. — 1963. — 224 с.; 20. Ч. 3. — 1963. — 254 с.

19. Детали машин: учебник / К. И. Заблонский. — Киев: Вища шк., 1985. — 518 с.: ил.; Деталі машин: підручник / К. І. Заблонський. — Одесса: Астропринт, 1999. — 403 с.: ил.

20. Добровольський В. О. Деталі машин: їх теорія, конструкція і розрахунок: підручник для ін-тів та технікумів механічної спеціальності / В. О. Добровольський. — О. : ДВУ, 1928. — 516 с.

21. Добровольський Віктор Опанасович. Інженер, педагог, вчений [Електронний ресурс] // Науково-технічна бібліотека ОНПУ. Офіційний сайт. — Режим доступу: http://library.opu.ua/exhibitions/v_exhibitions/exhibitionarchive/vad. — Дата звернення: 08.10.16.

22. Заблонский К. И. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. — О., 1998. — Вып. 1(5). — С. 168–174.

23. Заблонський Костянтин Іванович: біобібліогр. покажч. / уклад. Т. Ю. Гнатюк; бібліогр. ред. З. Х. Ісламгулова. — О.: Наука і техніка, 2003. — 116 с.

24. Заблонський Костянтин Іванович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України. — Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=17189. — Дата звернення: 15.10.16.

25. Исследование и расчет распределения нагрузки в зацеплении зубчатых передач: автореф. дис. ... доктора технических наук / Заблонский Константин Иванович; Одес. политехн. ин-т. — Одесса: [б. и.], 1965. — 38 с.

26. История Одесского политехнического в очерках / авт.-сост. Ю. С. Денисов, В. И. Бондарь; вступ. ст. В. П. Малахов; под ред. В. П. Малахова. — Одесса: Астропринт, 2000. — 444 с.

27. Как молоды мы были, или 40 лет спустя. Историко-публицистические очерки / Б. А. Степаненко, Л. Б. Загурская, В. П. Малахов, Г. Н. Скороход, В. И. Бондар. — Одесса: Астропринт, 2000. — 240 с.

28. Мемуари професора: Кн. 3: Доленосний політехнічний / Григорій Гончарук. — Одеса: Астропринт, 2016. — 82 с.

29. Оборский Г., Кравцов Э. Научный подвиг профессора К. И. Заблонского. К 100-летию со дня рождения // Вечерняя Одесса. — 2015. — 18 июня, № 65–66.

30. Основы проектирования машин: учебное пособие для машиностроит. и мех.-технол. спец. вузов / К. И. Заблонский. — К.: Вища школа, 1981. — 311 с.

31. Прикладная механика: учебное пособие для студентов инженерно-технических специальностей вузов / Заблонский К. И.,

Беляев М. С., Телис И. Я., Филипович С. И., Цецорин Н. А.; под редакцией д-ра техн. наук проф. Заблонского К. И. — К.: Вища школа, 1984. — 280 с.

32. Проблемы машиностроения и автоматизации: [сборник] / Ком. СЭВ по сотрудничеству в обл. машиностроения и др.; [гл. ред. П. Гадьор, К. В. Фролов]. — М.; Будапешт: Б. и., 1988. — № 20.

33. Проектирование механизмов и приборов: учеб. пособие для приборостроит. специальностей вузов / ред. К. И. Заблонский. — К.: Вища школа, 1971. — 520 с.

34. Романова О. Коэффициент жесткости по Заблонскому // Вечерняя Одесса. — 2000. — 22 июня.

35. Теория механизмов и машин [Текст]: учеб. для студ. высших учеб. заведений / К. И. Заблонский, И. М. Белоконов, Б. М. Щекин. — К.: Выща школа, 1989. — 376 с.

Газети

36. Борин А. Гражданский иск // Литературная газета: Орган Союза писателей СССР. — 1973. — 28 марта.

37. Издержки эмоций // Социалистическая индустрия. Орган ЦК КПСС. — 1974. — 29 мая.

38. Одеський політехнік: Орган парткому, ректорату, комітету ЛКСМУ, профкому та місцевкому Одеського політехнічного інституту. — 1969–1985 рр.

39. Предвзятость // Социалистическая индустрия. — 1984. — 5 апреля.

Архіви

40. Архів експлуатаційно-технічного відділу Одеського національного політехнічного університету. Акты технической приемки при-стройки... Акты приемки в эксплуатацию государственной приемоч-ной комиссией законченного строительством (реконструкцией)...

41. Архів Одеського національного політехнічного університету (далі — Архів ОНПУ). — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 11: Заблонський Костянтин Іванович. — Арк. 71, 79, 82.

42. Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 60. — Особова справа № 10: Заблонський Костянтин Іванович (01.11.1946–22.11.2006). Автобіо-графія. — Арк. 6.

43. Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 17. — Спр. 300: Цевелев Олег Владимирович (25 февраля 1969—5 августа 1970), 95 арк.
44. Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 22. — Спр. 67: Глушко Михаил Федорович (январь 1972—25 декабря 1972). — 47 арк.
45. Архів ОНПУ. — Ф. Р-126. — Оп. 40. — Спр. 12: Фісенко Володимир Володимирович (07.04.1980—01.01.1989). — 150 арк.
46. Бухгалтерія ОНПУ. Матеріальний відділ. — Список основных средств, находящихся в подотчете у МОЛ 1 (без МОЛ здания) по состоянию на 01—03—2015.
47. Державний архів Одеської області (ДАОО). — Ф. 11. — Оп. 142. — Спр. 98: Личное дело. Заблонский Константин Иванович. — Арк. 5.
48. ДАОО. — Ф. 11. — Оп. 142. — Спр. 98: Личное дело. Заблонский Константин Иванович. — 49 арк.
49. ДАОО. — Ф. П-37. — Оп. 1. — Спр. 661: Протоколы заседаний партийного комитета.
50. ДАОО. — Ф. П-37. — Оп. 2. — Спр. 376: Протоколы заседаний партийного комитета (23 мая 1974—1 августа 1974). — 180 арк.
51. ДАОО. — Ф. П-9. — Оп. 51. — Спр 7: Протоколы заседаний партийного комитета.

Одеський политехнік. — 1974. — 19 жовтня, № 28 (894)

Засідання вченої ради інституту в новому конференц-залі ОПІ. Фото І. Маркевича (Одеський политехнік. — 1975. — 13 грудня, № 40 (942))

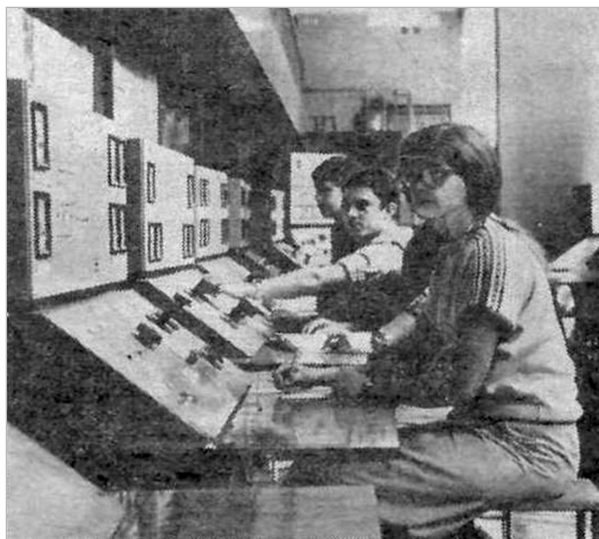
Ректор інституту
проф. К. І. Заблонський перерізає
символічну стрічку біля входу до залу.
Актовий зал відкритий!
Фото Г. Пономарьової
(Одеський політехнік. — 1976. —
24 вересня, № 29 (973).

Комбінат побуту та відпочинку студентів ОПІ
(Одеський політехнік. — 1981. — 13 листопада, № 34 (1186)

Новий корпус ФАВТ.
Фото А. Дроздова
(Одеський політехнік. —
1984. — 2 березня,
№ 7 (1280).

В одній з лабораторій ФАЕП. Фото А. Дроздова
(Одеський політехнік. — 1984. — 2 березня, № 7 (1280)

Идет работа на строительстве общежития № 8.
 Фото А. Дроздова
 (Одесский политехник. —
 1984. — 12 жовтня, № 30 (1303))

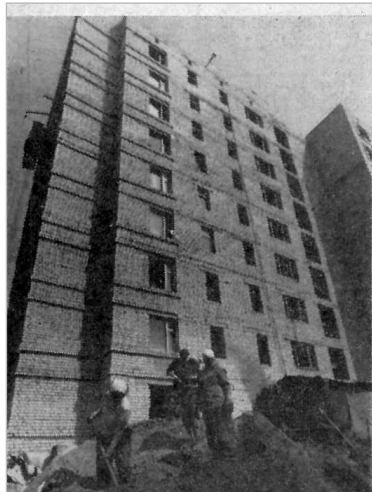
Пост «Одесского политехника» на строительстве общежития. — 1984. — 14 грудня, № 38 (1311)

Хотя уже стоит зимняя погода, на строительстве общежития № 8 не снижаются темпы работы. День ото дня все выше поднимаются стены корпуса. Идут работы внутри помещений — устанавливаются двери, производится штукатурка комнат.

Возведение нового общежития стало делом всего коллектива института.

Специалистам-строителям успешно помогают студенты. Они трудятся на совесть, внося значительный вклад в выполнение плана строительства.

На снимке А. ДРОЗДОВА: добросовестно работают студенты группы КА-814 (слева направо) А. Линин, С. Ми, таки, М. Бабаев.

Сами строим свой дом

В новом учебном году гостеприимно распахнет свои двери для студентов-политехников уже восьмое по счету институтское общежитие. Сейчас на строительстве общежития № 8 уже начались отделочные работы. Ведет их бригада опытных штукатуров института под руководством Т. Р. Касиль. Этот коллектив принимал участие в строительстве практически всех зданий нашего студенческого городка. И сейчас работы идут у них строго по графику, с хорошим качеством.

Активно участвуют в работах на этом объекте студенты-политехники. Впервые давнему правилу «Кто учится в ОПИ — тот строит ОПИ», сейчас на строительстве общежития трудятся слушатели подготовительного отделения. Пройдет не так уж много времени, и сегодняшние строители станут жильцами нового общежития.

На снимках А. Дроздова: (слева) работает бригада Р. Т. Касиль; (справа) хорошо потрудились на строительстве общежития № 8 слушатели ПО Антонина Васильева и Александра Бугрова (Одесский политехник. — 1985. — 7 червня, № 21 (1334))

На ювілеї: в центрі сидять дружина Віра Анатоліївна та Костянтин Іванович Заблонські

Наукове видання

**ГОНЧАРУК Григорій Іванович
ІВАНІЧЕНКО Лілія Михайлівна**

РЕКТОР ВІД БОГА

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Редактор *Н. Я. Рихтік*
Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 10,23.
Тираж 120 прим. Зам. № 518 (4).

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-07-95, 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855

www.astroprint.ua

www.stranichka.in.ua

e-mail: astro_print@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.